เพียง ๑ กำลังใจ

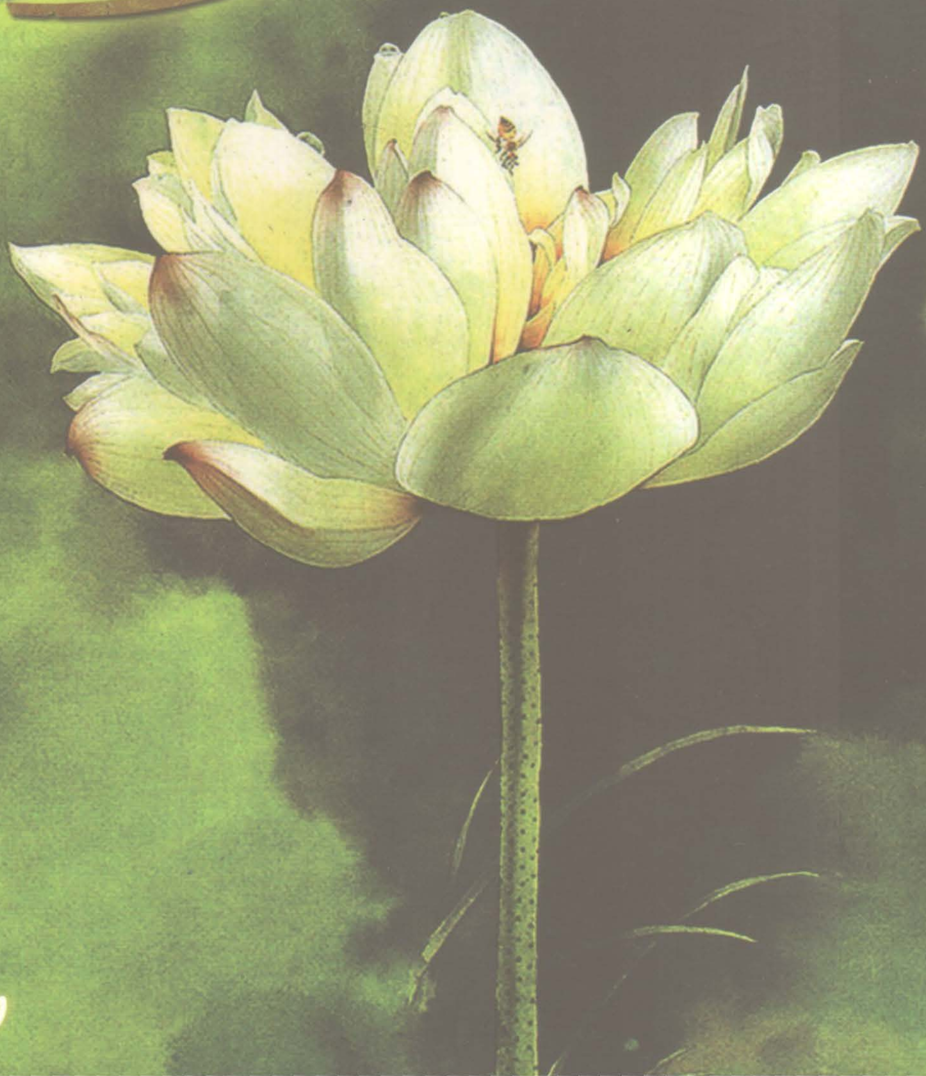

พิมพ์ครั้งที่ ๒

ในค่ำคืนแห่งรัตติกาล
ถ้าแม้นได้มองขึ้นไปบนฟากฟ้า
จะเห็นดวงจันทร์ผู้เป็นประธานแห่งหมู่ดาวทั้งหลาย
กำลังถักทอแสงอำพัน
สาดส่องปฐพีให้งดงาม
ฉับพลันก็มีเมฆหมู่ใหญ่เคลื่อนตัวมาบัง
ให้จันทร์อับแสงจนมืดมิด
กระนั้นก็หาได้ทำให้จันทร์วิตกกังวลกับตนเอง
จนหยุดนิ่งไม่ กลับยังเคลื่อนไปบนฟากฟ้าเป็นปกติ
จนกระทั่งผ่านพ้นกลับคืนมา
เป็นจันทร์ที่เต็มดวงอีกเช่นเคย

เพียง ๑ กำลังใจ

เพียง ๑ กำลังใจ

เรียบเรียงโดย กมโลภิกขุ

พิมพ์แจกเป็นธรรมทาน

พิมพ์ครั้งแรก มิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๑

จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๒ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๕

จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม

ดำเนินการพิมพ์โดย บริษัท แอ๊ดวานซ์อินเตอร์ พริ้นติ้ง จำกัด

เลขที่ ๖๙/๒ หมู่ ๑ ซอยเพชรเกษม ๖๙ แขวงหลักสอง เขตบางแค กทม. ๑๐๑๖๐

ออกแบบโดย บริษัท พรีมา พับบลิชชิง จำกัด

โทร ๐-๒๗๑๗-๕๑๑๑ www.primapublishing.co.th

คำปรารภของผู้เรียบเรียง

หนังสือธรรมนิยาย ซึ่งนำเอาประวัติพระพุทธเจ้า พระพุทธสาวก มาแต่งบ้าง แม้กระทั่งประวัติครูบาอาจารย์ในยุคหลังๆ มาแต่งบ้าง ในสมัยก่อน เราจะหาอ่านได้บ้าง แต่ในยุคปัจจุบันนั้นหาได้น้อยมาก

ในการอ่านธรรมนิยาย จะให้ทั้งสาระ แง่คิดในมุมต่างๆ ซึ่งผู้อ่านจะรู้สึกเพลิดเพลินในการอ่าน ผู้เขียนเห็นประโยชน์ในข้อนี้ จึงพยายามนำเอาประวัติท่านพระอาจารย์ผู้เป็นที่เคารพของผู้เรียบเรียงมาแต่งเป็นธรรมนิยาย อัญเชิญพุทธพจน์ และสอดแทรกคติธรรมต่างๆ ทำให้เกิดแง่คิด มุมคิด ซึ่งสามารถนำไปเป็นคติตัวอย่างในการดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดี

กมโลภิกขุ

คำขอบคุณ

หนังสือ ***"เพียงหนึ่งกำลังใจ"*** ที่อยู่ในมือท่านขณะนี้จะสำเร็จไปไม่ได้หากปราศจากเสียซึ่งบุคคลดังต่อไปนี้

๑. ท่านพระอาจารย์ท่านหนึ่ง (ขอสงวนนาม)

ขอกราบขอบพระคุณท่านพระอาจารย์ ด้วยเศียรเกล้า ท่านผู้มีความเมตตาต่อศิษย์ ดำริที่จะเขียนหนังสือเล่มนี้ขึ้น และกรุณาเล่าเรื่องราวอันน่าประทับใจและเป็นประโยชน์ จนทำให้หนังสือเล่มนี้ได้กำเนิดขึ้น อันเป็นเกร็ดชีวิตของครูบาอาจารย์องค์หนึ่งที่เคยมีชีวิตอยู่จริง แล้วนำมาเติมแต่งเป็นแนวธรรมนิยายที่ชวนติดตาม พร้อมทั้งคอยเมตตาให้คำแนะนำและชี้แนะให้บังเกิดทั้งเนื้อหาที่ให้ประโยชน์ และสร้างอรรถรสแก่ผู้อ่าน

๒. อาจารย์วศิน อินทสระ

ขอขอบพระคุณอาจารย์วศินเป็นอย่างยิ่ง ที่กรุณาให้คำแนะนำเพื่อให้หนังสือเล่มนี้มีความสมบูรณ์ขึ้นอีกด้วย

๓. ทีมงาน

ขอขอบคุณและอนุโมทนาบุญกับทีมงานผู้เรียบเรียงเรื่อง ผู้ช่วยขัดเกลา ผู้วาดภาพประกอบ ด้วยการทุ่มเทกำลังสติปัญญา ความสามารถ และการร่วมแรงร่วมใจจากทุกท่าน ทำให้หนังสือเล่มนี้สำเร็จลงได้อย่างงดงาม

๔. สาธุชนผู้มีใจเป็นบุญ

อนุโมทนาบุญกับผู้ร่วมบริจาคปัจจัยเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ เพื่อเผยแผ่เป็นธรรมทาน ด้วยท่านเป็นผู้เห็นแล้วว่า การให้ธรรมเป็นทาน ชนะการให้ทั้งปวง

คณะผู้จัดพิมพ์

คำนำ

จากการที่ครูบาอาจารย์มีจิตเมตตามอบเอกสารที่ท่านได้ตั้งใจอย่างมากในการจดบันทึกเรื่องราวของพระอาจารย์ของท่าน แล้วปรับแก้ไขเพื่อถ่ายทอดให้ศิษย์ที่ยังเป็นผู้โง่เขลาต่อเรื่องต่างๆ ในโลกใบนี้ สามารถอ่านได้แจ่มแจ้งขึ้นและเป็นกำลังใจแก่ศิษย์

จากนั้นจึงได้มีส่งเอกสารนี้เพื่อเวียนกันอ่าน ซึ่งหลายคนก็มีความชอบใจในเนื้อหา ทั้งอรรถรสและธรรมรส ที่มีคุณค่า ต่างก็เห็นว่าน่าจะเป็นแบบอย่างแก่การประพฤติปฏิบัติ การดำเนินชีวิตที่งดงาม จึงได้มีการปรึกษากันที่จะจัดพิมพ์ เพื่อเผยแพร่แก่บุคคลในวงกว้างต่อไป

จึงได้กำเนิด หนังสือ ***"เพียงหนึ่งกำลังใจ"*** เพื่อเป็นการถ่ายทอด ความหมาย และแนวปฏิปทาการดำเนินจากครูบาอาจารย์ เป็นกำลังใจมอบจากศิษย์รุ่นหนึ่ง สู่ศิษย์อีกรุ่นหนึ่ง และรุ่นต่อๆ ไป

ด้วยความเมตตาของครูบาอาจารย์ที่มีต่อเหล่าศิษย์ ซึ่งเปรียบเสมือนเด็กน้อยผู้ไม่ประสากับโลกที่กว้างใหญ่ไพศาล พระคุณท่านจึงเปรียบเหมือนพ่อแม่ ผู้ให้ความรู้ และแนวทางในการดำเนินตาม ประคับประคองลูกน้อย ให้เติบใหญ่และเข้มแข็ง สามารถยืนอยู่ในโลกนี้ได้อย่างปลอดภัยและผาสุก เหล่าศิษย์จึงขอน้อมเศียรกราบเท้าในพระเมตตาคุณของท่าน และหากจะมีความผิดพลาด ล่วงเกินใดๆ ต่อครูบาอาจารย์ คณะศิษย์กราบขออโหสิกรรมและขออภัยท่านผู้อ่านทุกท่านมา ณ โอกาสนี้ด้วย

คณะศิษย์

สารบัญ

บทนำ ๑๐

ตอนที่ ๑ ชีวิตเด็กเลี้ยงควาย ๑๗

ตอนที่ ๒ ความอดทนของเด็กน้อย ๒๗

ตอนที่ ๓ เด็กเกเร ๓๓

ตอนที่ ๔ ความอดทนของชายหนุ่ม ๓๙

ตอนที่ ๕ ชีวิตหนุ่มชาวนา ๔๕

ตอนที่ ๖ ดอกไม้บูชามาร ๕๓

ตอนที่ ๗ เข้าสู่ร่มกาสาวพัสตร์ ๖๑

ตอนที่ ๘ ใต้ร่มกาสาวพัสตร์ ๖๙

ตอนที่ ๙ งานที่ต้องทำ ๗๗

ตอนที่ ๑๐ โซ่ตรวนแห่งมิตรภาพ ๘๙

ตอนที่ ๑๑ บ่วงมารที่ดอยแม่สลอง ๙๕

ตอนที่ ๑๒ เผชิญโรคาพาธ ๑๐๑

ตอนที่ ๑๓ ธรรมโอสถ ๑๐๙

ตอนที่ ๑๔ หิ่งห้อยไพร ๑๑๙

บทส่งท้าย ๑๒๗

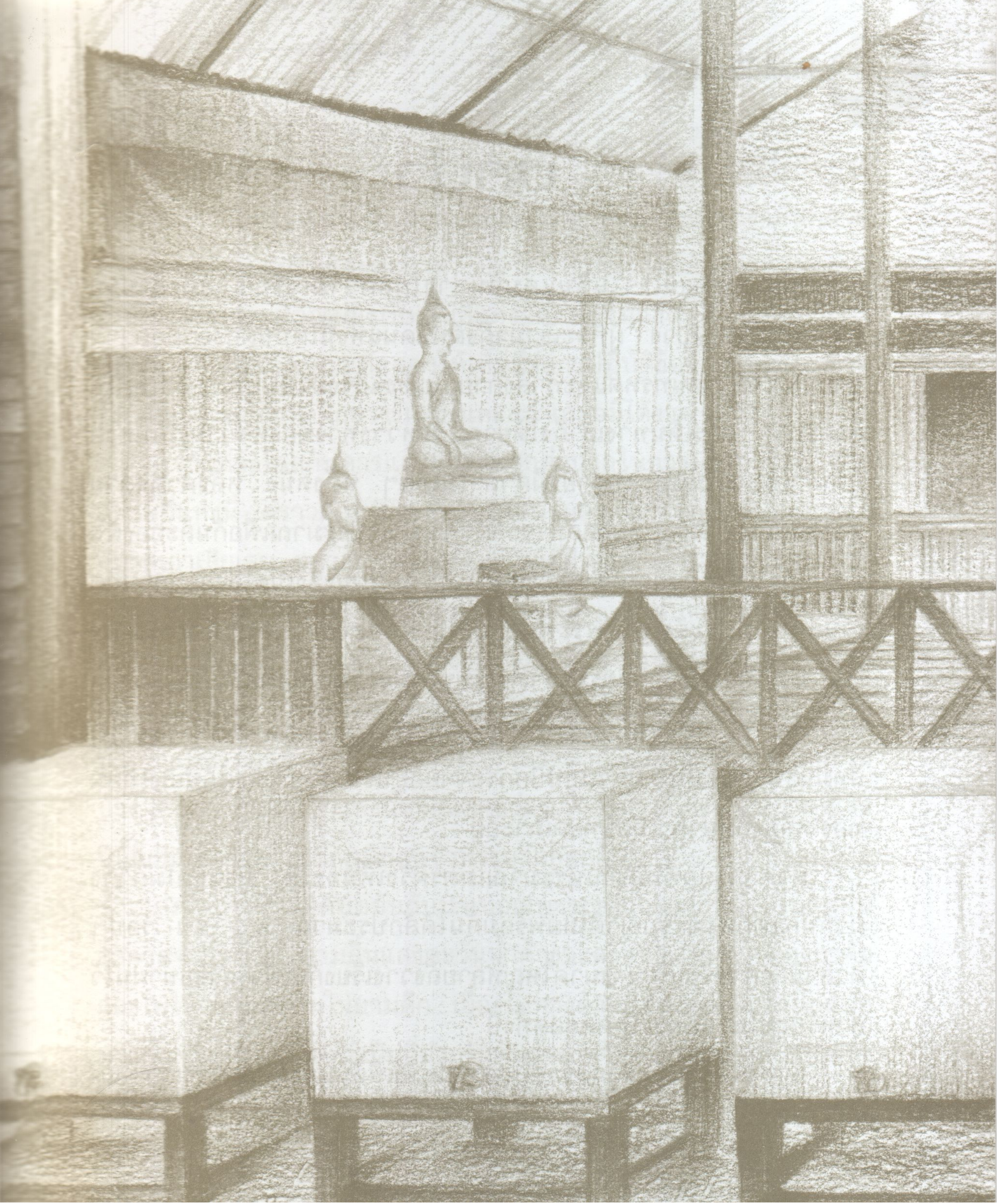

บทนำ

ท่ามกลางขุนเขาในดินแดนอันห่างไกลความเจริญและสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งปวง ผู้ที่จะเข้ามาถึงดินแดนแห่งนี้ได้นั้นต้องอาศัยความบากบั่น จิตใจอันทรหดและกำลังกายอันแข็งแกร่งฝ่าฟันเส้นทางที่เต็มไปด้วยป่ารก การเดินทางเข้าถึงได้ยาก ระหว่างทางมองหาบ้านเรือนหรือผู้คนก็แทบจะไม่เห็น ทว่ายังมีศาลาไม้เล็กๆ หลังหนึ่ง หลังคามุงด้วยสังกะสีเก่าคร่ำคร่า ยื่นออกมาจากตัวศาลาพอประมาณเพื่อกันละอองฝน มีระเบียงไม้ระแนงที่ถูกตีขึ้นอย่างหยาบๆ แทนผนังซึ่งเปิดโล่งออกสามทิศ เว้นแต่ทิศที่ประดิษฐานพระพุทธรูปสีทองเหลืองขนาดหน้าตักประมาณ ๓๙ นิ้ว เป็นประธานอยู่ระหว่างพระพุทธรูปขนาดเล็กลดหลั่นกันลงมาอีกสององค์ ณ เบื้องหน้าพระพุทธรูปหมู่นั้นมีกระถางธูปทองเหลืองเก่าๆ สีหม่นขนาดย่อมๆ มีก้านธูปปักกระจายอยู่ประปราย ตั้งคู่กับเชิงเทียนทองเหลืองที่มีน้ำตาเทียนหยดเกาะอยู่

ตัวศาลายกพื้นสูงขึ้นประมาณเมตรครึ่งเห็นจะได้ มีขนาดไม่กว้างมากนักแต่ก็พอจะรับญาติโยมพร้อมกันได้สักประมาณ ๕๐ คน รอบๆ ศาลามีถังสำหรับเก็บน้ำขนาดใหญ่หลายถังวางเรียงกันเพื่อรองรับน้ำฝนไว้สำหรับอุปโภคและบริโภคตลอดทั้งปี

ศาลาหลังนี้แม้จะถูกสร้างขึ้นอย่างไม่พิถีพิถันและดูค่อนข้างเก่า แต่

บนศาลากลับสะอาดสะอ้าน สิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นต่างๆ ได้รับการจัดวางอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย พื้นไม้ได้รับการขัดจนเป็นเงามันทุกวัน บริเวณโดยรอบร่มรื่นและสะอาด ปราศจากกิ่งไม้ใบไม้ที่ร่วงหล่นลงมา พื้นดินรอบศาลามีลักษณะเป็นดินสีแดงอัดแน่นจนแข็ง ชวนให้สบายตายิ่งนัก ซึ่งเป็นลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติข้อวัตรของพระภิกษุที่พำนักอยู่ ณ ที่แห่งนี้อย่างขันแข็งและสม่ำเสมอมิได้ขาด

ความห่างไกลกันดารและความยากลำบากในการเดินทางเข้าไปถึงสถานที่แห่งนี้ ดูราวกับไม่ประสงค์จะต้อนรับอาคันตุกะผู้รักความสะดวกสบายเอาเสียเลย หากแต่ยินดีผูกมิตรกับผู้ที่ชื่นชมความงามของธรรมชาติและผู้รักความสงบที่มีความเป็นอยู่อย่างสมณะ ที่นี่เป็นดินแดนของชาวกะเหรี่ยงผู้ดำรงชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย แม้ว่าสถานที่แห่งนี้จะอยู่ห่างไกลเพียงใดก็ตาม ถึงกระนั้นก็ยังมีภิกษุผู้แสวงหาสถานที่อันสงบวิเวกเพื่อบำเพ็ญเพียรภาวนาแวะเวียนผ่านมาจำพรรษากันอยู่ไม่ขาดสาย สองรูปบ้าง สามรูปบ้าง ศาลาแห่งนั้นจึงไม่เคยว่างเว้นซึ่งศิษย์แห่งพระตถาคตเจ้า ปีนี้ก็เช่นเดียวกัน ปรากฏมีภิกษุจำพรรษาอยู่สองรูป

สภาพผืนป่าดงดิบสลับกับป่าเบญจพรรณอันอุดมเช่นนี้ ในฤดูฝนอากาศจะชื้นมาก ยามสิ้นแสงตะวันน้ำค้างจะลงหนัก จนอาจต้องอาศัยกองไฟให้ความอบอุ่นในยามดึก เยื้องไปทางด้านหลังของศาลาไม่ไกลนักมองเห็นเรือนไฟซึ่งภิกษุใช้เป็นที่สำหรับต้มน้ำสำหรับฉันและสรงน้ำ รวมทั้งใช้ซักผ้าจีวร

คืนนั้นเป็นอีกคืนหนึ่งในฤดูฝนที่หนาวเหน็บ ฝนปรอยลงมาไม่ขาดสายตั้งแต่ก่อนย่ำค่ำ ชาวกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในละแวกนั้นต้องขนฟืนมาช่วยก่อไฟในเรือนไฟถวาย เพื่อขับไล่ความหนาวเย็น มองขึ้นไปบนท้องฟ้าก็มืดมิดแม้ดวงดาวสักดวงหนึ่งก็หาไม่ได้เอาเสียเลย ดวงจันทร์ในยามต้นข้างแรมเล่าก็ถูกเมฆบดบังมองเห็นเพียงแสงอ่อนๆ เล็ดลอดออกมาแค่ให้ผู้เฝ้ามอง พอจะคาดเดาได้ว่าพระจันทร์อยู่ทางทิศไหนเท่านั้น

ดึกแล้ว ภิกษุทั้งสองรูปยังคงนั่งกันเงียบในเรือนไฟข้างศาลาแห่งนั้น ผู้มีพรรษาน้อยกว่าชำเลืองไปเห็นกองไฟที่ก่อไว้ใกล้มอดเต็มที จึงลุกขึ้นเดินไปเติมฟืนแล้วนั่งลงผิงไฟนิ่งอยู่ตรงนั้นเป็นนาน ภิกษุผู้มีพรรษามากกว่าจึงตามไปนั่งเพื่อรับความอุ่นจากกองไฟเช่นกัน ด้วยความเป็นทั้งผู้มีพรรษามากกว่า และทั้งวัยวุฒิที่สูงกว่า ท่านได้เฝ้าสังเกตอาการนิ่งเงียบผิดปกติของภิกษุหนุ่มติดต่อกันมาหลายเพลาแล้ว โดยเฉพาะในคืนฟ้าหม่นฝนพรำเช่นนี้อาการเคร่งขรึมยิ่งปรากฏให้เห็นเด่นชัด ท่านจึงเขยิบตัวมานั่งใกล้ๆ ด้วยครู่หนึ่ง ก่อนจะเอ่ยถามขึ้นว่า “เป็นอะไรรึหม่อม”

ด้วยความเคารพรักและความ “ลงใจ” ในภิกษุผู้มีอาวุโสซึ่งตนให้ความเคารพนับถือเป็นพระอาจารย์ และตระหนักถึงความเมตตาของท่านที่มีต่อตน ภิกษุหนุ่มจึงตัดสินใจกล่าวตอบด้วยอาการประหนึ่งทำนบกั้นน้ำซึ่งตนสร้างขึ้นเพื่อสะกดกลั้นอารมณ์ได้แตกพังทลายลงมาว่า “มันรู้สึกร้อนไปทั้งตัวครับผม มืดมนไปหมด ทิศทั้งสี่ไม่ปรากฏแล้ว หรือนี่คือสิ่งบอกเหตุว่าชีวิตในพรหมจรรย์กำลังจะสิ้นสุดลง”

ภิกษุผู้เป็นอาจารย์นิ่งไปครู่หนึ่ง แล้วเอ่ยตอบด้วยน้ำเสียงอันเปี่ยมด้วยความปรานีประดุจพี่ชายผู้มากประสบการณ์กล่าวสอนน้องชายอันเป็นที่รักของท่านว่า "หม่อมเอ๊ย ฟังผมนะ เกิดเป็นคนต้องมีความอดทน *ขนาดว่าหิน แม้จะแข็งปานใดก็ตาม เมื่อโดนกระทบเข้าแรงๆ หลายๆ ครั้ง ยังแตกหักได้ แต่เราเป็นคน จะต้องทนให้ได้กว่าหิน แม้ร่างกายจะอ่อนก็จริง แต่จิตใจต้องแข็งแกร่งกว่า"*

ท่านนิ่งเงียบไปชั่วขณะหนึ่ง แล้วจึงกล่าวต่อไปว่า "คิดดูเถอะหม่อม เพชรที่หลายๆ คน มักพูดว่าเป็นอัญมณีที่มีความแกร่งและความงามเป็นเลิศใครๆ ก็ปรารถนาจะหามาครอบครอง เพื่อประดับไว้บนหัวแหวนบ้างสายสร้อยหรือต่างหูบ้าง แม้กระทั่งบนยอดมงกุฎของพระจักรพรรดิเพราะเชื่อกันว่าจะสามารถคงทนอยู่ตลอดไป แท้ที่จริงแล้วเพชรก็อาจจะร้าวหรือแตกสลายได้ เมื่อถูกเพชรด้วยกันหรือวัตถุที่แข็งกว่ามากระทบแต่จิตใจของคนเราวิเศษกว่านั้นจนประมาณไม่ได้เชียวนะหม่อม"

ภิกษุผู้เป็นอาจารย์จ้องมองภิกษุหนุ่มผู้เป็นศิษย์รัก ซึ่งตั้งใจฟังอย่างนิ่งสงบ แล้วจึงกล่าวต่อไปว่า

"ใจของคนเรานั้นมีเรื่องเข้ามากระทบมากมายตั้งแต่เป็นเด็กตัวเล็กๆ จนกระทั่งเติบใหญ่ ล้วนต้องต่อสู้มาด้วยกันทุกคน ทว่าจิตใจจะค่อยๆ มีการพัฒนาให้เข้มแข็งขึ้นเมื่อผ่านอุปสรรคแต่ละครั้ง ประหนึ่งเพชรที่กำลังถูกขัดถูกเจียรหรือไม่นั้น เป็นเรื่องที่แต่ละคนควรพิจารณาใคร่ครวญให้ดี

สำหรับผู้ที่ได้ฝึกฝนจิตใจของตนมาอย่างดีแล้วนะหม่อม แม้คราวที่ต้องประสบกับมหันตภัย หรือแม้แต่มรณภัยที่ปรากฏอยู่ตรงหน้า ท่านเหล่านั้นก็หาได้หวั่นไหวหรือประหวั่นพรั่นพรึงแต่ประการใดไม่ ใจของท่านเปรียบประดุจเพชรน้ำงามที่ได้รับการเจียระไนและขัดเกลามาแล้วอย่างยอดเยี่ยม นี่แหละหม่อม คือความงามอันเลิศของจิตใจมนุษย์"

ภิกษุหนุ่มนิ่งฟังด้วยอาการที่แสดงว่ากำลังพิจารณาไตร่ตรองข้อความอันเป็นคตินั้นอย่างละเอียดลึกซึ้ง ท่านผู้เป็นอาจารย์จึงปล่อยเวลาให้ความเงียบได้ทำงานของมันเองสักครู่ใหญ่ แล้วมองภิกษุหนุ่มด้วยทราบดีถึงความรู้สึกของผู้อ่อนวัยกว่า จึงเอ่ยขึ้นด้วยความเมตตาว่า "ผมมีเรื่องเล่าเป็นเกร็ดชีวิตเล็กๆ น้อยๆ ของผมเอง เผื่อจะเป็นกำลังใจและเป็นข้อคิดได้บ้าง อยากฟังไหมล่ะหม่อม ผมจะเล่าให้ฟัง" ภิกษุหนุ่มผินหน้าพร้อมหันลำตัวมาทางภิกษุผู้อาวุโสกว่า แล้วขยับกายเป็นท่านั่งพับเพียบพร้อมพนมมือระหว่างอก ก่อนกล่าวตอบพระภิกษุผู้ที่ตนให้ความเคารพบูชาเสมือนครูบาอาจารย์และรักดั่งพี่ชายร่วมบิดามารดาเดียวกัน ด้วยแววตาแสดงความปรีดาว่า "อยากฟังครับผม กราบขอบพระคุณในความเมตตาและกราบนิมนต์พระอาจารย์กรุณาเล่าให้ผมฟังด้วยเถอะครับ"

ถึงแม้เป็นเพียงภิกษุหนุ่ม
แต่อุทิศตนแก่พระศาสนา
เธอย่อมส่องโลกนี้ ให้สว่าง
เหมือนพระจันทร์พ้นจากเมฆฉะนั้น

พุทธพจน์

ตอนที่ ๑
ชีวิตเด็กเลี้ยงควาย

ผมเกิดเป็นลูกชายคนโต ครอบครัวทำนา พออายุได้ ๙ ขวบ พ่อแม่เห็นว่าพอจะช่วยเหลืองานบ้านได้แล้วจึงเริ่มให้ช่วยรับผิดชอบทำงานบ้าน ตามปกติในวัยนี้จะเป็นวัยที่เด็กๆ ควรจะมีความสนุกสนาน มีกลุ่มเพื่อนฝูงเล่นหัวกัน ส่วนผมนั้นกลับตรงกันข้าม ต้องตื่นมานึ่งข้าวตั้งแต่เช้าก่อนไก่ขันปลุกตอนย่ำรุ่ง เพื่อให้เสร็จทันก่อนพระมาบิณฑบาต ในสมัยนั้นพระจากวัดที่อยู่ในละแวกบ้านผม จะออกบิณฑบาตตั้งแต่เช้าตรู่ นั่นหมายความว่าต้องนึ่งข้าวให้เสร็จก่อนตีสี่ หากนึ่งข้าวเสร็จไม่ทันพระ ผมก็จะถูกแม่ดุว่าอย่างหนัก

หลังจากนั้น ผมก็ต้องออกไปช่วยพ่อแม่เลี้ยงควาย ซึ่งไม่ไกลจากกระท่อมกลางทุ่งนาที่พ่อสร้างไว้ มีคอกเลี้ยงควาย ในสมัยนั้นที่บ้านมีควายประมาณสี่ห้าตัว ผมช่วยพ่อเลี้ยงควายตั้งแต่เด็กจนโต ชีวิตเด็กเลี้ยงควายนั้นเล่าก็ต้องเตรียมข้าวเหนียวที่นึ่งไว้ตอนเช้า ห่อใส่ใบตองกับน้ำพริกปลาร้าสับ ที่ชาวอิสานเรียกว่า "แจ่วบอง" และเกลือป่น ใบตองที่ใช้ห่อจะวางซ้อนกันสองชั้น ชั้นแรกมีเกลือประมาณหนึ่งหยิบมือ ชั้นที่สองก็ใส่แจ่วบอง ห่อเสร็จแล้วจึงใส่ถุงย่ามผ้าใบโตๆ น้ำดื่มต้องเตรียมให้พอสำหรับดื่มทั้งวัน โดยจะกรอกใส่กระบอกไม้ไผ่ ด้านบนมีรูเจาะไว้สำหรับดื่ม

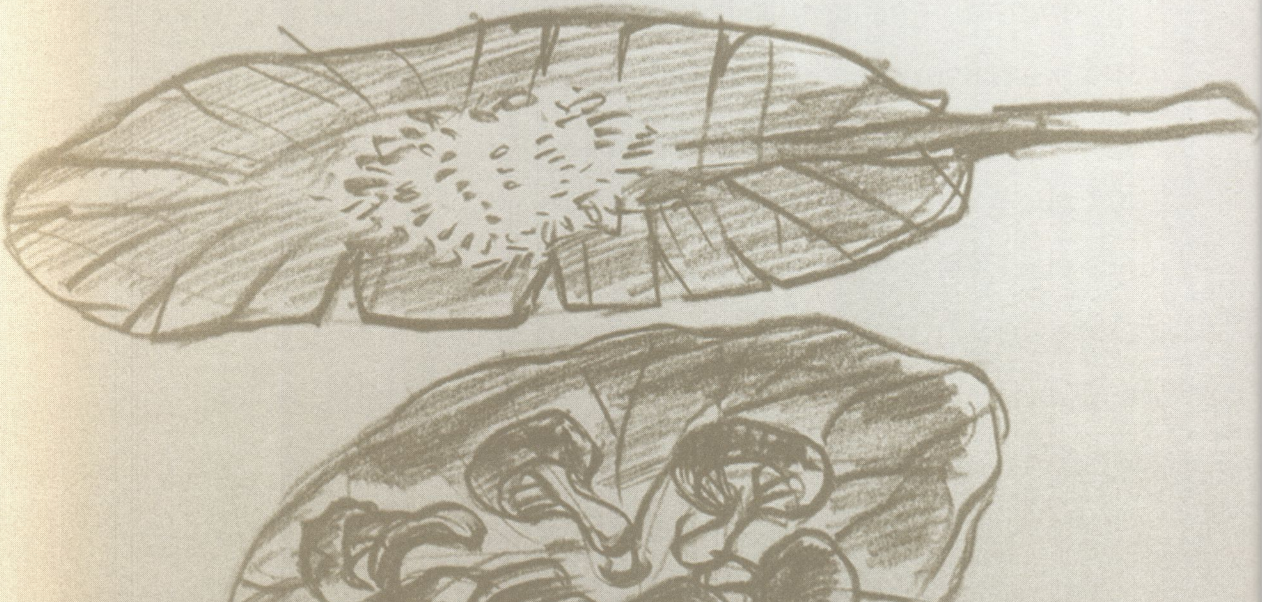

มีเชือกผูกร้อยทั้งด้านหัวและท้ายสำหรับสะพายบ่าไว้ดื่มแก้กระหายยามออกไปเลี้ยงควาย

หลังกินข้าวเช้าแล้ว พอตะวันเริ่มแผดจ้า ก็ได้เวลาปล่อยควายออกจากคอก หากเป็นฤดูฝน เด็กเลี้ยงควายทั้งหลายก็เดินตามหลังควายขึ้นภูเขาหรือเข้าป่า เพราะหญ้าจะขึ้นสูงเขียวชอุ่ม เป็นอาหารวัวควายได้เป็นอย่างดี ในฤดูนี้มีเห็ดที่ขึ้นเองตามธรรมชาติหลากชนิดจะแทงดอกออกจากพื้นดินที่ชุ่มชื้นบ้าง จากตอไม้ผุพังบ้าง เห็ดเผาะก็มีขึ้นกระจายแถบเขตพื้นที่แถวนั้น สามารถเก็บขายได้ราคางาม ช่วงเดียวกันนี้ต้นไผ่ตามป่าก็จะแตกหน่อให้พวกเราได้ขุด ทั้งเก็บกินเองและหากมากพอก็จะเอาไปขายในตลาดได้

พอต้อนควายมาถึงบริเวณเชิงเขาและแนวป่า ก็จะปล่อยควายให้เล็มหญ้าตามสบาย บางทีมันก็จะเดินขึ้นภูเขาไป พวกเราจะมองหาเห็ดหรือหน่อไม้ พอเจอเห็ดก็จะหยุดเก็บเห็ดเจอหน่อไม้ก็จะหยุดขุดหน่อไม้ใส่ย่ามไว้ ในขณะที่นัยน์ตาสอดส่องมองหาเห็ดและหน่อไม้นั้น หูก็ทำหน้าที่คอยฟังเสียงกระดึง หรือ “กะโหล่ง” ที่แขวนคอควายอยู่พอให้ได้รู้ว่าพวกมันกินหญ้าอยู่ที่ไหน จะได้ตามหาเจอยามมันลับสายตาไป เพราะในป่ามีต้นไม้ใบบัง ส่วนมือนั้นเล่าก็ทำหน้าที่ทั้งเก็บและขุด บางครั้งย่ามใบโตของผมเต็มล้นตั้งแต่ยังไม่เที่ยงเลยด้วยซ้ำไป

เมื่อเสียงท้องเริ่มประท้วงบอกเจ้าของว่าถึงเวลาเอาอาหารบรรจุใส่กระเพาะอีกแล้ว ผมก็จะหยุดพักและเตรียมอาหารเที่ยง ซึ่งต้องก่อไฟเพื่อ

หมกเห็ดที่เก็บได้ โดยนำมาคลุกกับเกลือบนใบตองที่ห่อพกมาจากบ้าน หากหาเห็ดไม่ได้ก็จะนำหน่อไม้มาเผา แล้วลอกเปลือกแข็งด้านนอกออก นำมาจิ้มกับแจ่วบอง นี่คืออาหารเที่ยงประจำของผมในหน้าฝน ส่วนเห็ดและหน่อไม้ที่เหลือก็จะเก็บกลับบ้านไปให้แม่ทำอาหารไว้กินตอนเย็น บางวันที่ไม่เจอทั้งเห็ดและหน่อไม้ ก็จะเก็บผักเก็บหญ้าในละแวกนั้นมากินกับแจ่วบองแทน

ในฤดูฝน เหล่าเด็กเลี้ยงควายย่อมต้องเผชิญกับลมฝนและพายุเป็นธรรมดา โดยเฉพาะในช่วงเดือนเมษายนและพฤษภาคมจะมีพายุฤดูร้อนและฝนตกหนักบ่อยครั้ง เมื่อฝนตกและพายุมา ผมก็ต้องวิ่งหาที่หลบฝน ที่ที่จะใช้หลบฝนได้ดีก็มักจะเป็นถ้ำหรือชะง่อนหิน มิฉะนั้น ก็ต้องอาศัยยืนแนบชิดกับแนวโขดหินและจอมปลวกใหญ่แทน ซึ่งจะช่วยลดความแรงของลมและฝนลงได้บ้าง หากในละแวกนั้นไม่มีที่สำหรับกำบังได้เลย ก็ต้องหาพุ่มไม้เตี้ยๆ หรืออาศัยโคนกอไผ่ พวกเรามักจะไม่หลบฝนใต้ต้นไม้ใหญ่ทั้งที่กิ่งใบแน่นหนาจะช่วยกันฝนได้ดี ด้วยเกรงว่าพายุจะพัดต้นไม้หักโค่นลงมาทับทั้งคนทั้งควายเอาได้ เพราะเหตุการณ์เช่นนี้เคยเกิดขึ้นบ่อยครั้ง พวกเรามักจะได้รับคำบอกเล่าจากผู้หลักผู้ใหญ่สืบต่อกันมา จึงมีความรู้ในเรื่องการใช้ชีวิตในป่าเป็นอย่างดี

ความทุกข์ของเด็กเลี้ยงควายยังไม่หมดเพียงเท่านี้นะหม่อม เพราะนอกจากจะต้องทนเปียกฝนและความชื้นแฉะ กับความหนาวเหน็บขณะฝนตกแล้ว เสื้อผ้าที่สวมใส่หลังฝนตกก็ยังเป็นชุดเดิมทั้งวัน จนกว่าจะ

กลับถึงบ้านอาบน้ำอาบท่าก่อนถึงได้เปลี่ยนเสื้อผ้าใหม่ในเวลาเย็น มิฉะนั้นก็ต้องทนใส่ชุดเดิมจนแห้ง ไม่มีเด็กเลี้ยงควายคนไหนนำเสื้อผ้าสำรองมาด้วยหรอก เพราะฝนตกไม่เป็นเวลา บางทีเสื้อผ้าที่เปียกฝนยังไม่ทันแห้งดีฝนก็ตกอีกแล้ว นอกจากนี้ ก็ยังต้องทนกับยุงที่ชุกชุมคอยรุมกินเลือด บางทีคันต้องเกาเสียจนเป็นแผลแสบไปหมด แล้วยังมีตัวเหลือบขนาดใกล้เคียงกับแมลงวัน ที่คอยกัดและกินเลือดเป็นอาหาร ไหนจะตัวริ้นที่ชอบชอนไชอีกบางทีไชเข้าหู สร้างความรำคาญให้เป็นอย่างมาก

ทุกข์อีกอย่างหนึ่งในยามที่ฝนตกหนัก ขณะที่เด็กเลี้ยงควายต้องคอยหลบฝนอยู่นั้น ควายจะไม่หลบด้วยหรอกเพราะมันไม่กลัวฝน ซึ่งต่างกับวัวแม้ฝนตกหนักเพียงไรควายก็จะยังคงเดินเรื่อยเปื่อยหากินหญ้าของมันต่อไปบางทีมันเดินมาถึงบริเวณพื้นที่นาเชิงภูเขาซึ่งต้นข้าวกำลังงดงาม ควายก็จะเดินย่ำไปหากินของมัน ทำลายเรือกสวนไร่นาของชาวบ้าน คราวนี้แหละที่ผมต้องเดือดร้อนหนักขึ้นไปอีก เพราะนอกจากผมต้องถูกชาวบ้านเจ้าของที่นาด่าว่าไม่ดูแลควายตัวเองให้ดี ปล่อยให้มันมาทำลายนาข้าวของเขาแล้ว มิหนำซ้ำพ่อแม่ผมยังต้องเสียสตางค์จ่ายค่าชดใช้ความเสียหายนั้นอีก และแน่นอนว่า ผมก็ถูกท่านตำหนิในฐานที่รับผิดชอบหน้าที่ของตัวเองได้ไม่ดี ให้ดูแลควายแค่นี้ก็ยังไม่ได้ แล้วจะวางใจให้ทำอะไรได้เล่า

พอฝนหยุดตก ผมก็ต้องออกตามหาควาย ต้องคอยเงี่ยหูฟังเสียงกระดึงที่แขวนคอมันอยู่ บางครั้งมันเดินไปไกลจนไม่ได้ยินเสียง ก็ต้องเดินตามหา กว่าจะกลับถึงบ้านก็ค่ำมืดดึกดื่น หิวก็หิว หนาวก็หนาว คันไปหมด

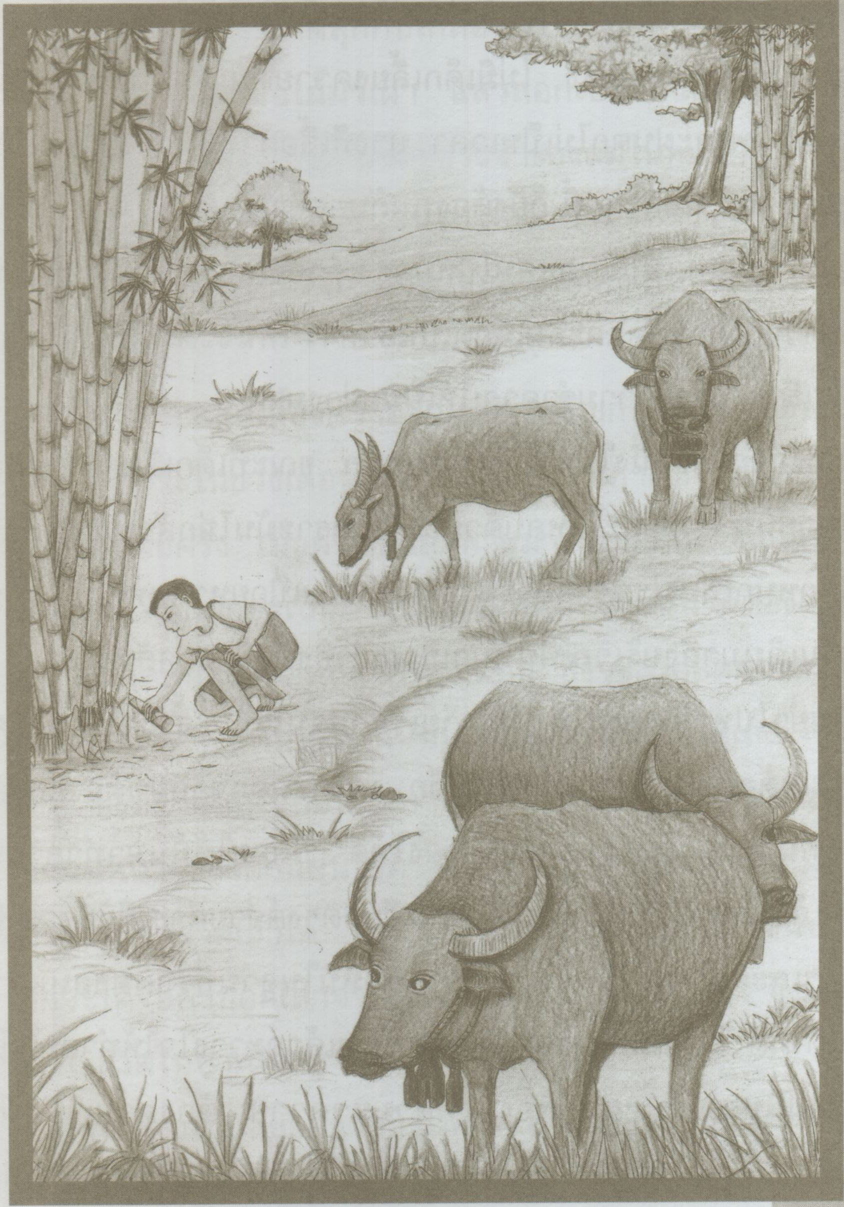

ทั้งตัวเพราะเหลือบยุงริ้นไรกัด แถมในบางครั้งโชคร้ายหาควายไม่เจอเลยก็ยังมี หรือบางคราวมีผู้ไม่ประสงค์ดีเห็นควายไม่มีเจ้าของก็จัดแจงต้อนควายเอาไปเสียดื้อๆ

ครั้นล่วงเข้าหน้าร้อน เราต้องเปลี่ยนสถานที่เลี้ยงควายจากในป่าและแถบภูเขามาเลี้ยงกลางทุ่งนา แม้ฤดูและสถานที่จะเปลี่ยน แต่อาหารยามเที่ยงของผมก็ไม่แตกต่างกันนักกับหน้าฝน ข้าวเหนียวจิ้มแจ่วบองก็ยังคงเป็นอาหารประจำของผมเช่นเดิม จะต่างกันเพียงเล็กน้อยก็ตรงที่เปลี่ยนจากเห็ดหมกและหน่อไม้เผา มาเป็นจำพวกผักสด เช่นผักบุ้ง ใบบัวบกที่ขึ้นเองตามท้องไร่ท้องนา และหาเก็บได้ในละแวกนั้น คนอื่นๆ เขามักจะจับกบจับเขียดมาปิ้งมาย่างกินกับแจ่วบอง แต่เพราะผมไม่คิดจะทำ และทำไม่ลง ฉะนั้นอาหารที่จะได้กินก็จะเป็นดังที่เล่ามาเท่านั้นแหละ

หลังกินข้าวเสร็จ บางวันเกิดอาการง่วงอย่างหนักจนแทบจะลืมตาไม่ขึ้น แต่ถึงแม้จะง่วงแค่ไหนก็ไม่กล้างีบหลับ เพราะทั้งกลัวควายหายทั้งกลัวผีอำ ฟังแล้วดูน่าขำนะหม่อม แต่ในสมัยนั้นมีเพื่อนบ้านมาเล่าให้ฟังอยู่เสมอว่าถูกผีอำขณะพักยามบ่ายตอนเผลอหลับไป เด็กๆ อย่างผมพอได้ยินเรื่องผีก็พากันหวาดกลัว ฉะนั้นเมื่อใดที่รู้สึกง่วงก็จะหาแหล่งน้ำอาบให้คลายจากความง่วงเหงาหาวนอน

ผมเลี้ยงควายกลางทุ่งนาที่ร้อนระอุจนตัวไหม้เกรียมเพราะพิษลมพิษแดด แม้ลมที่พัดมาบ้างเป็นครั้งคราวก็กลับเป็นลมที่หอบเอาความแห้งปนร้อน ประหนึ่งได้พัดผ่านกองไฟมาสัมผัสผิว ยิ่งเพิ่มความร้อนเป็นทวีคูณ

ยามมองไปไกลสุดตาไม่ว่าจะหันไปทางทิศใดจะเห็นพยับแดดเต้นไหวระริกๆ เหมือนม่านไอน้ำพลิ้วไหวอยู่ไปมาราวจะจับต้องได้ แต่พอเดินเข้าไปใกล้ กลับพบแต่ความว่างเปล่า

ในยามบ่ายที่ทั้งง่วงทั้งร้อนเช่นนี้ ก็จะแก้โดยการต้อนควายลงบึงไปแช่น้ำด้วยกัน เพราะได้คิดว่าถ้าผมร้อน ควายก็คงร้อนเหมือนกัน อย่ากระนั้นเลย ก็อาบน้ำพร้อมกันทั้งคนทั้งควายเสียทีเดียว ควายจะชอบนอนแช่น้ำ และหากมันขึ้นมาเล็มหญ้า สักพักพอรู้สึกร้อนมันก็จะลงไปแช่น้ำอีก ในบึงที่คนและควายลงไปเล่นนั้นจึงมีสีขุ่นข้น เนื่องจากโคลนที่ก้นบึงถูกกวนให้ขุ่นอยู่เสมอ ไม่มีโอกาสจะตกตะกอนได้เลย

ชีวิตเด็กเลี้ยงควายลูกอีสานก็เป็นเช่นนี้แหละหม่อม

ความแก่และความตาย
ไล่ต้อนอายุสัตว์ทั้งหลายไป
เหมือนเด็กเลี้ยงโค ถือท่อนไม้
คอยไล่ต้อนฝูงโคไปสู่ที่หากิน

พุทธพจน์

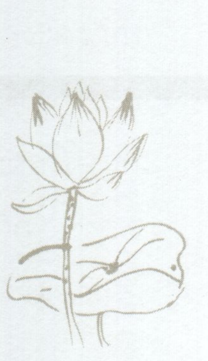

ตอนที่ ๒

ความอดทนของเด็กน้อย

พอผมโตขึ้นอีกหน่อย อายุย่างเข้า ๑๒ ขวบ พ่อก็เริ่มพาไปถางป่า เพราะต้องรื้อพลิกผืนป่าเพื่อแปลงเป็นที่นาปลูกข้าว ทั้งสำหรับไว้กินกันเองตลอดปี และทั้งไว้ขายเพื่อเป็นรายได้มาจุนเจือครอบครัว ผมไม่ค่อยได้มีเวลามาเล่นสนุกสนานกับเพื่อนในวัยเดียวกันนักหรอก บางครั้งก็นึกอยากจะไปเที่ยวเล่นกับเพื่อนๆ บ้าง แต่พอคิดถึงพ่อแม่ที่ต่างก็ทำงานหนักเพื่อลูกๆ จะได้มีกินมีใช้ และท่านเองก็ต้องการความช่วยเหลือจากเรา ครั้นจะละทิ้งไปเพื่อความสนุกของผมคนเดียว ก็ทำไม่ลง หากจะโทษเห็นจะต้องโทษความยากจนอย่างเดียว แต่ผมไม่เคยปริปากบ่นให้พ่อแม่ได้ยิน เพราะเกรงท่านทั้งสองจะเสียใจ

การจะพลิกผืนป่าเป็นที่นาในสมัยนั้นยากลำบากมาก เพราะเราต้องใช้แรงคนทำทุกอย่าง เริ่มตั้งแต่การถากถางหญ้า ตลอดถึงการโค่นต้นไม้เล็กใหญ่ในพื้นที่ ไปจนถึงการเผาตอไม้ที่โผล่อยู่ ก่อนจะออกแรงขุดรากที่เหลือออกทิ้งไป เพื่อไม่ให้เป็นสิ่งกีดขวางเมื่อลงมือไถนาในเวลาต่อมา ส่วนต้นไม้ที่ถูกโค่นล้มแล้ว พ่อกับผมก็จะแปรสภาพเพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป เช่น ทำเป็นเครื่องใช้ไม้สอยที่จำเป็นบ้าง ทำเป็นฟืนบ้าง และอื่นๆ อีก

ลองนึกภาพดูนะหม่อม เด็กชายวัย ๑๒ ขวบ ต้องช่วยพ่อรื้อป่าและ

ปรับผืนป่าเป็นผืนนาจนพร้อมที่จะลงมือปลูกข้าว กำลังเรี่ยวแรงจะยกขวานเหมือนพ่อก็ยังไม่มี ผมต้องใช้มีดฟันเอาแทน กว่าจะตกเย็นก็อ่อนเพลียกันทั้งพ่อทั้งลูก เวลาเย็นจึงเป็นเวลาที่ผมรอคอยทุกวัน เพราะจะได้กลับบ้านแล้วกินข้าวเย็นกันพร้อมหน้ากับพ่อแม่และน้องๆ ก่อนจะได้พักผ่อน

นอกจากจะทำนาแล้ว ผมก็ยังช่วยพ่อปลูกมะนาว พอต้นโตก็ต้องช่วยดูแลตัดแต่งกิ่งเพื่อให้แตกช่อออกผลใหม่ พวกเราจึงเก็บผลไปขายได้เป็นจำนวนมาก ในช่วงที่ว่างเว้นจากการปลูกมะนาว ก็จะปลูกแตงกวา ในสมัยนั้นแม่ผมก็ต้องเก็บผักเก็บแตงกวาไปขายในตลาดเพื่อหาเงินมาช่วยจุนเจือครอบครัวอีกแรงหนึ่ง วันเวลาของผมส่วนใหญ่ก็หมดไปกับการทำไร่ทำนาช่วยพ่อแม่ทำมาหากินนี่แหละหม่อม

ชีวิตวัยเด็กของผมจึงเหมือนการเข้าค่ายฝึกความแข็งแกร่งอดทน หากจะเทียบกันแล้ว แม้การเข้าค่ายฝึกของทหารหน่วยรบพิเศษซึ่งต้องฝึกอย่างหนัก เพราะเป็นงานที่เสี่ยงภยันตรายทุกฝีก้าว กระนั้นก็ยังมีวันจบหลักสูตร ทว่าค่ายแห่งชีวิตนี่สิ เป็นการเข้าฝึกที่ต่อเนื่องและยาวนาน เป็นการฝึกทุกวี่ทุกวันไม่มีวันหยุด ครั้นระลึกย้อนหลังไปผมกลับภาคภูมิใจที่ได้รับการฝึกฝนเช่นนั้น *เพราะในปฐมวัย เป็นห้วงเวลาที่ต้องเรียนรู้ และฝึกฝน* แต่ในขณะนั้นผมยังฝึกตนเองไม่เป็น *พ่อแม่ก็ได้ทำหน้าที่เสมือนครูคนแรกที่สอนสั่งให้เรียนรู้ในสิ่งที่ยังไม่รู้ อบรมให้ทำในสิ่งอันควร และฝึกฝนให้เชี่ยวชาญในสิ่งที่ได้รู้ได้เรียนมาแล้ว เพื่อใช้ความรู้นั้นให้ยังประโยชน์*

ต่อการดำเนินชีวิตในกาลต่อมา ท่านทั้งสองเปรียบได้ดั่งช่างศร ย่อมดัดลูกศรให้ตรงตามกรรมวิธีของตน *ผลจากความอดทนที่ผมได้รับการฝึกอย่างเข้มข้นมาตั้งแต่ครั้งยังเป็นเด็กนั้น ทำให้ผมมีพลังในการก้าวเดินไปข้างหน้าอย่างไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรคใดๆ ไม่ย่อท้อต่อปัญหา ไม่ว่าจะหนักหน่วงเพียงใดก็ตาม* และนี่เองที่ทำให้ผมเป็นผมได้จนถึงทุกวันนี้

เมื่อเล่ามาถึงตรงนี้ ภิกษุผู้เป็นอาจารย์หยุดอยู่ครู่หนึ่งราวกับกำลังระลึกถึงเหตุการณ์ในอดีต ก่อนจะเริ่มกล่าวต่อไปว่า “นี่เป็นเพียงแรกเริ่มของชีวิตผมเท่านั้นนะหม่อม ผมยังมีเรื่องเล่าอีกมาก” ภิกษุหนุ่มหันมาพนมมือกล่าวตอบด้วยน้ำเสียงกระตือรือร้นว่า “นิมนต์เล่าต่อเถอะครับพระอาจารย์”

มารดาก็ทำให้ ไม่ได้
บิดาก็ทำให้ ไม่ได้
ญาติพี่น้องก็ทำให้ ไม่ได้
แต่จิตที่ฝึกฝนไว้ชอบแล้ว
ย่อมทำสิ่งนั้นได้
และทำได้อย่างประเสริฐด้วย

พุทธพจน์

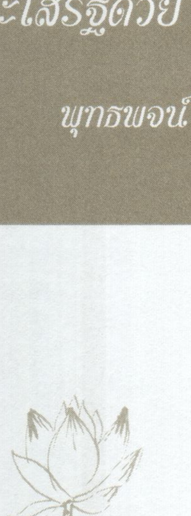

ตอนที่ ๓
เด็กเกเร

เรื่องราวสมัยเด็กยังมีอีกเรื่องหนึ่งที่ผมอยากเล่าให้ฟัง ตอนนั้นผมใกล้จะจบประถม ๔ แล้ว โรงเรียนของผมเป็นโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐบาล ตัวอาคารเป็นไม้ชั้นเดียวไม่ทาสี สร้างเป็นแนวยาว หลังคามุงด้วยสังกะสี รวมแล้วก็มีเพียงอาคารเดียวนี่เท่านั้น ทั้งห้องเรียนและห้องพักครูอยู่เรียงติดกันหมด ด้านหน้าอาคารมีสนามหญ้าขนาดใหญ่และเสาธงทำด้วยไม้ขนาดสองมือโอบรอบลำต้น มองเห็นธงชาติที่ถูกอัญเชิญขึ้นสู่ยอดเสาตั้งแต่เช้าพลิ้วปลิวไสว รอเวลาหกโมงเย็นที่จะอัญเชิญลงมาหลังเพลงเคารพธงชาติจบลง

หลังจากโรงเรียนเลิกแล้ว หากมองผ่านแนวรั้วไม้ ที่ถูกตีเป็นแนวขวางสามชั้นเข้าไป ก็มักจะเห็นเหล่าเด็กๆ เดินบ้างวิ่งบ้างออกจากโรงเรียน เด็กผู้ชายบางกลุ่มก็วิ่งลงไปในสนามเพื่อเล่นกันตามประสา บางพวกก็จับกลุ่มพูดคุยหยอกล้อกัน บางพวกก็ทยอยเดินกลับบ้าน

จำได้ว่าน้องชายซึ่งขณะนั้นกำลังเรียนอยู่ชั้นประถม ๒ มาฟ้องผมหลายครั้งว่า มีเด็กที่โตกว่าคนหนึ่งคอยหาโอกาสมารังแกเขาอยู่บ่อยๆ แต่น้องชายผมตัวเล็กกว่าจึงสู้ไม่ได้ ผมสงสารน้องเป็นที่สุด เลยสอบถามดูจนรู้ว่าเป็นใคร แล้วก็คิดหาหนทางขึ้นมาเพื่อจะช่วยน้อง

เย็นวันหนึ่ง ผมรีบเดินไปหาน้องชายที่หน้าห้องเรียนทันทีที่ได้ยินเสียงตีระฆังบอกหมดเวลาเรียน เมื่อพบน้องชาย ผมก็กระซิบนัดแนะกันเบาๆ แล้วเดินจากมา ผมวางแผนให้น้องบอกเด็กเกเรคนนั้นให้ไปคุยกันที่ทุ่งนาท้ายหมู่บ้าน

ตรงนั้นเป็นที่ที่ปลอดคน ในยามเย็นเช่นนี้ชาวนามักจะต้อนควายเข้าคอกและพากันเดินทางกลับบ้านกันหมดแล้ว ซึ่งบ้านเรือนก็ปลูกสร้างอยู่ในละแวกหมู่บ้านนั่นเอง ผมนั่งรออยู่บนคันนา ไม่นานนัก เด็กคนนั้นก็เดินมาพอเห็นได้ในระยะไกล เขาทำท่าเหมือนกับกำลังมองหาใครสักคนหนึ่ง ผมจึงตะโกนเรียกให้สัญญาณ เมื่อเห็นผมแล้วเขาก็เดินตรงมาด้วยท่าทางที่แสดงความเป็นนักเลงไม่เกรงกลัวใคร พอเข้ามาใกล้ผมจึงสังเกตได้ว่าตัวผมโตกว่าเขามากทีเดียว

ครั้นมาถึงในระยะที่จะพูดกันได้ถนัด เขาก็ถามว่าผมต้องการอะไรจึงนัดให้มาถึงที่นี่ ผมจึงตั้งคำถามแทนคำตอบกลับไปในทำนองว่า เขามารังแกน้องผมทำไม น้องผมไปทำความเดือดร้อนอะไรให้เขา และขอร้องให้เขาเลิกรังแกน้องผมเสียที

คงเป็นเพราะนิสัยที่เป็นอันธพาลของเขาเอง เด็กเกเรคนนั้นจึงพูดจายั่วยวนกวนโมโหจนในที่สุดผมก็ลุแก่โทสะ ไม่สามารถอดกลั้นต่อคำพูดถากถางและแสดงความไม่ไยดีต่อคำร้องขอ เพื่อให้เขาหยุดรังแกน้องชายได้ ผมก็เลยชกเข้าที่ใบหน้าเด็กนั่นเต็มแรง เราต่อสู้ชกต่อยกันพักใหญ่ แต่ด้วยความที่ผมแข็งแรงและตัวโตกว่า จึงทำให้เด็กคนนั้นได้รับบาดเจ็บมาก

อยู่ทีเดียว

หลังจากเห็นทีท่าว่าเด็กเกเรอ่อนแรงลง และเจ็บตัวพอสมควรแล้ว ผมจึงผละออกมา แล้วไล่เขากลับบ้าน พร้อมทั้งสำทับไปอีกด้วยว่า “คราวหน้าอย่าได้มารังแกน้องข้าอีก หากยังไม่หยุด เอ็งจะต้องเจอหนักกว่านี้”

เมื่อเด็กคนนั้นกลับถึงบ้าน พ่อแม่เห็นสภาพของลูกชายตน หน้าตาบวมช้ำ ตาข้างหนึ่งปูดขึ้นอย่างเห็นได้ชัด คราบเลือดที่ไหลออกจากจมูกยังเกรอะกรัง เสื้อนักเรียนที่สวมใส่อยู่ก็หลุดลุ่ยออกนอกกางเกงและยับยู่ยี่ สีเสื้อที่ปกติเป็นสีขาวก็กลับสกปรก ราวกับได้ลงไปนอนเกลือกกลิ้งคลุกฝุ่นมา ซ้ำยังมีรอยคราบเลือดติดอยู่ที่แขนเสื้ออีกด้วย หัวใจของผู้เป็นพ่อแม่เห็นเข้าก็แทบแตกสลาย แน่นอนว่าผมได้สร้างความโกรธแค้นให้กับพวกเขาเป็นอย่างมาก

ในวันเดียวกันนั้นเอง พอใกล้ค่ำ พ่อแม่เด็กคนนั้นก็จูงลูกเขาที่อยู่ในสภาพสะบักสะบอมมาถึงที่บ้านเพื่อจะเอาเรื่องกับพ่อแม่ผม และให้ท่านได้เห็นผลงานลูกชายตนเอง หลังจากพวกเขาพากันกลับไปแล้ว ผมก็ถูกดุอย่างที่ไม่เคยมาก่อนโดยที่ผมยังไม่ได้มีโอกาสที่จะอธิบายถึงสาเหตุที่เกิดขึ้นเลย ซ้ำร้ายในวันต่อมา พอเพื่อนสนิทผมทราบเรื่องและเห็นสภาพเด็กคนนั้นที่โรงเรียนเข้า เขาก็ต่อว่าผมและแสดงให้เห็นว่าผิดหวังในตัวผมมาก เพราะใครก็ตามที่เห็นสภาพเด็กคนนั้นแล้ว ทุกคนต่างก็ลงความเห็นเป็นเสียงเดียวกันว่าผมรังแกเด็ก ในเวลานั้นผมรู้สึกทั้งผิดทั้งอายต่อการกระทำของตนเอง แม้ผมจะเอาชนะเด็กคนนั้นได้ด้วยกำลัง แต่ผมกลับ

ต้องเป็นผู้พ่ายแพ้อย่างสิ้นเชิง

นี่แหละหม่อม คือโทษของความที่ปล่อยตนไปตามอำนาจของโทสะ ถ้าผมมีความยั้งคิดสักนิดหนึ่งก็จะไม่มีเรื่องราวเหล่านี้เกิดขึ้น สมดังที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ว่า *“คนพวกอื่นไม่รู้ดอกว่า เราทั้งหลายย่อยยับอยู่ เพราะการทะเลาะวิวาทกัน ส่วนพวกใดรู้เห็นโทษของการทะเลาะวิวาท ความหมายมั่นซึ่งกันและกันก็ย่อมระงับลง” เพราะฉะนั้นจึงควรระงับความโกรธ ข่มความโกรธไว้เสีย ควรเป็นผู้ครอบงำความโกรธ ไม่ควรให้ความโกรธครอบงำตน การข่มความโกรธได้เป็นสิ่งที่พระศาสดาทรงสรรเสริญ*

ในวันนั้น ถ้าผมอดกลั้นต่อคำเสียดสีหยาบคายที่เด็กคนนั้นพูดกับผมเสียได้ ซึ่งหากจะว่าไปแล้วก็เป็นความอดทนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ผมก็คงไม่ต้องประสบกับสิ่งที่หนักยิ่งกว่า คือการถูกดุถูกว่าจากพ่อแม่ตัวเอง จากพ่อแม่เด็กคนนั้น แล้วยังต้องทนต่อความผิดหวัง การเสื่อมความนับถือจากเพื่อนรัก เพื่อนร่วมโรงเรียน และที่สำคัญที่สุดก็คือ ต้องเผชิญต่อความรู้สึก “อดสู” ที่มีต่อตนเอง เพราะไม่ว่าผมระลึกย้อนหลังกลับไปคราวใด ก็ให้ต้องรู้สึกสะเทือนใจทุกครั้งเสมอ

กรรมใดทำแล้วทำให้เดือดร้อนภายหลัง
อีกทั้งทำให้ร้องไห้น้ำตานอง
รับสนองผลของการกระทำ
กรรมนั้น...ไม่ดี

พุทธพจน์

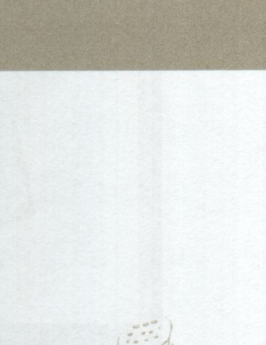

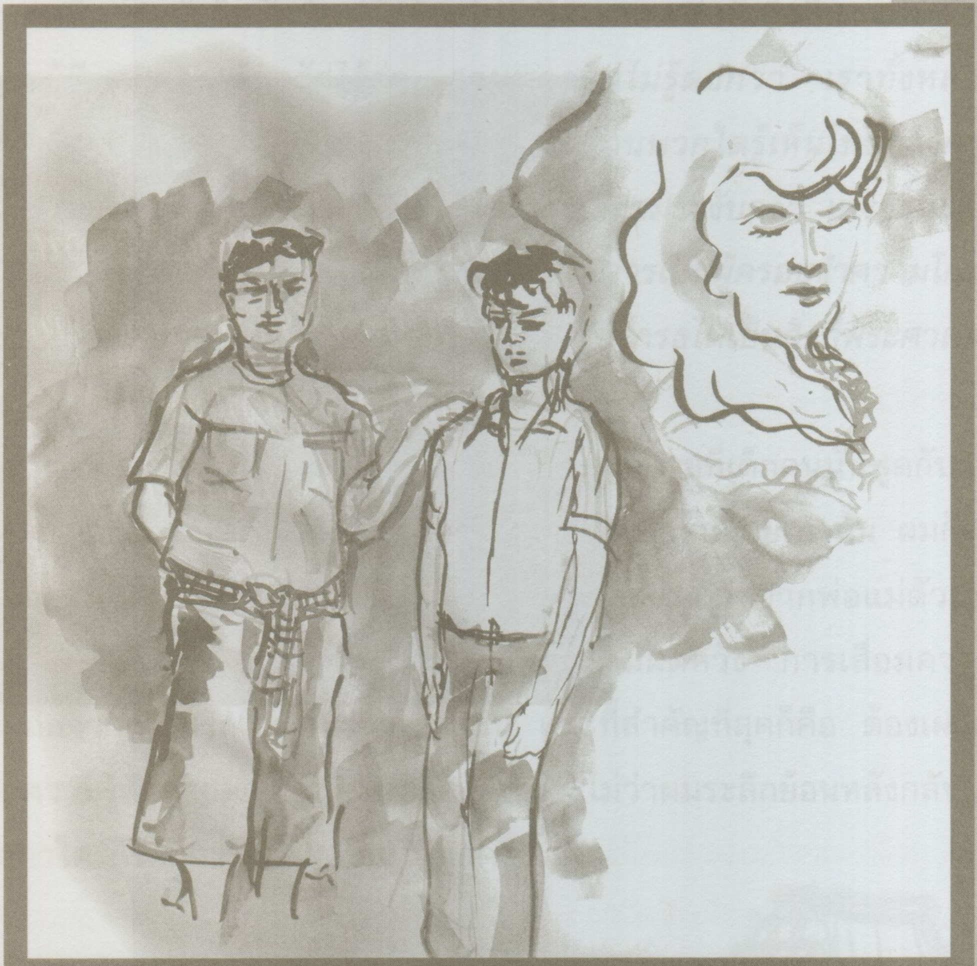

ตอนที่ ๔
ความอดทนของชายหนุ่ม

ในยามนั้น มีลมกรรโชกพัดเอาความเย็นมากระทบกายเป็นครั้งคราว ภิกษุผู้เป็นอาจารย์กระชับผ้าจีวรที่นำมาพับสองทบแล้วใช้คลุมไหล่ให้แนบลำตัวเพื่อให้รู้สึกอุ่นขึ้น เมื่อเห็นสหธรรมิกหนุ่มยังคงนั่งเฉยอยู่ท่านจึงถามขึ้นด้วยความเป็นห่วงว่า "ไม่หนาวบ้างรึหม่อม" ภิกษุหนุ่มไม่สามารถจะเรียนตอบให้ชัดเจนไปได้ ถึงความรุ่มร้อนที่สุมระอุอยู่ภายในจิตวิญญาณ ซึ่งได้แผ่ซ่านไปจนทั่วสรรพางค์กาย ท่านทำได้เพียงพนมมือขึ้นพร้อมกับกล่าวว่า "ไฟนี่อุ่นพอครับผม" ภิกษุผู้เป็นอาจารย์พิจารณาอากัปกิริยาของผู้ตอบอยู่ครู่หนึ่ง แล้วยิ้มเหมือนกับจะทราบนัยของคำพูดนั้นก่อนที่ท่านจะเล่าชีวประวัติของท่านต่อไป

เมื่อผมเริ่มเป็นหนุ่ม พ่อก็หาซื้อเกวียนให้เล่มหนึ่ง ซึ่งผมก็เอาไว้ใช้รับจ้างขนของพวกข้าวเปลือก ข้าวโพด พืชไร่ต่างๆ ที่หาได้ในละแวกนั้นพอมีรายได้มาบ้าง ส่วนหนึ่งก็แบ่งให้พ่อแม่ส่วนหนึ่งเก็บไว้ใช้เอง อีกส่วนหนึ่งเมื่อมีโอกาสเข้าไปในเมืองก็มักจะซื้อของเล็กๆ น้อยๆ ติดไม้ติดมือ เช่นจำพวกของที่ทำด้วยไม้มาฝากเพื่อนๆ ผู้ชาย ส่วนเพื่อนผู้หญิงผมก็ซื้อของใช้จำพวก สบู่ แป้ง หวี ไปฝาก จนทำให้หญิงสาวนางหนึ่งมา

หลงรักเข้า เพราะความมีน้ำใจของผมนั่นเอง ครอบครัวเธออยู่ในละแวกหมู่บ้านเดียวกัน แต่เนื่องจากผมเป็นลูกคนโตและเป็นลูกหัวแก้วหัวแหวน พ่อแม่ก็เลยหวงมาก ถ้าจะมีเมียพ่อแม่ก็จะต้องเป็นผู้หาให้ ผมจึงจำยอมที่จะไม่ขัดใจท่าน ถึงแม้จะชอบผู้หญิงคนนั้นอยู่บ้างก็ตาม

พอหมดฤดูทำนา ช่วงอยู่ว่างๆ ผมก็เข้าไปช่วยลุงขายแตงโมในเมือง การใช้ชีวิตที่นั่นก็เจอแสงสีความสนุกสนานแบบหนึ่ง พอจะนึกออกใช่ไหมล่ะหม่อม มันไม่เหมือนแบบบ้านเรานะ ยามค่ำคืนดึกดื่นผู้คนในเมืองจะยังไม่หลับไม่นอนกัน บ้านส่วนใหญ่ที่มีไฟฟ้าใช้ก็เปิดไฟส่องสว่าง หากขึ้นไปบนยอดเขาแล้วมองลงมาในที่แห่งนั้น จะดูไม่ต่างจากดวงดาวบนท้องฟ้าที่มีแสงระยิบระยับทั่วผืนแผ่นดิน หากจะเรียกเป็นดาวบนดินคงไม่ผิดนักหรอก

ในช่วงที่อยู่กับลุง ผมเดินเล่นรอบเมืองได้หลายรอบยามค่ำหลังตลาดวาย และหลังจากช่วยลุงเก็บข้าวเก็บของกลับบ้านเสร็จแล้ว บางครั้งผมไปเดินเล่นกับเพื่อนๆ ในเมือง สองข้างถนนที่เป็นร้านค้าจะเต็มไปด้วยผู้คนเดินเข้าเดินออกกันขวักไขว่ ร้านอาหารก็มีอยู่ทั่วไป บางแห่งก็ขายทั้งอาหารและสุรา บ้างก็มีผู้หญิงคอยให้บริการทั้งหนุ่มน้อยและหนุ่มใหญ่ ร้านเหล่านี้มักจะประดับไฟเป็นสีต่างๆ ดูสลัวๆ ผิดแผกไปจากร้านอาหารธรรมดาทั่วไป

หลังจากผมกับเพื่อนๆ ที่ตลาดเริ่มสนิทกันมากขึ้น วันหนึ่งเพื่อนกลุ่มนี้ได้เอ่ยชักชวนให้ไปเที่ยวผู้หญิงด้วยกัน ในวัย ๑๕ - ๑๖ ปี ไม่แปลกเลยที่ผู้ใหญ่เขาเรียกว่าเป็นวัยคะนอง ผมเองก็อยากไปลองไปรู้ไปเห็นกับเขาดูบ้าง เลยไปขออนุญาตลุง โดยพยายามเล่าให้ฟังว่าเพื่อนๆ ที่มาชวน บอกว่าใครๆ เขาก็ต้องมีประสบการณ์เรื่องนี้กันทั้งนั้น

ลุงชะงักไปครู่หนึ่งเมื่อได้ทราบเจตนาของผม แต่แทนที่จะปฏิเสธหรือโกรธ ท่านกลับมองด้วยความห่วงใยแล้วหัวเราะในลำคอเบาๆ อย่างมีเมตตา พร้อมกับเอ่ยขึ้นว่า "อย่าไปเลย มันไม่สร้างประโยชน์อะไรให้เราเลยหลานเอ๊ย เชื่อลุงเถอะ การไปเที่ยวผู้หญิงนี่มันก็เหมือนกับการปวดท้องถ่ายนั่นแหละ มันจะปวดท้อง แน่นท้อง อึดอัด จนเราไปถ่ายออกแล้ววันต่อมาก็ปวดท้อง แน่นท้อง อึดอัดท้องขึ้นมาอีก เราก็ไปถ่ายออกอีกวนเวียนอยู่อย่างนี้เท่านั้นล่ะหลาน"

เมื่อได้ฟังการเปรียบเทียบเช่นนั้นจากลุงแล้ว ผมก็พอจะเข้าใจในความหวังดีของท่าน ถึงกระนั้นก็ตาม ผมต้องทำใจให้เข้มแข็งเพื่อปฏิเสธคำชวนของเพื่อนๆ ที่วนเวียนมาชักชวนกันหลายครั้ง เพราะที่จริงแล้วตัวเองก็อยากจะไปกับเขาอยู่เหมือนกัน และในบางครั้งเพื่อนกลุ่มนั้นยังพากันล้อผมต่างๆ นานาอีกด้วย

คิดดูเถอะ หม่อมเองก็กำลังหนุ่มแน่นอยู่ คงจะพอเข้าใจในความรู้สึกของผมตอนนั้นบ้างล่ะนะ มาถึงวันนี้ การที่ผมได้เชื่อฟังลุง ความ

อดกลั้นต่อความคึกคะนองของวัยหนุ่ม และความอดทนต่อคำล้อจากเพื่อนๆ ทำให้ผมภูมิใจที่สามารถเอาชนะใจตนเองได้ในครั้งนั้น แม้สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าก็ได้ตรัสไว้ว่า *"ความอิ่มในกามทั้งหลายย่อมไม่มี กามทั้งหลายมีสุขน้อย มีทุกข์มาก เมื่อกามเสื่อมสิ้นไป ผู้ติดในกามก็เร่าร้อนเหมือนถูกแทงด้วยลูกศร ฉะนั้น"*

เมื่อกล่าวจบ ภิกษุผู้เป็นอาจารย์หันมาถามภิกษุหนุ่มว่า "คิดอย่างนั้นไหมล่ะหม่อม หรือท่านคิดเห็นเป็นอื่น" ภิกษุหนุ่มยกมือขึ้นพนมระหว่างอกแล้วเลื่อนลง อันเป็นการแสดงอาการเคารพและตอบรับเท่านั้น หาได้มีวาจาเอ่ยกล่าวแต่ประการใดไม่ หากแต่ปล่อยให้ความเงียบเท่านั้นคือคำตอบ

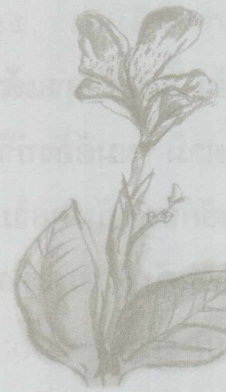

จิตนั้นรู้ ได้ยาก ละเอียดยิ่งนัก
มักใฝ่ในอารมณ์ตามที่ใคร่
ผู้มีปัญญาจึงควรควบคุมจิตไว้ ให้ดี
เพราะจิตที่ควบคุมดีแล้ว...ย่อมนำสุขมาให้

พุทธพจน์

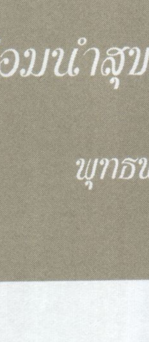

ตอนที่ ๕
ชีวิตหนุ่มชาวนา

พอถึงฤดูทำนา ผมต้องไปนอนเฝ้าที่นาเพียงลำพัง พ่อผมสร้างกระท่อมกลางนาไว้หลังหนึ่ง ที่ชาวอีสานเรียกว่า "เถียงนา" ซึ่งมีขนาดไม่กว้างใหญ่นักพอที่จะรับสมาชิกในครอบครัวได้สักสามถึงสี่คน ตัวกระท่อมยกพื้นสูงประมาณสองเมตร หลังคามุงด้วยหญ้าคา ส่วนฝาทำด้วยไม้ไผ่ที่นำมาทุบให้แบน แล้วสานไขว้กันเพื่อใช้บังแดดบังฝน ด้านข้างของกระท่อมมีตุ่มสำหรับเก็บน้ำฝนไว้ใช้และดื่มกิน ปกติชาวนาชาวไร่แถบบ้านผมจะไม่เก็บอาหารหรือของมีค่าไว้ที่กระท่อมกลางนา ที่นั่นจึงมีแต่เครื่องนอนซึ่งก็คือเสื่อ มุ้ง หมอน และผ้าห่มที่ผมพอจะใช้เพื่อคลายหนาวเท่านั้น ไม่สามารถที่จะใช้รับแขกได้เสียด้วยซ้ำ ส่วนข้าวของเครื่องใช้ก็มีเฉพาะเท่าที่จำเป็น เช่นเครื่องครัวก็มีเพียงเตาดินเผา อยู่ชั้นล่างวางบนพื้นดิน หวดและหม้อสำหรับนึ่งข้าวเหนียว จานชามสังกะสีที่พอใช้เป็นภาชนะใส่อาหารอย่างง่ายๆ แต่ไม่มีกับข้าวเก็บไว้เลย เพราะแม่จะเป็นผู้ทำกับข้าวใส่ตะกร้าสานแขวนบนไม้คาน และหาบมาส่งให้ตอนสายๆ

ทุกๆ วันพอตะวันเริ่มยอแสง ผมก็ลงมือทำงานก่อนพ่อแม่มาถึงนาด้วยซ้ำ บางวันที่แม่มีธุระทำให้มาถึงที่นาสาย ผมจะหิวจนตาลาย มือไม้แข้งขาสั่นไปหมด แม้กระทั่งเรี่ยวแรงจะยกคันไถก็แทบจะไม่มี แต่ขณะ

รอแม่ ถึงแม้จะหิวเพียงใดผมก็ไม่หยุดงาน บางทีแม่มาถึงแล้วแต่งานยังค้างอยู่ก็ต้องเร่งทำจนงานเสร็จก่อน จึงจะหยุดพักกินข้าว

พอตะวันคล้อยต่ำลง ช่วงเวลาฟ้าแดง แม้พ่อแม่จะกลับบ้านไปแล้ว แต่ผมก็ยังคงทำงานต่อจนกว่าตะวันจะลับขอบฟ้า เมื่อเสร็จงานแล้วผมจะปล่อยควายให้เล็มหญ้าตามริมห้วยบ้าง ตามคันนาบ้าง ส่วนผมก็จะเดินเลาะตามคันนา เพื่อดูปริมาณน้ำในแต่ละที่ให้พอเหมาะ บางทีก็ต้องขุดคันนาเพื่อปล่อยน้ำเข้าออกนา เป็นการเตรียมพื้นที่สำหรับไถในวันรุ่งขึ้น

ในช่วงหน้านานี้ เมื่อถึงเวลาดำนา หลังจากพักกินข้าวเย็นเสร็จแล้ว และในค่ำคืนที่แสงจันทร์กระจ่างฟ้า ผมจะถอนต้นกล้าต่อไปเรื่อยๆ โดยอาศัยเพียงความสว่างจากแสงจันทร์เท่านั้น บางคืนที่มีแสงไม่พอก็ต้องอาศัยตะเกียงน้ำมันก๊าดที่ดัดแปลงมาจากกระป๋องนมข้นหวาน ช่วยส่องสว่างพอได้มองเห็นรำไรๆ ผมจะถอนกล้าจนกว่าพระจันทร์จะคล้อยต่ำลงทางทิศตะวันตก การที่ถอนต้นกล้าได้มาก หมายถึงการที่จะสามารถดำนาได้มากในวันถัดไป และนั่นก็หมายถึงว่างานของเราจะแล้วเสร็จเร็วขึ้น หากบางช่วงที่จำเป็นต้องเร่งก็จะทำงานจนแล้วเสร็จ หรือจนกระทั่งร่างกายเริ่มส่งสัญญาณเตือนว่าสภาพของเจ้าตัวอ่อนล้าเต็มที ต้องการพักผ่อนแล้ว

นี่ล่ะหม่อม เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ร่างกายผมมีความแข็งแกร่งมาตั้งแต่เล็กจนย่างเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ แต่ที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือ ***จิตใจก็ได้รับการฝึกฝนให้เข้มแข็งขึ้นเองโดยที่ผมไม่รู้สึกตัวไปด้วยเลย*** ตรงนี้ทำให้ได้คิดว่าผมเป็น

ผู้โชคดีที่ได้เติบโตมาในสภาวะแวดล้อมที่มักจะสอนให้ผมพยายามฝึกฝนตนเองให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

จริงๆ นะหม่อม *คนเราน่ะ การที่จะรู้จักสั่งสอนตัวเองและพัฒนาให้ดีขึ้นนั้นเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก เพราะฉะนั้นพระพุทธองค์จึงได้ตรัสไว้ว่า "ในหมู่มนุษย์ด้วยกัน ผู้ฝึกตนได้แล้ว เป็นผู้ประเสริฐที่สุด"*

ถึงตรงนี้ ภิกษุผู้อาวุโสก็หยุดเล่าประวัติของท่านอยู่ครู่หนึ่งพลางมองตรงมาที่ภิกษุหนุ่มด้วยสายตาอันเปี่ยมด้วยความเมตตา แต่ในขณะเดียวกันก็แฝงไว้ซึ่งพลังอันหนักแน่น เฉกเช่นอาการของอาจารย์ที่พยายามให้กำลังใจและสอนศิษย์ที่ตนรักและห่วงใย ครั้นแล้วท่านจึงกล่าวต่อไปว่า

ทุกครั้งที่ต้องไปนอนเฝ้านานั้น พอตกค่ำ หลังอาบน้ำทำความสะอาดร่างกายแล้ว ก็ได้เวลากินข้าวซึ่งเหลือจากมื้อกลางวัน ข้าวเหนียวในกระติ๊บจะเย็นชืดแห้งแข็งไม่จับกันเป็นก้อนอีกแล้ว ทำให้ปั้นยาก ในช่วงเวลาทำนาผมแทบจะไม่เคยได้กินอาหารที่ทำเสร็จใหม่ๆ เลย บางวันกับข้าวหมดตั้งแต่ตอนเที่ยง ก็ต้องกินข้าวเหนียวเย็นแข็งร่วนซุยจิ้มแจ่วบองกับผักลวกที่เหลือจากตอนเที่ยง ทั้งที่ในทุ่งนามีกบเขียดจำนวนมากกระโดดเล่นกันขวักไขว่ ส่งเสียงร้องระงมยามเย็น ชาวบ้านแถบนั้นมักจะจับกบมาเป็นอาหาร และถือเป็นอาหารพิเศษเลยทีเดียว แต่ผมไม่กล้าฆ่ามันเพราะความสงสาร เคยเห็นกบเวลาจะโดนตีไหมล่ะหม่อม สัญชาตญาณของมันจะยกสองขาหน้ามาปิดที่หัวไว้ ราวกับจะร้องขอชีวิตว่าอย่าตีมันเลย ทำให้นึกขึ้นได้ว่าสัตว์ทุกตัวก็รักชีวิตกันทั้งนั้น ดูแล้วน่าสงสารมาก

มาวันหนึ่ง พ่อผมอยากกินกบนึ่ง ท่านก็บอกให้ไปจับกบมาให้ ตอนแรกผมก็ไม่ยอมทำตามที่ท่านสั่งเพราะไม่อยากฆ่ามัน ในภายหลัง พ่อคงพอจะทราบอุปนิสัยของผมที่ไม่ต้องการพรากชีวิตสัตว์ จึงออกอุบายกับแม่โดยการขอให้ผมจับกบใส่ข้องไว้ให้ท่าน แต่ไม่ต้องฆ่า ผมสงสารพ่อจึงจำใจทำตามที่ท่านร้องขอ ส่วนในใจคิดว่าบาปครั้งนี้คงไม่รุนแรงมากนัก เพราะไม่ได้คร่าชีวิตมัน หลังจากจับกบให้พ่อคราวนั้นแล้ว ก็ขอร้องท่านว่าอย่าให้ผมต้องทำอีกเลย

อยู่ที่กระท่อมกลางทุ่งนาคนเดียวในฤดูทำนา ถึงแม้จะไม่มีอะไรกินผมก็ตั้งปณิธานอย่างแน่วแน่ไว้ว่าจะไม่คร่าชีวิตสัตว์ใดๆ มาเป็นอาหารโดยเด็ดขาด ขอยอมทนหิวเอาดีกว่าที่จะทำปาณาติบาต ต้องถือว่าเป็นบุญของผม ที่ทำให้คิดได้เช่นนี้ มิฉะนั้นผมก็อาจจะประกอบบาปกรรมอีกมากมาย ทำให้เหล่าสัตว์ผู้น่าสงสารต้องอาฆาตพยาบาท จองเวรผมไปไม่รู้จักจบสิ้น *พระบรมศาสดาผู้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อสรรพสัตว์ได้ทรงสั่งสอนให้ละบาป หากเราพลั้งเผลอก็ทรงเตือนไม่ให้ทำบาปจนเคยชิน ดังที่ได้ตรัสสอนไว้ว่า “ถ้าบุคคลต้องทำบาป ไม่ควรทำบาปนั้นบ่อยๆ ไม่ควรพอใจในบาป เพราะการสั่งสมบาปเป็นเหตุแห่งทุกข์”*

ปฏิบัติชอบต่อมารดา ก็เป็นสุข

ปฏิบัติชอบต่อบิดา ก็เป็นสุข

ปฏิบัติชอบต่อสมณะ ก็เป็นสุข

ปฏิบัติชอบต่อผู้ประเสริฐ ย่อมเป็นสุขยิ่งนัก...

พุทธพจน์

ตอนที่ ๖

ดอกไม้บูชามาร

ภิกษุผู้เป็นอาจารย์หยิบฟืนเติมลงไปในกองไฟ และคุ้ยเขี่ยเถ้าถ่านที่ยังคุกรุ่นอยู่ให้ลุกโชติขึ้นมาใหม่เพื่อปัดเป่าความหนาวเย็นที่กำลังแผ่คลุมไปทั่วบริเวณ แม้จะค่ำมากแล้วแต่สายฝนก็ยังไม่มีวี่แววว่าจะสร่างซาลงเลย เสียงเม็ดฝนที่กระทบหลังคาสังกะสีคร่ำคร่ายังคงก้องกังวานอยู่อย่างสม่ำเสมอ ภิกษุผู้เป็นอาจารย์เพ่งมองดูเปลวเพลิงที่หวนฟื้นขึ้นใหม่นั้นสักครู่หนึ่ง ก่อนจะเล่าเรื่องของท่านต่อไป

เมื่อคราวอายุสิบเก้าปีเต็ม เพื่อนผมคนหนึ่งมาพรรณนาถึงสาวชาวเขากับลานสาวกอดให้ฟัง เมื่อได้ยินเพื่อนเล่าก็อยากไปเห็นด้วยตาตัวเองบ้าง จึงหนีพ่อแม่ไปเที่ยวลานสาวกอด ที่นั่นมีลักษณะเป็นลานดินโล่งกว้าง ในช่วงงานพิธีประจำปี หนุ่มสาวชาวเขาจะแต่งกายตามวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ออกมาประชันความสวยงามกันอย่างเต็มที่ เพื่อทำความรู้จักและผูกสานสัมพันธ์กันในลานดังกล่าว หากชายหนุ่มผู้ใดเกิดความพึงพอใจหญิงสาวนางใด ก็จะโยนลูกกลมๆ ซึ่งมีขนาดเล็กประมาณเท่าลูกทับทิมไปยังฝ่ายหญิง เมื่อฝ่ายหญิงรับลูกกลมนั้นได้ ก็เป็นอันแสดงการรับทราบถึงความประสงค์ของฝ่ายชาย แล้วทั้งคู่ก็จะพากันไปหาสถานที่อันเป็นรโหฐานเพื่อสานต่อเจตนาที่มีต่อกัน

วันนั้นที่ลานสาวกอดนั่นเอง ผมได้พบและพึงใจหญิงสาวชาวเย้านางหนึ่ง หน้าตาสะสวยมาก ผิวขาวสะอาดแบบชาวจีน เธอแต่งกายด้วยเสื้อแขนยาวสีดำคลุมลำตัวยาวลงมาถึงข้อเท้า ผ่าด้านหน้าตลอด ติดไหมพรมสีแดงที่อกเสื้อรอบคอ เลยมาถึงหน้าท้อง ด้านหน้ามีแผ่นเงินสี่เหลี่ยมติดที่อกเสื้อ ทาผมด้วยขี้ผึ้ง พันด้วยผ้าสีแดง พันทับอีกทีด้วยผ้าสีน้ำเงินปนดำ มีลักษณะคล้ายการโพกผ้าของชาวอินเดีย ส่วนกางเกงที่เธอนุ่งเป็นสีดำปักลวดลายคล้ายผ้าซิ่น มีพู่สีแดงสองอันห้อยจากตัวเสื้อด้านข้าง มองดูแล้วสะดุดตาเหมาะเจาะกลมกลืนกันเป็นยิ่งนัก ส่วนฝ่ายชายที่มาจากหมู่บ้านเดียวกันกับเธอก็สวมเสื้อแขนยาวสีดำ อกไขว้แบบเสื้อคอจีน ติดกระดุมคอและรักแร้เป็นแนวลงไปตามตัวเสื้อที่ยาวถึงเอว ส่วนท่อนล่างจะนุ่งกางเกงขายาวสีดำ ขลิบขอบขากางเกงด้วยไหมสีแดง เมื่อเธอยืนอยู่ในกลุ่มชายหญิงชาวเขาด้วยกัน ก็ดูราวกับตุ๊กตาที่เด็กๆ จับมาเล่นแต่งตัวให้เข้าชุดกัน ทำให้มองแล้วเพลิดเพลินน่าชมนัก

เธอผู้นั้นมีอัธยาศัยดีมาก วาจาเอ่ยเอื้อนเสนาะหู กิริยาแสดงออกของเธอบ่งบอกความพึงใจในตัวผมมิใช่น้อย หลังจากได้ทำความรู้จักและพูดคุยกันจนพอจะรู้ว่าต่างคนต่างมีไมตรีต่อกันแล้ว ผมก็ได้ตามไปเที่ยวที่บ้านและได้พักอยู่กับครอบครัวของเธอเป็นเวลาถึงหกคืน

ที่หมู่บ้านนั้น ผู้คนมักจะปลูกบ้านกันบนไหล่เขา บ้านส่วนใหญ่จะปลูกคร่อมบนพื้นดินซึ่งใช้ทำเป็นพื้นบ้านไปในตัว มุงหลังคาด้วยหญ้าคาหรือใบหวาย ฝาบ้านทำจากไม้เนื้ออ่อนที่ใช้ลิ่มหรือขวานถากให้เรียบ

แล้วนำมากั้นเป็นฝาในแนวตั้ง บ้างก็ใช้ไม้ไผ่ บ้างก็ใช้ฟางข้าวผสมดินโคลน ก่อเป็นกำแพงหรือฝาผนัง หากในครอบครัวมีกันหลายคน ก็จะแบ่งบ้านเป็นห้อง ๆ โดยเฉพาะครอบครัวที่มีลูกในวัยสาวแล้ว

ส่วนผู้ที่จัดว่ามีฐานะสักหน่อยก็จะสร้างบ้านยกพื้น มุงหลังคาด้วยกระเบื้องหรือสังกะสี ทุกๆ บ้านจะมีประตูหนึ่งซึ่งปิดตาย เรียกกันว่า "ประตูผี" ซึ่งอยู่ตรงกันข้ามกับประตูหน้าบ้าน และจะเปิดใช้ต่อเมื่อมีการส่งบุตรสาวไปแต่งงาน หรือนำลูกสะใภ้เข้าเรือน กับใช้เวลายกศพออกจากบ้านเท่านั้นเอง

สำหรับบ้านของเธอผู้นั้น ต้องจัดว่ามีฐานะดีพอสมควรจึงสร้างบ้านแบบที่ยกพื้น มุงหลังคาด้วยสังกะสี หากมองเข้าไปภายในบ้านจะเห็นแคร่ไม้ไผ่เพื่อวางของใช้ขณะทำกับข้าว เมื่อเดินเข้าไปข้างในจะเห็นหิ้งผีติดอยู่ที่ข้างฝา เชื่อกันว่าเป็นที่สิงสถิตของผีบรรพบุรุษ เรียกว่า "เมี้ยนป้าย" เธอเล่าให้ฟังว่าคนในครอบครัวของเธอและเพื่อนบ้านจะนับถือผี พวกเขาเชื่อว่าผีจะสิงสถิตอยู่ทุกที่ ทั้งในต้นไม้ ป่าเขาลำเนาไพรและลำน้ำ ผีที่พวกเขานับถือจะแบ่งเป็นสองพวก คือผีดี และผีร้าย ผีดีจะมีนิวาสถานอยู่บนสวรรค์ ส่วนผีร้ายจะสถิตอยู่ตามป่า ตามแอ่งน้ำ ทุกๆ บ้านมักจะเลี้ยงสัตว์จำพวกหมูและไก่เพื่อใช้ในการเซ่นไหว้ผีต่างๆ ที่ตนนับถือ และเลี้ยงม้าเพื่อใช้ในการเดินทาง

ครอบครัวของเธอปลูกข้าวโพดเป็นอาชีพ ยามเช้าทุกคนในครอบครัวก็ออกจากบ้านเพื่อไปเก็บข้าวโพด เผอิญช่วงนั้นเป็นฤดูเก็บเกี่ยว ต้นข้าวโพด

ที่ไร่ก็แห้งเปลี่ยนสีเป็นสีเหลือง เมื่อมองไปเห็นแต่สีเหลืองอมน้ำตาลลานตาไปทั่ว ผมตามเธอและครอบครัวไปถึงที่ไร่ และได้ช่วยงานเก็บข้าวโพดจนเสร็จ

การเก็บข้าวโพด ผู้เก็บจะต้องสะพายตะกร้าสานด้วยไม้ไผ่ขนาดใหญ่สูงจากเอวถึงบ่า ด้านข้างมีห่วงไว้สำหรับคล้องแขนสองแขน มีลักษณะคล้ายหูกระเป๋าเป้ที่คนสมัยใหม่ใช้กัน เวลาเก็บข้าวโพด ทุกคนสวมถุงมือที่ทำจากผ้าซึ่งต้องหนาพอสมควร เพื่อป้องกันการบาดของต้นและขุยข้าวโพดเมื่อหักฝักจากต้นได้แล้ว ก็จะโยนข้ามบ่าให้ลงในตะกร้าที่ตนแบกไว้

ตอนเริ่มเก็บน่ะ ยังไม่เป็นไรหรอกหม่อม แต่พอเก็บไปเรื่อยๆ เราก็จะแบกหนักขึ้นเรื่อยๆ เช่นกัน หลังจากนั้นก็ต้องขนไปเก็บในยุ้งฉางที่บ้านซึ่งส่วนใหญ่พวกเขาจะสร้างยุ้งฉางซึ่งทำด้วยไม้ไผ่ยกพื้นไม่สูงนักไว้ข้างๆ บ้าน กว่าจะเสร็จในแต่ละวัน ก็ทำเอาบ่า ไหล่และหลัง ล้าสุดประมาณเลยทีเดียว

พอตกค่ำหลังเสร็จงานเก็บข้าวโพด ผมก็ไปกินข้าวเย็นที่บ้านของเธอและครอบครัว วัฒนธรรมการกินอาหารของพวกเขาก็เป็นเอกลักษณ์ เขากินข้าวโดยจัดสำรับวางบนขันโตก ใช้ตะเกียบแทนช้อน สำรับอาหารจะถูกจัดให้พ่อหรือหัวหน้าครอบครัวกินจนอิ่มก่อน เสร็จแล้วแม่กับลูกๆ จึงจะได้เวลากินกัน

การที่ผมไปช่วยครอบครัวของเธอเก็บข้าวโพดจนแล้วเสร็จ จึงเป็นที่ถูกอกถูกใจพ่อแม่เขามาก ประกอบกับพวกเขาคงจะถูกอัธยาศัยกับผมเป็น

พื้นอยู่แล้ว จึงอยากได้ผมไว้เป็นลูกเขย เลยจัดแจงให้ผมนอนห้องเดียวกับสาวเจ้าถึงหกคืน ท่านอาจคิดว่ามันแปลก แต่นี่เป็นวัฒนธรรมที่พวกเขาสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

การเลือกคู่ของชาวบ้านที่นี่ ทั้งหญิงและชายจะมีอิสระในการหาคู่ครอง มีประเพณีเที่ยวสาวที่เปิดโอกาสให้หญิงสาวสามารถร่วมหลับนอนกับชายที่ตนพึงใจในห้องนอนที่บ้านเธอเองได้ และการแต่งงานจะมีขึ้นได้ก็ต่อเมื่อฝ่ายหญิงเริ่มตั้งครรภ์ก่อน ส่วนประเพณีแต่งงานจะจัดให้มีขึ้นสองครั้งคือ จัดพิธีใหญ่ที่บ้านฝ่ายชายครั้งหนึ่ง และพิธีเล็กที่บ้านฝ่ายหญิงอีกครั้งหนึ่ง

เธอคนนี้เป็นหญิงสาวที่ได้ชื่อว่าสวยสะดุดตามากนางหนึ่ง หน้าตาสดใส แก้มแดงราวลูกตำลึงสุกเพราะอากาศหนาว รูปร่างของเธอเล่าก็งดงามสมส่วนตามแบบสาวแรกรุ่น เพราะได้ออกกำลังช่วยพ่อแม่ทำไร่ ผิวของเธอขาวเนียนละเอียดเพราะได้รับอิทธิพลจากการที่มีเชื้อสายจีน เมื่อเธอถอดผ้าโพกศีรษะออก ทำให้เห็นผมดำยาวสลวยดูแวววาวดุจแพรไหมเมื่อล้อกับแสงไฟในยามค่ำคืน

ลองนึกดูนะหม่อม ทั้งหกคืนที่ผมพักอยู่กับครอบครัวของเธอ แล้วต้องนอนห้องเดียวกันกับหญิงสาวที่ต้องใจผมเองเป็นอย่างมาก เธอนอนกอดผมและเชิญชวนต่างๆ นานาตลอดทั้งหกคืน ด้วยความหวังและความพยายามในอันที่จะสร้างสายสัมพันธ์เพื่อเธอจะได้ตั้งครรภ์อันจะนำไปสู่การแต่งงานในภายหลัง

ท่านคงไม่รู้หรอกว่าแต่ละคืนช่างผ่านไปอย่างทุกข์ทรมานเพียงใด

ทุกๆ คืนเมื่อเราอยู่ด้วยกันสองต่อสองในห้องนอน เธอพร่ำถามผมว่าไม่พึงใจในตัวเธอหรืออย่างไร เหตุใดจึงปฏิเสธการสานสัมพันธ์ที่เธอพร้อมจะมอบให้ หม่อมเอ๊ย ผมน่ะเพิ่งจะรู้ในครั้งนี้เองว่า ไฟคือความกำหนัดยินดีในกามมันร้อนแรงขนาดไหน และพอมันติดโพล่งขึ้นแล้วก็แสนยากที่จะทำให้มันดับลงไปได้

ต้องนับว่าผมยังโชคดีอยู่ที่พอมีสติ ทำให้ฉุกคิดถึงคำที่แม่เคยพร่ำสอนว่าอย่าไปทำลายลูกผู้หญิงที่ไหนเลย เพราะมันจะเป็นบาปติดตัว ทำกิจการงานใดๆ ก็จะไม่เจริญ แม่ย้ำเสมอว่าถ้าอยากมีเมียก็ต้องแต่งงานให้ถูกต้องตามประเพณีเสียก่อน ผมยังจำสีหน้าและน้ำเสียงแม่ในตอนนั้นได้อย่างแจ่มชัดขณะที่สอนผม โดยเฉพาะเมื่อท่านย้ำอีกด้วยว่า *"ชีวิต แม้เป็นสิ่งไม่เที่ยงก็ช่าง แต่เราต้องดำรงชีวิตอย่างสวยงาม"* คำของแม่จึงเป็นเสมือนสายน้ำที่ราดรดลงมา ช่วยให้ความเร่าร้อนในจิตใจพอทุเลาลง อีกทั้งยังเป็นพลังแห่งจิตใจสนับสนุนให้ผมมีกำลังในการต่อสู้ มิให้พ่ายแพ้ต่อธรรมชาติที่เรียกร้องก้องกู่อยู่ภายใน ถึงกระนั้นผมก็ยังคงต้องใช้ความพยายามอย่างยิ่งยวดตลอดหกคืนนั้น อดทน อดกลั้น จนสามารถฝ่ากองเพลิงราคะมาโดยมิได้ละเมิดศีลข้อกาเมสุมิจฉาจาราเลย

ประสบการณ์คราวนั้นสอนให้ผมรู้จักสะกดกลั้นและข่มต่ออารมณ์ที่เกิดขึ้นภายในของตนเอง มาวันนี้เมื่อมีอารมณ์ภายนอกใดๆ มากระทบไม่ว่าจะหนักหนาสักปานใด ผมจึงไม่หวั่นเลย

ฝนเริ่มซาลงบ้างแล้ว เสียงนกฮูกร้องให้ได้ยินบ้างนานๆ สักครั้งหนึ่ง

เหมือนกับจะย้ำให้ทราบว่าบัดนี้ยังคงเป็นชั่วยามแห่งราตรีกาล อากาศก็ยังหนาวเหน็บเช่นตอนย่ำค่ำ "หม่อม ท่านก็เพิ่งจะผ่านวัยนี้มาไม่นาน ถ้าท่านเป็นผมในวันนั้น ท่านจะทำอย่างไร" ภิกษุผู้มากพรรษากว่า เอ่ยถามขึ้นด้วยใบหน้าฉาบรอยยิ้ม ถึงกระนั้นกิริยาที่ภิกษุหนุ่มแสดงออกให้เห็นก็มีแต่เพียงอาการขวยอาย และถือเอาความเงียบเป็นคำตอบอีกเช่นเคย แต่ใครเล่าจะหยั่งรู้ถึงความชื่นชมที่ท่านมีต่อภิกษุอาวุโสผู้เป็นกัลยาณมิตร ใครเล่าจะล่วงรู้ได้ว่าท่ามกลางความเงียบนั้น หากในใจของภิกษุหนุ่มกลับกึกก้องด้วยพระพุทธภาษิตที่ว่า *"กามทั้งหลายเป็นของละได้ยากในโลก" จริงทีเดียว ผู้ละกามได้จึงเป็นที่ยกย่องเคารพของคนทั้งหลาย เพราะกระทำได้ในกิจที่คนเป็นอันมากทำไม่ได้*

ตอนที่ ๗
เข้าสู่ร่มกาสาวพัสตร์

เมื่อผมมีอายุครบจะบวชได้แล้ว แม่ก็ขอร้องให้บวชตามประเพณี ผมจึงตัดสินใจทำตามคำขอของท่าน ดังนั้นจึงได้เข้าวัดเพื่อไปกราบขออนุญาตท่านพระอาจารย์เจ้าอาวาส ซึ่งมีศักดิ์เป็นหลวงลุงของผมเอง เพื่อเข้าไปเป็นผ้าขาวหรือบวชนาค ศึกษาข้อวัตรปฏิบัติ และท่องคำขานนาค อันเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนการบวช วัดแห่งนี้เป็นวัดที่ญาติพี่น้องผมคุ้นเคยเป็นอย่างดี และตั้งอยู่ไม่ไกลจากบ้านที่จังหวัดเชียงรายมากนัก

สภาพแวดล้อมภายในวัดมีบรรยากาศอันร่มรื่น เนื่องจากมีต้นไม้ใหญ่ขนาดหลายคนโอบมากมายหลากประเภทขึ้นอยู่ทั่วอาณาบริเวณ เมื่อผมเข้ามาบวชใหม่ๆ โยมหลายคนได้เล่าให้ฟังว่าวัดแห่งนี้มีตำนานร่ำลือถึงความศักดิ์สิทธิ์ กล่าวคือ เคยมีชาวบ้านที่พยายามเข้ามาลักลอบตัดต้นไม้ แต่ปรากฏว่าไม่มีใครสักคนเลยที่สามารถทำได้สำเร็จ เพราะมักจะเกิดเหตุให้ต้องเลิกราลงกลางคันเสียทุกทีไป เช่นขณะกำลังเลื่อยไม้อยู่ดีๆ ก็รู้สึกปวดท้องอย่างรุนแรงขึ้นมากะทันหัน จนไม่สามารถจะทานทนได้ ต้องกลับบ้านไปทั้งที่ยังเลื่อยไม้ค้างอยู่ เมื่อชาวบ้านหลายคนต้องประสบกับเหตุการณ์ในลักษณะคล้ายคลึงกันนี้ ทำให้เกิดข่าวแพร่สะพัดไปจนไม่มี

ใครกล้าแอบเข้ามาเพื่อลักลอบตัดต้นไม้อีกเลย สภาพป่าไม้ในวัดแห่งนี้จึงยังคงความอุดมสมบูรณ์ไว้ได้

ในบริเวณวัดมีการแบ่งเขตที่พักของสงฆ์ไว้เป็นสัดส่วนชัดเจน กุฏิพระจะแฝงอยู่ใกล้ต้นไม้ และปลูกสร้างด้วยไม้ ซึ่งก็หาได้ง่ายจากภายในวัดนั่นเอง บางทีเมื่อมองจากระยะไกลเข้าไปในเขตวัดก็แทบจะไม่เห็นกุฏิเอาเลย ต้องเดินเข้าไปใกล้ๆ จนผ่านบรรดาพุ่มไม้ กอไม้ไปเสียก่อนจึงสามารถมองเห็นได้

ใกล้ๆ กับกุฏิพระทุกหลัง จะมีทางสำหรับเดินจงกรม ซึ่งมักจะเป็นดินที่ได้รับการปรับให้ราบเตียน แม้บางแห่งอาจมีลักษณะโค้งไปตามแนวเขาด้วย ตามแต่พื้นที่ในบริเวณนั้นจะอำนวย ความกว้างก็ประมาณไม่เกิน ๑ เมตร ส่วนความยาวก็คงประมาณ ๑๐ ถึง ๑๕ เมตร ตรงสุดทางจงกรมด้านหนึ่ง จะมีการก่อปูนหรือตีไม้ขึ้นมาสูงประมาณระดับเก้าอี้ กว้างพอที่จะนั่งสมาธิได้อย่างถนัด บางกุฏิจะมีระเบียงสร้างต่อยื่นจากตัวห้องพักออกมาเป็นแนวยาวเพื่อเดินจงกรมอีกเช่นกัน โดยเฉพาะในฤดูฝนที่ไม่สามารถเดินกลางแจ้งได้

การฝึกซ้อมท่องคำขานนาคเป็นความยากลำบากอย่างมากสำหรับผมเพราะผมได้ทิ้งห่างการเล่าเรียนมานาน ท่านยังโชคดีกว่าผมนะหม่อม เพราะท่านได้เรียนมาสูง ความเข้าใจความจำในตำรับตำราหรือบทสวดมนต์ยังท่องได้ง่าย ส่วนผมเองตั้งแต่จบชั้นประถม ๔ ก็ออกจากโรงเรียนไปช่วย

พ่อแม่ทำไร่ทำนา และไม่เคยได้จับหนังสืออีกเลยตั้งแต่บัดนั้น เมื่อต้องเข้ามาเตรียมตัวบวช หลวงลุงท่านได้จัดให้เณรที่นั่งองค์ท้ายสุดเป็นผู้ฝึกซ้อมคำขานนาคให้

หม่อมเองก็รู้ดีอยู่แล้วนี่ว่า การท่องคำขานนาคนี้จะต้องท่องให้ถูกตามอักขรวิธีของภาษาบาลี การอ่านออกเสียงก็ต้องออกเสียงตามแบบสำเนียงมคธอย่างเคร่งครัด บางครั้งคำๆ เดียวก็ต้องฝึกท่องออกเสียงอยู่นาน ปรับแล้วปรับอีก แก้แล้วแก้อีก จนกว่าจะออกเสียงได้ชัดเจนทั้งหมดทุกคำ การท่องคำขออุปสมบท เช่นวลีที่ว่า “เอสาหัง ภันเต” ก็ออกเสียงคำว่า “สา” เป็น “ซ่า” จาก “หัง” เป็น “อั่ง” หรือ คำว่า “ทุ” ใน “ทุติยัมปาหัง” ก็ออกเสียงเป็น “ดุ๊” หากท่องไม่ถูกก็โดนเณรบ่นตำหนิเอา

ท่านคงนึกไม่ถึงกระมังว่า ผมน่ะ แม้กระทั่งการฝึกออกเสียงคำว่า “นโม ตัสสะ” ก็ต้องฝึกกันเป็นอาทิตย์ทีเดียว บางคราวที่ออกเสียงไม่ถูกต้องตามอักขรวิธี ก็จะได้ยินคำค่อนแคะเช่น “แค่นี้ก็ว่าไม่ได้ แล้วต่อไปจะว่าบทสวดมนต์ได้อย่างไร” หากในช่วงซ้อม ผมลืมบทสวด ก็จะได้ยินคำพูดในทำนองว่า “แค่นี้ยังจำไม่ได้ แล้วบทสวดมนต์สำคัญยาวๆ จะท่องได้อย่างไร ไม่ต้องไปคิดถึงว่าจะสวดปาติโมกข์ได้เลย” ถ้าเป็นหม่อม ท่านจะรู้สึกอย่างไร

เมื่อถึงยามแสงทองกำลังจะลับขอบฟ้า ราวหกโมงเย็น พระเณรจะมารวมกันที่ศาลา มีการฉันน้ำร้อน ซึ่งก็มักต้มจากสมุนไพรที่เก็บได้

ตามป่า บางทีก็มีงบน้ำอ้อย ซึ่งก็คือน้ำตาลที่ทำจากอ้อยนั่นเอง มีลักษณะแข็งเป็นแท่งทรงกระบอกสีน้ำตาล ยาวประมาณสักหนึ่งนิ้วเห็นจะได้ เนื่องจากทุกอย่างมีจำกัด พระเณรต้องตัดแบ่งกันฉัน หนึ่งก้อนแบ่งเป็นสองส่วนบ้าง สี่ส่วนบ้างตามแต่ปริมาณที่มี ในสมัยนั้นไม่มีเครื่องดื่มฉันหลากประเภทเหมือนสมัยนี้หรอกนะหม่อม พวกยาร้อนที่ผสมเนยก้อนหรือเนยปั่นผสมน้ำแดงรสหอมกลมกล่อม ที่ใครชิมแล้วต้องติดใจน่ะไม่เคยปรากฏให้เห็นหรอก เมื่อฉันเสร็จ หลวงลุงก็จะอบรมพระเณรถึงเรื่องที่จะต้องรู้ต้องถือปฏิบัติกัน

ครั้นประมาณหนึ่งทุ่ม บรรดาญาติโยมที่มาพักภาวนาที่วัด หรือกลุ่มที่มาเพื่อทำวัตรเย็นก็จะมาพร้อมกันที่ศาลา พอพระเณรเข้านั่งที่พร้อมกันแล้ว หลวงลุงก็จะขึ้นนั่งบนอาสนะที่ได้จัดปูไว้เฉพาะองค์ท่าน ซึ่งมีหมอนอิงแบบทางเหนือเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่ มีพรมปูทับตั้งแต่หมอนลงมาถึงอาสนะสำหรับท่านนั่งอิงพัก เมื่อได้เวลาอันสมควร ท่านก็จะเริ่มนำทำวัตรเย็น

ทุกวันหลังเสร็จจากทำวัตรเย็นนี่แหละหม่อมที่ผมกลัวมากเสียจริงๆ เพราะหลวงลุงมักจะหันมาถามว่า ท่องบทนั้นบทนี้ได้แล้วหรือยัง ถ้าตอบว่ายังไม่ได้ ท่านก็จะดุเอา ถ้าตอบว่าท่องได้แล้ว ท่านก็จะทดสอบด้วยการให้ท่องถวายท่านต่อหน้าพระเณรและญาติโยมบนศาลานั่นแหละ หากว่าไม่ถูกก็จะโดนท่านตำหนิสำทับอีก หลวงลุงของผมน่ะ เวลาที่ดุผมท่าน

ไม่สนใจว่าจะมีพระเณรหรือใครต่อใครกำลังนั่งอยู่บนศาลานั่นหรอก ทั้งนี้คงเป็นเพราะผมเป็นหลานแท้ๆ หากทำไม่ดี ท่านก็ต้องแสดงให้ผู้อื่นได้เห็นว่าถึงจะเป็นหลานก็มิได้รับการย่อหย่อนเลยเช่นกัน

ตลอดชีวิตนี้นะหม่อม ผมต้องสร้างทั้งความแข็งแกร่งทางกายและความเข้มแข็งทางใจตั้งแต่เด็กเรื่อยมา แม้ในครั้งที่จะบวช ก็ยังคงต้องอดทนต่อการฝึกท่องคำขอบวช บางทีคำเดียวซ้ำๆซากๆ อยู่เป็นหลายอาทิตย์ ต้องข่มความโกรธซึ่งเกิดจากการตำหนิติเตียนของสามเณรที่อายุก็น้อยกว่า ไหนจะต้องทนต่อความอับอายขายหน้าเมื่อถูกดุ ถูกว่า ต่อหน้าผู้คนจำนวนมากอีก ผมเกือบที่จะอดรนทนไม่ไหวอยู่แล้ว กำลังจะเลิกล้มความตั้งใจต่อการบวชนั้นเสียเลยทีเดียว หากด้วยความตั้งใจที่จะบวชให้พ่อแม่มาแต่ต้น เป็นเสมือนกำลังใจคอยเตือนสติตนเองให้พยายามต่อไปและต้องเอาชนะความโกรธความอับอายให้ได้

อันที่จริงนะหม่อม ถ้าเรามีความตั้งใจดี มีความปรารถนาที่จะให้ได้มาซึ่งความรู้ โดยเฉพาะความเข้าถึงพระสัทธรรมแล้ว แม้แต่เด็กตัวเล็กๆ สอน เราก็สมควรที่จะฟัง เพราะธรรมะของพระสุคตเจ้านั้นใครพูดก็ย่อมน่าฟังเสมอ

เมื่อนึกย้อนกลับไปถึงความรู้สึกครั้งนั้นคราวใด ทำให้ผมระลึกถึงพระพุทธพจน์ที่คอยเตือนใจอยู่เสมอว่า *"ธรรมชาติของจิตเป็นสิ่งดิ้นรนกลับกลอกง่าย บางคราวเหมือนช้างตกมัน ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเอา*

สติเป็นขอสำหรับเหนี่ยวรั้งช้าง คือจิตที่ดิ้นรนนี้ให้อยู่ในอำนาจ บุคคลผู้มีอำนาจมากที่สุดและควรแก่การสรรเสริญนั้น คือผู้ที่สามารถเอาตนของตนไว้ในอำนาจได้ สามารถชนะตนเองได้”

เมื่อก่อนจิตเราท่องเที่ยวไปในอารมณ์
ตามปรารถนา ตามความใคร่ ตามสบาย
แต่บัดนี้เราจักบังคับมันด้วยโยนิโสมนสิการ
เหมือนควาญช้างถือขอ บังคับช้างที่ตกมัน

พุทธพจน์

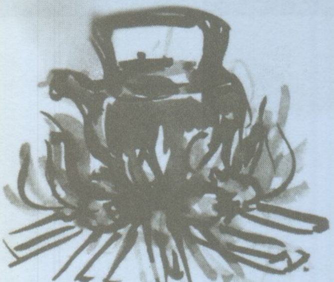

ตอนที่ ๘
ใต้ร่มกาสาวพัสตร์

ตามธรรมเนียมปฏิบัติซึ่งหม่อมเองก็ต้องได้ผ่านมาแล้วเหมือนกัน เมื่อเป็นผ้าขาวหรือเป็นนาค พระท่านจะสอนเรื่องการกราบ การรับประเคน การเก็บสิ่งของเครื่องใช้อันเป็นอัฐบริขาร เมื่อบวชเป็นพระแล้ว ท่านก็จะสอนเรื่องข้อวัตรปฏิบัติ ครั้นเป็นครูบาอาจารย์ ท่านก็จะสอนเรื่องการดูแลลูกศิษย์ ตอนเป็นผ้าขาวนั้น ผมโดนกวดขันอย่างหนัก รู้สึกว่าจะได้รับการกวดขันที่หนักหนากว่าผู้อื่นด้วยซ้ำ ทั้งนี้คงเพราะผมเป็นหลานชายของท่านเจ้าอาวาสอย่างที่ได้เล่ามาแล้ว

เมื่อบวชเข้ามาเป็นภิกษุ ผมก็จักต้องประพฤติปฏิบัติให้อยู่ในพระธรรมวินัย เพราะภิกษุมีหน้าที่อันสำคัญที่สุด คือรักษาตัวอย่าให้มีโทษทางพระวินัย จึงจะสมกับเป็นผู้สืบทอดพระศาสนาที่พระตถาคตเจ้าได้ประกาศไว้ดีแล้ว และเพื่อให้สมกับเป็นผู้ที่ตั้งอยู่ในฐานะอันเป็นเนื้อนาบุญของชาวโลก เปรียบเสมือนนาที่ปราศจากวัชพืชหรือหญ้าที่ไร้ประโยชน์ ย่อมจะอำนวยให้ธัญพืชที่ชาวนาหว่านลงแล้วเจริญงอกงามมีผลเต็มเมล็ดเต็มรวง แต่หากว่านารกไปด้วยหญ้าที่ไร้ประโยชน์ พืชที่หว่านลงไปก็จะมีผลไม่เต็มที่ ภิกษุสามเณรก็ฉันนั้น ถ้าปฏิบัติไม่ได้ หรือไม่ดีพอที่จะเป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่นได้ ก็จะเป็นที่ครหาและอาจเสื่อมเสียไปถึงพ่อแม่

ครูบาอาจารย์ได้อีกด้วย

หน้าที่สำคัญของผมเมื่อบวชแล้ว คือการอุปัฏฐากหลวงลุงตั้งแต่ตื่นเช้าจนกระทั่งถึงเวลาที่ท่านเข้าจำวัดในยามกลางคืน เรียกได้ว่าต้องตื่นก่อนและนอนทีหลังท่านทุกวัน ผมตั้งใจอุปัฏฐากท่านด้วยความเคารพรักอย่างที่สุด เพราะท่านเป็นทั้งพ่อ ทั้งแม่ เป็นทั้งครู และเป็นทั้งอาจารย์ของผมในขณะเดียวกัน การที่ชาวอีสานเรียกหรือกล่าวถึงพระภิกษุผู้เป็นอาจารย์หรือเป็นที่นับถือของตนว่า *"พ่อแม่ครูบาอาจารย์"* นั้นจึงมีความหมายที่แสนลึกซึ้งยิ่งนัก

หลังจากหลวงลุงตื่นแล้ว ท่านจะให้สัญญาณโดยการส่งเสียงกระแอม ผมก็จะเข้าไปถวายน้ำล้างหน้าและเก็บข้าวของเข้าที่ให้เรียบร้อย จากนั้นผมต้องตรงไปที่ศาลาเพื่อเตรียมอาสนะสำหรับจังหัน การเตรียมอาสนะนั้นต้องรู้ว่าควรวางบาตรของท่านไว้ในลักษณะใด ผ้าอาสนะควรปูแบบไหน กระโถนควรจัดไว้ข้างใด กาน้ำควรใส่น้ำมากน้อยขนาดไหน แก้วน้ำควรอยู่ที่ใด ทุกอย่างต้องจัดวางให้เป็นระเบียบ และที่สำคัญคือต้องอยู่ในตำแหน่งเดิมทุกวัน นอกจากนี้ความสะอาดเรียบร้อยดูงามตาก็เป็นสิ่งที่จะขาดเสียมิได้

โดยปกติเมื่อหลวงลุงไปถึงศาลา ท่านจะพักอยู่ครู่หนึ่ง ครั้นท่านเริ่มหยิบจีวรมาครอง ผมก็จะเข้าไปคุกเข่าเบื้องหน้าท่านเพื่อช่วยจับชายผ้าและติดรังดุมถวาย เมื่อเรียบร้อยแล้วท่านก็เริ่มออกเดินบิณฑบาต ผมจะสะพายบาตรตามท่านออกไป ไหล่ข้างหนึ่งสะพายบาตรของท่าน อีกข้างหนึ่ง

สะพายของตนเอง การเดินตามท่านเล่า ก็ต้องเดินไปติดๆ โดยกะระยะให้พอเหมาะ จะแซงหน้าท่านก็ไม่ได้ เดินคู่ไปกับท่านก็ไม่ควร หรือทิ้งห่างมากเกินไปก็จะส่งบาตรให้ท่านไม่ทัน อาจจะโดนดุเอาได้

ครั้นถึงปากทางเข้าหมู่บ้าน หลวงลุงจะหยุดอยู่ครู่หนึ่ง ผมก็จะเข้าไปยืนในที่ที่เหมาะสมเพื่อถวายบาตรท่าน หลังจากบิณฑบาตเสร็จ ผมก็รับบาตรกลับมา เวลารับบาตรก็ต้องอยู่ในท่าที่ปลอดภัยมากที่สุด ไม่ให้เสี่ยงในการที่บาตรหรือฝาบาตรจะตกหล่นได้ จากนั้นผมก็ต้องสะพายบาตรทั้งสองที่มีอาหารอยู่เต็ม แล้วเร่งเดินกลับวัดก่อน คิดดูเถอะหม่อมกว่าจะถึงวัดน่ะบ่าของผมจะเมื่อยล้าสักเพียงใด

เมื่อกลับถึงวัด ผมจะจัดแจงแก้บาตรแล้วถ่ายข้าวไว้ให้พอดีสำหรับท่านฉัน เมื่อท่านแสดงให้เห็นว่ากำลังจะเดินขึ้นศาลา ผมก็ต้องเตรียมล้างเท้าเช็ดเท้าให้ท่าน ในฤดูหนาวที่อากาศเย็นจัด น้ำเกือบจะกลายเป็นน้ำแข็ง ผมจะต้มน้ำใส่ถังขนาดใหญ่ไว้แทบตลอดเวลา การเตรียมน้ำสำหรับล้างเท้าท่านหลังบิณฑบาตนั้นต้องใช้น้ำอุ่นเสมอ เมื่อล้างและเช็ดเท้าให้ท่านเสร็จแล้ว ก็เอาผ้าเช็ดเท้าไปผึ่ง หลังจากนั้นจึงมาเตรียมฉันอาหาร

การเตรียมน้ำล้างมือท่านก็เช่นกัน ต้องนำน้ำอุ่นมาถวาย ต้องคอยกะระยะเวลาที่หลวงลุงจะขึ้นนั่งอาสนะให้พอดี หากนำน้ำอุ่นมาไว้นานเกินไป น้ำก็จะเย็น ต้องไปนำมาเปลี่ยนถวายใหม่ และเมื่อท่านเริ่มฉันก็ต้องคอยสังเกตว่า ท่านใกล้อิ่มแล้วหรือยัง พอหลวงลุงเริ่มฉันของหวานผมก็ต้องหยุดฉันถึงแม้จะยังไม่อิ่มก็ตามที แล้วรีบนำบาตรของตัวเองไป

ล้างเช็ดให้เสร็จเรียบร้อย พอท่านเริ่มฉันผลไม้ ผมก็จะเข้าไปรับบาตรท่านออกมา พร้อมกับนำกระโถนใหม่มาเปลี่ยนให้ท่าน

โดยปกติที่วัดจะมีญาติโยมมาถวายจังหันมิได้ขาด เมื่อฉันเสร็จหลวงลุงจะสนทนากับญาติโยมที่มา ผมก็จะเก็บของไปในขณะเดียวกัน พอท่านลุกขึ้นเพื่อกลับกุฏิ ผมก็เดินตามไป โดยถือย่ามและบาตรของท่านไปส่งถึงกุฏิ เมื่อเก็บของเข้าที่เสร็จแล้ว ผมก็จะนำผ้าจีวรของท่านไปผึ่ง จากนั้นจึงเอาเครื่องใช้ส่วนตัวของผมไปเก็บที่กุฏิบ้าง

กุฏิของหลวงลุงในสมัยนั้นทำจากไม้สัก ซึ่งชาวบ้านในละแวกนั้นช่วยกันสร้างถวายโดยใช้ไม้ที่มีอยู่ภายในวัดนั่นเอง พื้นยกสูงขึ้นมาประมาณเมตรครึ่ง กว้างประมาณ ๕ เมตร ยาวประมาณ ๑๐ เมตร หลังคามุงด้วยสังกะสี ส่วนกุฏิของผมอยู่ห่างจากท่านสักประมาณ ๑ เส้นเห็นจะได้ และมีต้นไม้หนาทึบคั่นแทรกอยู่จนมองไม่เห็นกันเลย กุฏิของผมเป็นกุฏิไม้เช่นเดียวกันแต่ขนาดเล็กกว่ามาก มีอยู่ห้องเดียวกับหน้าต่างเพียงสองบาน และชานด้านนอกเล็กๆ กับหลังคาที่มุงด้วยสังกะสี

ส่วนศาลาในสมัยนั้นสร้างด้วยไม้สักชั้นเดียว ฝาก็ทำด้วยไม้ มีหน้าต่างด้านข้าง พื้นเป็นพื้นปูน หลังคามุงด้วยสังกะสีเช่นกัน ภายในศาลามีพระประธานองค์หนึ่ง และยกพื้นเป็นอาสน์สงฆ์ซึ่งก็ทำด้วยไม้อีกเหมือนกัน ศาลาแห่งนี้เกิดจากน้ำพักน้ำแรงของชาวบ้านที่มีจิตศรัทธาร่วมแรงร่วมใจกันสร้างขึ้นมา ไม้สักก็ไม่ต้องซื้อ หาตัดเอาจากป่าภายในวัดนั่นเอง

เมื่อเสร็จภารกิจหลังจังหันแล้ว ผมก็มักจะเข้าที่จงกรม ทางจงกรมที่ผมใช้เดินจะทำไว้อยู่ในป่าไม่ได้อยู่ใกล้กุฏิเสียทีเดียว ทั้งนี้เพราะผมต้องการความวิเวกไม่ประสงค์ให้ใครรบกวนในช่วงเวลานั้น ผมจะเดินจงกรมจนกระทั่งประมาณบ่ายสามโมงจึงจะหยุดพัก เพื่อทำข้อวัตรในยามบ่าย นั่นคือการปัดกวาดลานวัด ทำความสะอาดศาลา จากนั้นก็ไปเตรียมอาสนะสำหรับฉันน้ำร้อนของหลวงลุง แล้วจึงเตรียมน้ำปานะไว้รอท่าน เพราะทุกอย่างต้องพร้อมสรรพเมื่อท่านมาถึง

ขอให้ท่านนึกทบทวนดูนะหม่อม นี่เป็นแค่ส่วนหนึ่งของข้อวัตรที่ภิกษุผู้มีหน้าที่อุปัฏฐากพ่อแม่ครูบาอาจารย์ และเป็นการปฏิบัติของผู้ที่เลือกทางเดินใต้ร่มกาสาวพัสตร์ เพื่อดำเนินตามรอยของพระอริยเจ้าทั้งหลายมีองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นปฐม อันเป็นหนทางที่จะนำไปสู่ความสุขอันเกษม ผมเชื่อว่าท่านก็คงเคยทราบกิจของภิกษุในส่วนนี้มาบ้างแล้ว แต่ท่านก็อาจจะยังไม่เคยรับหน้าที่อุปัฏฐากพ่อแม่ครูบาอาจารย์เลย วันหนึ่งเมื่อโอกาสนั้นมาถึง ท่านก็คงเข้าใจได้ว่าผู้ที่สามารถจะปฏิบัติหน้าที่นี้ได้ครบสมบูรณ์ไม่มีบกพร่องนั้น จะต้องอาศัยทั้งกำลังกาย ทั้งกำลังใจอันหนักแน่นมั่นคง

ถึงแม้ว่าหน้าที่อุปัฏฐากพ่อแม่ครูบาอาจารย์ จะเป็นงานที่หนักหรือทำให้เหนื่อยเพียงไร แต่ความร่มเย็น ความสุขใจ และความอบอุ่นที่ได้รับจากการที่ได้ปฏิบัติท่านผู้มีพระคุณอย่างใกล้ชิดเช่นนี้ ไม่สามารถจะหาอะไรมาเปรียบได้เลยเชียวล่ะหม่อม นับเป็นสิ่งที่มีคุณค่าอันหาประมาณมิได้

เป็นกำลังใจให้ผมได้มีความฮึกเหิมสามารถทำหน้าที่นี้ได้อย่างสุขใจโดยไม่ย่อท้อเลย นอกเหนือสิ่งอื่นใด การที่มีโอกาสอยู่ใกล้ชิดพ่อแม่ครูบาอาจารย์นี้ ทำให้เราได้รับความรู้จากข้อธรรมที่ท่านอบรมสั่งสอน ได้ซึมซับปฏิปทาของท่านเข้าไว้ในจิตใจ ตลอดจนได้เห็นแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้อง เพื่อที่เราจะได้ดำเนินตามต่อไป เพราะสิ่งที่ท่านพูดหรือกระทำจะผ่านการพิจารณาด้วยจิตที่ได้ฝึกมาดีแล้วเสมอ

หม่อมลองนึกถึงสมัยพุทธกาลเถิด เมื่อครั้งพระอานนท์เถระได้รับหน้าที่เป็นผู้อุปัฏฐากพระบรมศาสดานั้น ความสุขใจที่ท่านได้รับจะมากมายเพียงใดหนอ และเพราะเหตุที่พระเถระได้ใกล้ชิดพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นเวลานานหลายพรรษา ท่านจึงได้รับการยกย่องว่าเป็นพหูสูตรอีกด้วย

"หม่อมเคยคิดไหมล่ะว่า จะได้ทำหน้าที่อุปัฏฐากพ่อแม่ครูบาอาจารย์ และถ้าได้รับมอบหมายงานนี้ ท่านคิดว่าจะสามารถทำได้และมีความพอใจที่จะทำไหมล่ะ" ภิกษุผู้มากพรรษากว่าหันมาถาม แม้ภิกษุหนุ่มจะยิ้มรับพร้อมยกมือพนมแทนการตอบด้วยวาจาอีกเช่นเคย ทว่าคราวนี้ภายในใจของท่านนั้นกลับกำลังครุ่นคิดอย่างหนักว่า ตนจะมีโอกาสอันดีงามนี้หรือไม่

สิ่งแรกที่ภิกษุผู้มีปัญญา
จะต้องทำในพระศาสนานี้คือ
สำรวมอินทรีย์ มักน้อยสันโดษ
ระมัดระวังในวินัยบัญญัติ
คบกัลยาณมิตร ผู้ขยันขันแข็ง
ผู้มีอาชีวะสะอาด

พุทธพจน์

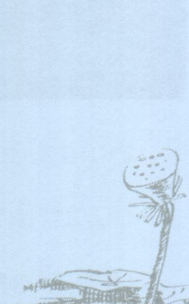

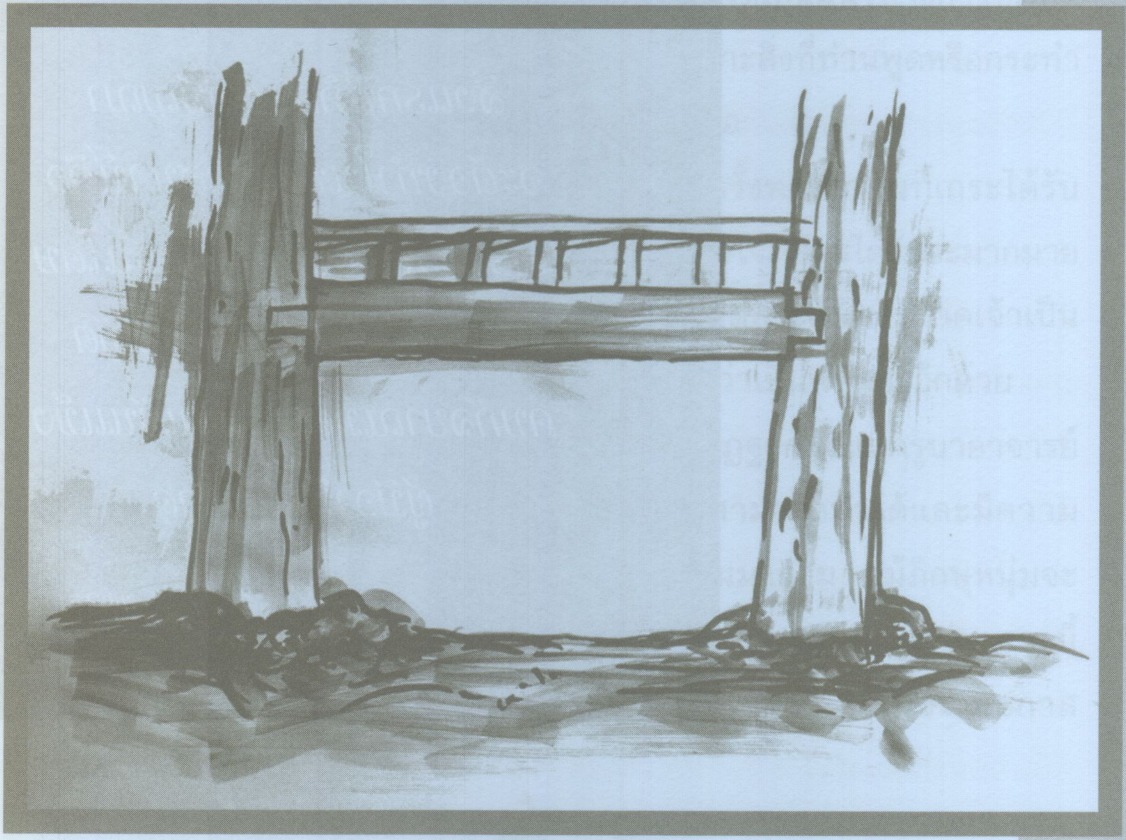

ตอนที่ ๙
งานที่ต้องทำ

ราวกับว่าฟ้าประสงค์จะนิมนต์ให้ท่านผู้เป็นอาจารย์ได้พักสักนิดหนึ่ง ฝนที่กำลังพรำๆ อยู่ก็พลันพรั่งพรูหนักขึ้นมาใหม่เสียเฉยๆ แม้เสียงปะทุของฟืนในกองไฟที่เคยดังขึ้นเป็นระยะๆ ก็ถูกกลบไปเสียสิ้น ภิกษุทั้งสองยังคงนั่งอยู่ ณ ที่นั่นด้วยอาการอันสงบประหนึ่งถูกมนต์สะกดให้หยุดนิ่งไว้เช่นนั้น ภายในไม่กี่อึดใจต่อมา สายฝนที่กระหน่ำอยู่โดยไม่มีทีท่าว่าจะสร่างซาได้อีกเลย ก็กลับเพลาลงไปเหมือนเมื่อครู่นี้ในทันใด ภิกษุผู้เป็นอาจารย์เห็นภิกษุหนุ่มยังคงเงียบอยู่จึงกล่าวต่อไปว่า

หม่อมเองก็คงจะตระหนักดีนะว่า เมื่อเข้าสู่ร่มกาสาวพัสตร์แล้ว ข้อวัตรที่ภิกษุต้องปฏิบัติคือสิ่งใดบ้าง แต่สำหรับผมนั้นก็ยังมีหน้าที่อื่นๆ ที่พ่อแม่ครูบาอาจารย์มอบหมายให้มากมายกว่าที่ท่านเคยเห็นในนวกภิกษุหรือภิกษุบวชใหม่ทั่วไปนัก

เมื่อผมมีอายุพรรษามากพอ หลวงลุงก็ได้กรุณาไว้วางใจให้ผมรับธุระบางเรื่อง เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของท่านลงบ้าง ผมจึงมีกิจต่างๆ ที่ต้องรับผิดชอบเพิ่มขึ้น นอกเหนือจากภารกิจที่สำคัญและยิ่งใหญ่ คือการอุปัฏฐากองค์หลวงลุง ซึ่งในการนี้ ผมจะต้องคอยเฝ้าสังเกตทุกอิริยาบถของท่านเสมอ ไม่ว่าท่านประสงค์สิ่งไร ผมจะต้องเป็นพระองค์แรกที่ทราบ

และเตรียมทุกอย่างถวายให้เรียบร้อยก่อนใครทั้งหมด

นอกจากนี้แล้ว ผมยังต้องคอยให้คำปรึกษา แนะนำภิกษุและสามเณรผู้บวชใหม่ ให้ความช่วยเหลือท่านเหล่านั้นในสิ่งต่างๆ ตามสมควร หลวงลุงยังได้มอบหมายให้ผมดูแลพระเณรในวัดแทน คอยกวดขันข้อวัตรและการปฏิบัติต่างๆ เมื่อผู้ใดปฏิบัติพลาดพลั้งไปในบางประการ ทั้งที่รู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ดี ต่อหน้าก็ดี ลับหลังก็ดี ผมก็จะคอยเป็นธุระบอกกล่าวและตักเตือน

หม่อมก็คงจะพอมองเห็นภาพนะว่า พระเณรในวัดล้วนมาจากที่ต่างๆ ทั่วทุกสารทิศ จริตและนิสัยก็ไม่เหมือนกัน บางรูปก็บอกสอนกันง่าย บ้างก็ยาก งานส่วนนี้จึงไม่ใช่สิ่งที่ทำได้โดยง่ายเลยล่ะหม่อม ไม่มีใครหรอกที่จะชอบให้คนอื่นมาคอยติเตียนตนเองอยู่บ่อยๆ ความไม่พอใจหรือการต่อต้านจึงย่อมมีอยู่เป็นธรรมดา ผมมาพิเคราะห์ดูแล้ว *เห็นว่าตนเองต้องปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างที่ดีเสียก่อน เพราะการกระทำให้ผู้อื่นได้ประจักษ์ ย่อมจะเด่นกว่าคำสั่งสอนเสมอ*

ทว่าการบอกให้ผู้อื่นปฏิบัตินั้น เป็นเรื่องง่าย แต่การที่เราจะต้องทำเองให้ดีนั้นเป็นเรื่องที่ยากกว่า ท่านนึกดูเถอะ มีคนไม่น้อยเลยที่ชอบบอกกล่าวผู้อื่นให้เสียสละบ้าง ให้ขยันหมั่นเพียรบ้าง ให้รู้จักสงบจิตใจบ้างต่างๆ นานา แต่แล้วก็ไม่สามารถทำเองได้ จะมีสักกี่คนที่ใช้การปฏิบัติด้วยตนเองให้ผู้อื่นได้เห็นแทนคำสอนเพียงอย่างเดียว ฉะนั้นผมจึงพยายามปฏิบัติให้ได้ด้วยตนเองเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่พระเณรในวัดด้วย

พระบรมศาสดาได้ทรงยืนยันในเรื่องนี้แล้วว่า *"บัณฑิตตั้งตนไว้ในคุณอันสมควรก่อน แล้วสอนคนอื่นภายหลังจะไม่เศร้าหมอง"*

ที่วัดป่าแห่งนี้ในช่วงเข้าพรรษาบางปีจะมีพระและเณรจำพรรษามากถึง ๕๐ รูป เพราะอะไรหรือ ผมจะอุปมาให้ฟังนะหม่อม อันต้นไม้ใหญ่ซึ่งมีกิ่งก้านสาขาแผ่ปกคลุมให้ความร่มเย็นด้วยร่มเงาที่สุขสบาย ย่อมดึงดูดเหล่าสัตว์น้อยใหญ่ ผู้กำลังแสวงหาที่พำนักอาศัยให้ต่างพยายามเข้ามาอยู่ใต้ร่มเงาของไม้นั้น เป็นธรรมดาฉันใด ครูบาอาจารย์ผู้แผ่ร่มบุญร่มธรรมอันสงบเยือกเย็นและเต็มเปี่ยมไปด้วยความเมตตาการุณย์ก็ฉันนั้น ท่านย่อมจะเป็นแรงดลบันดาลให้เหล่าบุคคลผู้มุ่งแสวงหาที่พึ่งทางธรรมต่างเข้ามาขอพำนักพักพิงเพื่อเป็นหลักของใจกันอย่างล้นหลามด้วยเช่นกัน

ในช่วงนี้แหละที่งานของผมก็หนักขึ้นเป็นเงาตามตัวไปด้วยเช่นกัน หม่อมลองพิจารณาดูคานไม้ที่เชื่อมกับเสาหลักนั่นสิ ว่ามันมีหน้าที่อะไร หากพ่อแม่ครูบาอาจารย์เปรียบประดุจเสาหลักของศาลา พระเณรก็เปรียบเสมือนฝาและพื้น ส่วนตัวผมเองก็เป็นเสมือนคานที่เชื่อมต่อกับเสาอย่างมั่นคง และรองรับน้ำหนักของฝาและพื้น การมีหน้าที่เป็น "คาน" นี่ล่ะหม่อมที่หนักหนาสาหัสทีเดียว แต่ผมก็ยินดีแบกรับและแบ่งเบาภาระของพ่อแม่ครูบาอาจารย์อย่างเต็มความสามารถที่สุดเสมอมา

ท่านก็คงจะพอเข้าใจบ้างนะหม่อม ว่าผมต้องอาศัยพลังใจสูงปานใดในการปฏิบัติภารกิจภายนอกต่างๆ ให้ลุล่วงไปโดยสมบูรณ์ ทว่ายังมี "ภารกิจภายใน" ของผมที่คอยกระตุ้นย้ำเตือนอยู่เสมอว่ายังทำไม่สำเร็จ

แต่ที่ต้องอดทนยับยั้งไว้ไม่รีบเร่งไปสานต่อ ก็เพื่อจะได้คงอยู่เป็นผู้อุปัฏฐากพ่อแม่ครูบาอาจารย์ต่อไป

ครั้นภิกษุผู้เป็นอาจารย์ได้เล่ามาถึงตรงนี้ ท่านก็หยุดดูอากัปกิริยาของภิกษุผู้อ่อนพรรษากว่า เหมือนกับจะเปิดโอกาสให้ท่านผู้นั้นได้ตั้งคำถาม แม้ภิกษุหนุ่มจะสงสัยว่า ภารกิจภายในอะไรหนอที่ทำให้ท่านอาจารย์กล่าวถึง หรือว่าภารกิจนี้จะมีส่วนเกี่ยวโยงมาถึงความรุ่มร้อนใจของท่านเองในขณะนี้ ทว่าภิกษุหนุ่มได้แต่เพียงพนมมือขึ้นแล้วกล่าวด้วยความเคารพว่า "นิมนต์พระอาจารย์เล่าต่อเถอะครับผม"

มีอยู่วันหนึ่ง จำได้ดีว่าเป็นช่วงเวลาก่อนฤดูเก็บเกี่ยวเล็กน้อย หลังจากเสร็จสิ้นอาจริยวัตรในตอนเช้า และดูแลความเรียบร้อยบนศาลาแล้ว ผมก็เดินกลับกุฏิซึ่งอยู่สูงขึ้นมาบนสันเขา หลังจากเก็บบาตรเรียบร้อยแล้ว ก็นำผ้าจีวรมาผึ่งแดด ขณะนั้น ผมรู้สึกว่ามีอะไรบางอย่างสะกิดใจให้ละสายตาจากราวผ้าและมองลงมาที่เชิงเขาเบื้องล่าง

หม่อมเอ๊ย ทิวทัศน์ที่ปรากฏแก่ผมนั้นเป็นภาพที่น่าประทับใจจริงๆ ข้าวในนากำลังสุกสะพรั่ง รวงข้าวก็โน้มตัวลงแทบจะถึงพื้นดินและพลิ้วไหวไปมาเพราะแรงลม สีเหลืองเปล่งปลั่งสุดลูกหูลูกตา เสมือนทะเลทองที่มีคลื่นเป็นระลอก นานๆ ทีสายลมก็พัดพาเอากลิ่นหอมเอื่อยๆ ของรวงข้าวโชยขึ้นมาถึงบนเขา กลิ่นของทุ่งข้าวสุกนี่นะหม่อมช่างเป็นความหอมหวนชวนให้ผู้ที่ได้สัมผัสเกิดจินตนาการขึ้นได้ต่างๆ นานา

เมื่อมองผ่านทุ่งข้าวสีทองอร่ามที่มีชีวิตชีวานั้นไปสุดขอบฟ้า จะมอง

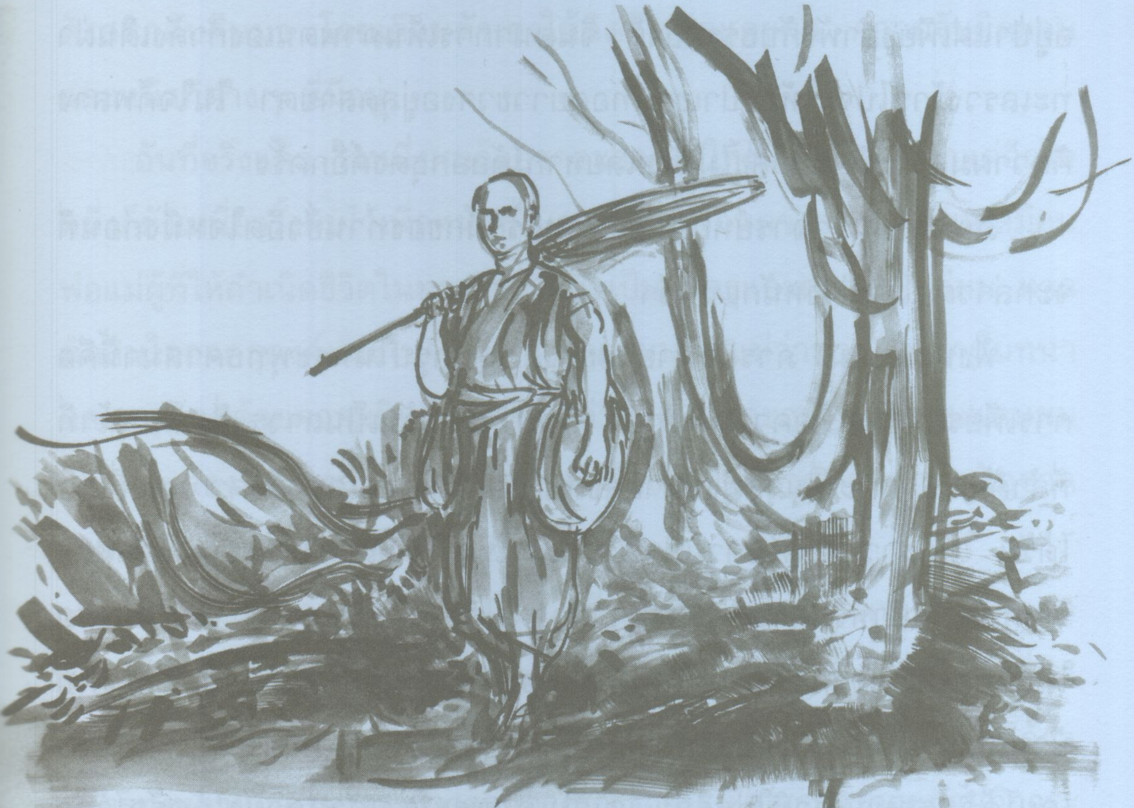

เห็นแนวเขาสีครามกั้นอยู่ สูงลดหลั่นกันไป ท่ามกลางสีสันที่เข้มบ้างจางบ้างของทิวเขาตัดกับสีเหลืองทองอร่ามของทุ่งข้าวและกลิ่นหอมของรวงข้าวสุกที่ลอยมากับสายลม ผมก็หวนระลึกไปถึงความสุขสงบจากการอยู่ป่าแต่เพียงลำพังกับธรรมชาติ จินตนาการเห็นภาพตนเองกำลังเดินฝ่าทะเลรวงข้าวไปจะให้ถึงป่าเขาที่ทอดยาวขวางอยู่สุดสายตา ในใจก็พลางคิดว่าผมคงจะมีความสุขไม่น้อยเลยหากได้ออกธุดงค์อีกครั้ง

ภิกษุผู้เป็นอาจารย์หยุดมองดูสหธรรมิกของท่านชั่วอึดใจหนึ่งก่อนที่จะกล่าวต่อไปอย่างหนักแน่นว่า

ฟังนะหม่อม ภารกิจภายในของภิกษุทุกรูปในพระพุทธศาสนานี้คือการเพียรภาวนาเพื่อความดับทุกข์ เพื่อความสุขอันเป็นถาวร ซึ่งเป็นหน้าที่ที่สำคัญยิ่ง และเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุด ผมระลึกอยู่เสมอถึงความสุขที่เคยได้รับ ในคราวธุดงค์ไปตามป่าเขาลำเนาไพร เพื่อแสวงหาสถานที่อันสงบวิเวกเหมาะสำหรับการบำเพ็ญภาวนา ไม่ว่าจะเป็นตามถ้ำผาหน้าไม้หรือในป่าลึกที่สงัดจากผู้คน แม้บางครั้งต้องเดินเป็นเวลาหลายวัน จึงได้พบบ้านสักหลังหนึ่ง ความสงบสุขอันเกิดจากการปลีกวิเวกเช่นนี้ ท่านเองก็เคยได้ลิ้มรสมาแล้วมิใช่หรือ แม้สมเด็จพระบรมศาสดายังได้ตรัสไว้ว่า *"ความวิเวกเป็นสหายอย่างยิ่งของผู้ปฏิบัติธรรม"*

ความปรารถนาจะออกธุดงค์เพื่อบำเพ็ญภาวนาของผมได้สั่งสมเพิ่มพูนมากขึ้นอยู่ตลอดเวลา ในวันนั้นเมื่อได้เห็นทัศนียภาพที่ชวนให้เกิดปีติโสมนัสเช่นนี้ ความรู้สึกจึงเป็นดั่งผู้เดินทางไกลที่อดและกระหายน้ำมา

หลายวัน ครั้นเห็นพยับแดดก็เพ้อฝันว่าเป็นหนองน้ำที่ตนเองจะได้อาบและดื่มกินอย่างชุ่มชื่น ผมยืนปล่อยใจให้ล่องลอยไปกับมโนภาพการเดินธุดงค์เสมือนตกอยู่ในภวังค์ไปนานเท่าใดไม่ทราบได้ เมื่อรู้สึกตัวจึงต้องรีบดึงสติกลับคืนมา โดยเตือนตัวเองให้คิดถึงเหตุและผล ความรับผิดชอบและหน้าที่ต่างๆ ที่มีอยู่

อันที่จริงแล้ว ใจหนึ่งผมก็อยากจะออกไปให้ได้โดยเร็ว หากแต่อีกใจหนึ่งก็ยังเหนี่ยวรั้งผมไว้เพื่อหน้าที่ในการอุปัฏฐากหลวงลุง ผู้เปรียบเสมือนพ่อแม่ผู้ที่ให้กำเนิดชีวิตในทางธรรมและเป็นทั้งครูและอาจารย์แก่ผม หากตัดสินใจออกธุดงค์และไปกราบลาท่าน ผมเชื่อแน่ว่าท่านก็จะอนุโมทนาและอนุญาตด้วยความยินดี แต่ใครเล่าจะดูแลและอุปัฏฐากท่านแทนผม ถึงแม้จะต้องมีผู้รับหน้าที่นี้ต่อมา ผมก็ยังห่วงอยู่ว่าผู้ทำหน้าที่อุปัฏฐากใหม่จะปฏิบัติได้ดีขนาดไหน

ยังมีอีกประการหนึ่งนะหม่อม ที่ทำให้ผมไม่สามารถตัดสินใจออกธุดงค์ไปได้ นั่นก็คือการทดแทนพระคุณของพ่อแม่บังเกิดเกล้าให้ถึงที่สุด ซึ่งเป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่มากสำหรับผม โบราณาจารย์แต่ก่อนมาได้กล่าวไว้ว่า *“บุตรทั้งหลายใช้ศีรษะทูนมารดาบิดาไว้ถึงร้อยปี ก็ไม่สามารถจะทำปฏิการะสนองคุณของมารดาบิดานั้นได้”* และท่านก็ยังได้สอนต่อไปอีกด้วยว่า *“ผู้ใดบำรุงมารดาบิดา โดยให้เกิดความเลื่อมใสในรัตนะทั้งสาม โดยให้ถึงพร้อมด้วยศีล โดยการบรรพชา ผู้นี้เป็นยอดของผู้บำรุงมารดาบิดา การบำรุงมารดาบิดาของผู้นั้นเป็นการตอบแทนอุปการคุณที่มารดาบิดาทำมาแล้ว”*

แม้ผมจะได้บรรพชาสมความประสงค์ของพ่อแม่แล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่เท่ากับการที่จะชักจูงท่านทั้งสองให้มีศรัทธาในพระรัตนตรัย ให้ได้ทราบถึงคุณประโยชน์ของการเข้าวัด การรักษาศีลและการปฏิบัติภาวนา เรื่องนี้นอกจากจะเป็นสิ่งที่ผู้เป็นลูกควรกระทำแล้ว ก็ยังจะเป็นหน้าที่โดยตรงของผมผู้เป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาอีกด้วย

หม่อมเอ๊ย ความทุกข์อันเกิดจากความกังวล ความห่วงใย และการไม่สมประสงค์ในสิ่งอันตนปรารถนา เหล่านี้เป็นทุกข์ที่หนักมิใช่น้อยเลย และในคราวนั้นก็ดูเหมือนจะทับถมทวีขึ้นในใจผมทุกวันด้วยซ้ำ ซึ่งบางครั้งรู้สึกว่าตนเองกำลังต้องแบกภาระสารพัดอันหนักอึ้งอยู่ตลอดเวลา จนทำให้เกิดความท้อแท้อย่างหาที่เปรียบมิได้เชียวนะหม่อม

ขณะที่กำลังฟังท่านผู้เป็นอาจารย์พรรณนาถึงปัญหาในอดีตของท่านอยู่นั้น ภิกษุผู้อ่อนพรรษากว่าก็ค่อยๆ เงยหน้าขึ้นมองท่านผู้เป็นอาจารย์ด้วยความแปลกใจ เพราะเท่าที่จำได้ นี่นับเป็นครั้งแรกที่เคยได้ยินว่าท่านอาจารย์ก็ได้เคยมีความลำบากใจมากจนถึงกับรู้สึกย่อท้อทีเดียว กระนั้นก็ตามเมื่อมาถึงทุกวันนี้ก็ดูเหมือนกับว่า ไม่มีสิ่งใดที่จะทำให้จิตใจท่านไหวหวั่นได้เลย ภิกษุหนุ่มครุ่นคิดตรึกตรองอยู่เงียบๆ กระทั่งท่านผู้เป็นอาจารย์ได้กล่าวต่อไปว่า

ในที่สุดผมก็ต้องยอมสะกดใจอดกลั้น เก็บความประสงค์ในการออกธุดงค์ไว้แต่ผู้เดียว เพื่อที่ผมจะได้มีโอกาสรับใช้ใกล้ชิดครูบาอาจารย์จนเต็มที่และทำนุบำรุงให้พ่อแม่ได้มีศรัทธาอย่างมั่นคงในพระรัตนตรัยเสียก่อน

ผมต้องอาศัยคำสอนของครูบาอาจารย์เป็นเครื่องให้กำลังใจอยู่ในข้อที่ว่า “บุคคลใด ถึงแม้นว่าจะอุปัฏฐากพ่อแม่อย่างดีเยี่ยมก็ตาม ถึงขนาดที่แบกพ่อไว้บนบ่าข้างขวา แบกแม่ไว้บนบ่าข้างซ้าย ดูแลเป็นอย่างดี ก็ยังไม่ถือว่าเป็นการอุปัฏฐากอย่างเลิศ หรือแม้นจะสถาปนาพ่อแม่เป็นถึงพระเจ้าจักรพรรดิ์ด้วยอำนาจของตนเองก็ตาม ท่านก็ยังไม่ถือว่าเป็นการอุปัฏฐากอย่างเลิศ ต่อเมื่อ*บุคคลผู้นั้นสามารถยกพ่อแม่ขึ้นสู่ธรรม ๔ ประการ คือ ศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา จึงจะนับเป็นการอุปการะอย่างเลิศ เพราะได้ชื่อว่าได้ตั้งพ่อแม่ไว้บนสวรรค์*” ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ก่อนแล้วว่า *“บุคคลใดเลี้ยงดูบิดามารดาโดยธรรม เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ย่อมแก้ไขคุ้มครองบุคคลผู้เลี้ยงดูบิดามารดานั้น บุคคลใดเลี้ยงดูบิดามารดาโดยธรรม นักปราชญ์ทั้งหลายย่อมสรรเสริญบุคคลผู้นั้น”*

ในขั้นแรก เมื่อพ่อแม่มาเยี่ยมเยียน ผมก็จะชวนท่านทั้งสองไปกราบหลวงลุงด้วยกัน ซึ่งหลวงลุงท่านก็ทราบถึงเจตนาของผมดี จึงมักจะหากุศโลบายมาอบรมสั่งสอนให้ท่านทั้งสองค่อยๆ น้อมจิตน้อมใจเข้าสู่ไตรสรณคมน์ทีละน้อยๆ จนกระทั่งมีศรัทธาในพระรัตนตรัยอย่างเต็มเปี่ยมในเวลาต่อมา

การตั้งใจสนองคุณานุคุณของพ่อแม่นี้ ทำให้เกิดประโยชน์แก่ผมขึ้นเป็นทวีคูณ เพราะนอกจากจะได้ทำหน้าที่อันสำคัญของตนซึ่งทำให้รู้สึกสุขใจมาจนทุกวันนี้แล้ว ยังได้มีโอกาสสังเกตพร้อมกับเรียนรู้วิธีการสอนธรรมะที่แยบคายของหลวงลุงอีกชั้นหนึ่งด้วย

อุบายวิธีในการสอนของท่านนั้น อุปมาเหมือนน้ำในถังเก็บขนาดใหญ่ที่เจ้าของค่อยๆ ปล่อยให้หยดลงภาชนะขนาดเล็กที่รองรับทีละหยดๆ แม้ไม่มากในแต่ละคราว ทว่าเมื่อน้ำนั้นไหลหยดลงอย่างสม่ำเสมอแล้ว ก็จักยังภาชนะน้อยๆ นั้นให้เต็มได้ ในทางตรงกันข้าม หากผู้เป็นเจ้าของกลับปล่อยน้ำลงมาในปริมาณมากเพื่อจะให้ภาชนะนั้นเต็มอย่างรวดเร็ว ความแรงของกระแสน้ำก็อาจจะทำให้ภาชนะที่รองรับนั้นคว่ำหรือกระเด็นไปได้

ฉะนั้น เวลาหลวงลุงสงเคราะห์ญาติโยมโดยการอบรมสั่งสอนเพื่อให้เขาเหล่านั้นได้เห็นธรรมตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ ท่านจะพิจารณาถึงระดับความเข้าใจของแต่ละคนก่อน แล้วจะค่อยๆ หากุศโลบายที่เหมาะสมใช้ หากท่านรีบเร่งในการสอนธรรมปฏิบัติเกินไป ก็อาจทำให้ญาติโยมล่าถอยไปเลยก็ได้ เพราะความแก่กล้าของอินทรีย์ยังไม่เพียงพอที่จะน้อมนำธรรมะนั้นๆ มาสู่ใจ

ที่ผมยกเรื่องการอุปัฏฐากหลวงลุงและการบำรุงพ่อแม่มาเล่านี้ ก็เพราะอยากบอกกับหม่อมว่า ในชีวิตของนักบวชนั้น เราต้องรู้จักอดทนกับ *“งานภายนอก”* คือภาระหน้าที่หรือความรับผิดชอบต่อผู้อื่น รวมทั้งข้อวัตรปฏิบัติต่างๆ แต่นอกเหนือสิ่งอื่นใด เรายังมี *“งานภายใน”* ซึ่งเป็นงานที่สำคัญที่สุด ซึ่งจำต้องมุมานะทำให้สำเร็จอีกด้วย อย่างไรก็ตามนะหม่อม *“ความอดทน”* และ *“การเสียสละ”* มันต้องอยู่ควบคู่กันไปในสายเลือดของเราเลยทีเดียว นักบวชที่แท้จริงย่อมรู้จักอดทนต่อความทุกข์โดยพร้อม

ที่จะเสียสละความสุขของตนเองเพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่นได้เสมอ ขอให้ท่านมีกำลังใจรักษาชีวิตในพรหมจรรย์นี้ต่อไปเถิด

แสงจากไฟที่ชาวกะเหรี่ยงได้ก่อถวายไว้ แม้เพียงสลัวๆ แต่ก็สามารถขจัดซึ่งความมืดมัวให้พอพ้นไปจากบริเวณเรือนไฟแห่งนี้ได้อยู่บ้าง ทว่าความสว่างมิได้มีแค่จากแสงไฟที่ปรากฏเท่านั้น หากยังมีแสงแห่งความเมตตากรุณาจากท่านผู้เป็นอาจารย์ ที่ได้สาดส่องเข้าไปชโลมลูบมโนวิญญาณของภิกษุหนุ่ม ยังความรุ่มร้อนที่สุมอยู่ในขณะนั้นให้พอทุเลาลง ช่วยปัดเป่าความอึมครึมมืดมนที่ครอบงำดวงจิตให้ผ่อนคลายออกบ้าง ความกระจ่างจึงพอจะมีขึ้นได้ภายในห้วงลึกที่สุดแห่งจิตวิญญาณของท่านรูปนั้นด้วยประการฉะนี้

ตอนที่ ๑๐
โซ่ตรวนแห่งมิตรภาพ

กองไฟที่ภิกษุทั้งสองรูปได้อาศัยผิงเพื่อบรรเทาความหนาวเย็นตั้งแต่ตอนหัวค่ำได้ค่อยๆ มอดลงอีกแล้ว ภิกษุผู้อ่อนพรรษากว่าจึงพนมมือขึ้นไหว้ภิกษุผู้อาวุโส เสมือนเป็นอาณัติเพื่อขออนุญาตจากท่าน แล้วก็ลุกขึ้นหยิบฟืนใส่เติมลงในกองไฟ พร้อมกับคุ้ยเขี่ยเถ้าถ่านพอให้ไฟนั้นลุกติดแรงขึ้นมาใหม่ ท่านทรุดตัวลงนั่ง ณ ที่เดิมก่อนจะหันมาไหว้ภิกษุผู้เป็นอาจารย์อีกครั้งหนึ่ง พลางเอ่ยขึ้นอย่างนอบน้อมว่า "นิมนต์พระอาจารย์เล่าต่อนะครับผม"

ภิกษุผู้อาวุโสยิ้มและพยักหน้าช้าๆ แสดงการตอบรับ ท่านทอดสายตาออกไปในความมืดของขุนเขาแห่งนั้น แล้วนิ่งอยู่สักครู่ ประหนึ่งกำลังประมวลภาพต่างๆ จากอดีตมารวมกันไว้ต่อหน้า แววตาของท่านเป็นประกาย บ่งบอกถึงความเป็นผู้มีความเข้มแข็งอดทน สามารถฝ่าฟันอุปสรรคนานาชนิดได้ โดยมิมีความย่อท้อต่อความยากลำบากใดๆ เลย ครั้นแล้วก็กล่าวขึ้นด้วยน้ำเสียงอันสุขุมเยือกเย็นของท่าน ดังนี้

ผมอยู่อุปัฏฐากหลวงลุงอย่างสม่ำเสมอต่อไป ไม่นานนักท่านก็ได้ทราบถึงเจตนาและความประสงค์ในการที่จะออกธุดงค์ ประกอบกับเวลานั้นพ่อแม่ของผมก็ได้มีศรัทธาและความเข้าใจธรรมะในระดับหนึ่งแล้ว โดยมี

หลวงลุงเป็นผู้คอยแนะนำพร่ำสอนอยู่ ท่านจึงได้กรุณาอนุญาตให้จากมาเพื่อประโยชน์ของผมเองโดยแท้ ผมได้กราบลาหลวงลุงและพระเณรที่วัดออกธุดงค์แสวงหาที่วิเวกสำหรับบำเพ็ญเพียรเรื่อยมา จนกระทั่งได้มาพักภาวนาใกล้ๆ หมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงราย ซึ่งพอที่ผมจะพำนักอยู่อย่างสุขสงบตามสมควร

ชาวกะเหรี่ยงที่นั่นมีชีวิตเรียบง่าย ทั้งเรื่องอาหารการกินและความเป็นอยู่ พวกเขามักจะไม่เรียกร้อง หรือสรรหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ บ้านเรือนก็ทำจากไม้ไผ่ที่นำมาตีเป็นฝาผนัง หลังคามุงด้วยหญ้าคา ด้านหน้าจะมีเรือนชานยื่นออกมา ตัวบ้านยกพื้นสูงพอประมาณ มีบันไดทำด้วยไม้กระบอก ส่วนใต้ถุนก็มักจะใช้เป็นยุ้งข้าวไปด้วยในตัวบ้านทุกหลัง จะเปิดโล่งไม่มีประตูและมีขนาดไม่ใหญ่นักพอที่จะอยู่ด้วยกันได้หนึ่งครอบครัว บนบ้านกล่าวได้ว่าไม่มีเครื่องประดับตกแต่งใดๆ ให้เห็นเลย ผมได้ทราบมาว่าที่บ้านเรือนมีลักษณะเช่นนี้ ก็เพราะพวกเขามีการย้ายที่อยู่ที่ทำกินกันบ่อยๆ จึงนิยมสร้างบ้านที่สามารถรื้อถอนและขนย้ายไปปลูกสร้างในถิ่นใหม่ได้โดยง่าย

เด็กๆ ชาวกะเหรี่ยง ถ้ามองเผินๆ จะดูมอมแมม มีหน้าตาคลุกเคล้าไปด้วยฝุ่นละออง เสื้อผ้าที่สวมใส่ก็มาจากการตัดเย็บอย่างง่ายๆ ภายในครอบครัว แม้ผ้าที่ใช้นั้นก็ทอด้วยมือ แต่มีการนำไหมพรมสีต่างๆ มาปักประดับลวดลายให้สวยงาม โดยขึ้นอยู่กับความพอใจและความสามารถในการออกแบบของผู้ตัดเย็บ ซึ่งก็คือผู้หญิงในครอบครัว เช่น

แม่หรือยายนั่นเอง ที่จริงแล้วพวกเขามีเสน่ห์น่ารักมาก เพราะมีจิตใจใสซื่อไร้มารยาใดๆ

ที่หมู่บ้านแห่งนี้ไม่มีโรงเรียน ชาวบ้านจะเรียนรู้ก็แต่วิถีวัฒนธรรมของพวกเขาเอง กับวิธีการยังชีพไปวันหนึ่งๆ เท่านั้น เด็กผู้ชายก็จะตามพ่อไปทำไร่ หาเก็บพืชผักและของป่าที่สามารถนำมาเป็นอาหารได้ ส่วนเด็กผู้หญิงก็จะช่วยแม่หาบน้ำ ตำข้าว ทำอาหาร และดูแลงานบ้าน

ในช่วงเวลาที่ได้อยู่กับพวกเขา ผมก็หาทางช่วยเหลือแนะนำชาวบ้านในเรื่องต่างๆ ที่พอจะมีความรู้อยู่บ้าง เช่น การขุดบ่อน้ำ ทำฝายกั้นน้ำ การมุงหลังคา แม้กระทั่งการสวดมนต์และการเขียนอ่าน เมื่อมีโอกาสผมจะพาเด็กๆ เหล่านั้นเข้ามาในเมือง เพื่อให้พวกเขาได้เปิดหูเปิดตาได้เห็นว่าโลกภายนอกหมู่บ้านนั้นเป็นอย่างไร เวลาออกมาจากป่าผมก็จะพาเด็กๆ เดินกันออกมาเป็นกลุ่มใหญ่ ค่ำที่ไหนก็นอนกันที่นั่น ซึ่งพวกเขาจะรู้สึกสนุกสนานจนลืมความยากลำบากไปชั่วขณะ

นานวันเข้า การที่ได้มีอุปการะต่อกัน ทำให้ชาวกะเหรี่ยงในหมู่บ้านนั้นมีความรักและผูกพันกับผมมากขึ้นๆ ดุจญาติพี่น้องที่ใกล้ชิดสนิทสนมกันทีเดียว ทำให้อยู่ที่นั่นอย่างมีความสุขเรื่อยมา จริงดังคำที่ผู้รู้ได้กล่าวไว้ว่า *"ความใกล้ชิดคือญาติอย่างยิ่ง"* นั่นเทียว กระทั่งวันหนึ่งผมได้ระลึกถึงเจตนารมณ์ในการออกธุดงค์ของผม ซึ่งก็คือ การปฏิบัติภาวนาเพื่อแสวงหาโมกขธรรมอันเป็นจุดหมายสูงสุดของบรรพชิตทั้งหลาย

คราวนี้ผมต้องพิจารณาใคร่ครวญอย่างหนัก เพื่อที่จะเลือกระหว่าง

ความสุขใจที่ได้อยู่ใกล้ชิดผู้คนที่มีความผูกพันฉันญาติ กับการบรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้แต่แรก ในที่สุดก็ตัดสินใจเลือกที่จะมุ่งสู่การเดินทางเพื่อแสวงหาความสงบสุขอันถาวรตามปณิธานเดิม

เมื่อวันที่จะต้องจากพวกเขามาถึงจริงๆ ลูกหลานชาวกะเหรี่ยงทั้งหมู่บ้านนั้นต่างนัดแนะ และพร้อมใจกันมาส่งจนถึงริมถนนใหญ่เพื่อขึ้นรถโดยสารประจำทาง แม้ผมจะบอกให้พวกเขากลับบ้านไปโดยไม่จำเป็นต้องรอจนกระทั่งรถมาถึงก็ตาม แต่ทุกคนก็เลือกที่จะนั่งเป็นเพื่อนผมตรงริมถนนข้างทางนั่นเอง ถึงจะมีกันอยู่หลายคนแต่ผมกลับมีความรู้สึกว่าห้วงแห่งการรอคอยครั้งนั้นมันช่างวังเวงเหงาหงอยเสียเหลือเกิน

ครั้นรถโดยสารประจำทางใกล้เข้ามา ผมจึงลุกขึ้นยืนเพื่อส่งสัญญาณให้รถหยุด เมื่อรถจอดสนิทอยู่ตรงหน้า ผมก็หันไปร่ำลาและอนุโมทนาขอบใจเด็กๆ ที่มาส่ง หน้าตาของทุกคนหม่นหมอง แม้ผมเองก็ต้องสะกดใจไว้ ทันทีที่ก้าวเท้าขึ้นรถ พลันก็ได้ยินเสียงร่ำไห้สะอึกสะอื้นจากพวกเขาแข่งกับเสียงรถดังระงมไป

พอขึ้นนั่งบนรถแล้ว ผมต้องข่มใจให้ระลึกถึงแต่ความตั้งใจเดิม ที่จะฝ่าฟันเดินทางไปจนถึงฝั่งอันเป็นจุดหมายแห่งการบวชเรียนของผมเท่านั้น จำต้องบังคับตัวเองมิให้เหลียวกลับไปมองบรรดาเด็กๆ ชาวกะเหรี่ยงที่อุตส่าห์มาส่งด้วยความรักอย่างสนิทใจ หากแค่ชำเลืองไปมองเท่านั้นก็จะไม่มีทางกลั้นน้ำตาไว้ได้ แล้วก็คงไม่สามารถตัดใจจากพวกเขามาได้เลย

ด้วยเหตุนี้เองนะหม่อม ที่ทำให้ผมเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งขึ้นมาในวันนั้น ถึงพระพุทธพจน์ที่ว่า *"ความทุกข์ที่เกิดจากการพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รักที่พอใจนั้น เป็นเรื่องทรมานยิ่ง และเรื่องที่จะบังคับมิให้พลัดพราก ก็เป็นสิ่งสุดวิสัย ทุกคนจะต้องพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รักที่พอใจ ไม่วันใดก็วันหนึ่ง"* นี่เป็นแค่เพียงการอำลาจากเด็กๆ ชาวกะเหรี่ยงที่ผมเอ็นดูและได้อยู่ใกล้ชิดด้วยเพียงไม่นานเท่านั้นนะ ยังรู้สึกทุกข์ใจถึงปานนี้ ถ้าหากต้องพรากจากบุคคลผู้เป็นที่รักและมีความผูกพันอันลึกซึ้งแนบแน่นกว่านี้เล่า ผมจะต้องทุกข์ระทมถึงเพียงใดหนอ

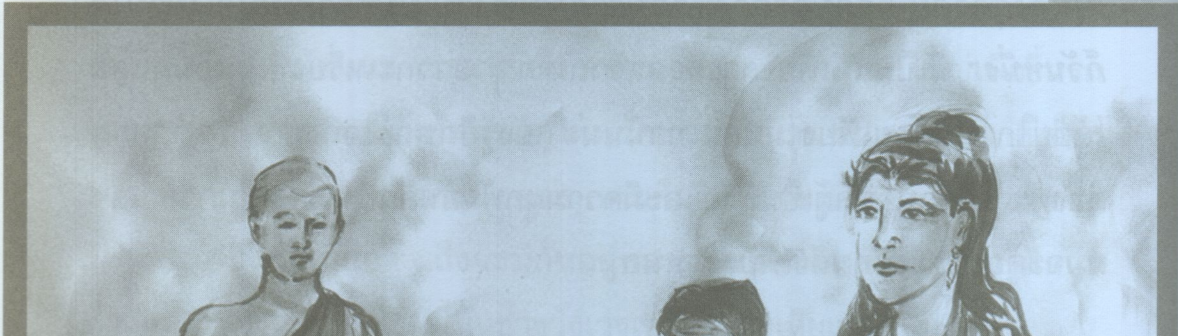

ตอนที่ ๑๑
บ่วงมารที่ดอยแม่สลอง

ผมออกธุดงค์ต่อมา ผ่านป่าเขาหลายลูก ผ่านหมู่บ้านชาวเขาหลายแห่ง เช่นชาวเขาเผ่าอีก้อ เผ่าเย้า เรื่อยมาจนถึงดินแดนบนแนวเขาสูงแห่งหนึ่ง มีชื่อเรียกว่า "ดอยแม่สลอง" ซึ่งเป็นถิ่นของชาว "จีนฮ่อ" ที่นี่มีภูมิประเทศอันสวยงาม เมื่อเดินไต่สูงขึ้นไปจะมองเห็นเขาอื่นๆ เป็นทิวแถวลดหลั่นกันไป มองไกลๆ จะเห็นสีสันต่างๆ สีน้ำเงินเข้มบ้างจางบ้าง ตามระยะความใกล้ไกล ดูราวกับว่าจิตรกรมือเอกมาวาดไว้ ผมพักอยู่ที่นั่นจนมีความคุ้นเคยกับผู้ใหญ่บ้านและชาวจีนฮ่อในหมู่บ้านแห่งนั้นเป็นอย่างดี

ผู้ใหญ่บ้านเล่าให้ฟังว่า บรรพบุรุษของพวกเขาเป็นทหารของกองทัพประเทศจีนแผ่นดินใหญ่ ที่หนีระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์มา พวกเขาอพยพร่นลงมาสู่ประเทศพม่า และเรื่อยมาจนถึงแผ่นดินสยาม เมื่อแรกเข้ามา ชาวจีนฮ่อได้ตั้งตนเป็นกองกำลังอิสระปกครองตนเอง ต่อมารัฐบาลไทยได้อนุญาตให้พวกเขาพักอยู่ได้อย่างถาวรในสามเขต คือที่ดอยอ่างขาง จังหวัดเชียงใหม่ ดอยผาตั้ง และดอยแม่สลอง จังหวัดเชียงราย

เพื่อเป็นการทดแทนบุญคุณประเทศไทยที่ให้อาศัยพักพิง พวกเขาจึงอาสาต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์ประเทศไทยเป็นการตอบแทน ต่อมาเมื่อ

ความขัดแย้งหมดไป กองกำลังจีนฮ่อจึงปลดอาวุธ และได้เปลี่ยนวิถีชีวิตจากจับปืนมาจับจอบเสียมแทน โดยใช้ชีวิตเป็นชาวไร่ ปลูกชาพันธุ์ดีที่นำมาจากไต้หวัน ต่อมาก็ขยายไปปลูกพืชเกษตรจำพวก กาแฟ เห็ดหอม ลูกพลับ และผลไม้เมืองหนาวต่างๆ

ผู้ใหญ่บ้านและครอบครัวมักจะมาวัดเป็นประจำ เพราะเกิดถูกอัธยาศัยกันเป็นอันดีกับผม อยู่มาวันหนึ่งเขาก็ออกมาเยี่ยมและชวนคุยอยู่เป็นนาน คงจะเป็นความหวังดีที่มีต่อผม ผนวกกับความเป็นห่วงลูกซึ่งโตเป็นสาวแล้ว ด้วยหวังว่าลูกสาวจะมีครอบครัวพอให้พึ่งพาอาศัยได้สักพักหนึ่งผู้ใหญ่บ้านจึงเริ่มเกริ่นถึงเจตนาในการมาเยี่ยมเยียนครั้งนี้โดยเจรจาหว่านล้อม ยกคำอรรถาธิบายพร้อมให้เหตุผลอย่างน่าฟังว่า “นี่แน่ะตุ๊เจ้า ตอนนี้ตุ๊เจ้ายังเป็นหนุ่มแน่นอยู่ ยังสามารถดูแลตัวเองได้ แต่พออายุมากขึ้นแก่ตัวไป ใครเล่าจะเป็นผู้คอยดูแล ถ้าตุ๊เจ้ายังบ่มีไผ ลูกสาวเฮาก็ยังบ่ได้ออกเฮือน เฮาสิยกลูกสาวเฮาให้แต่งงานกับตุ๊เจ้า เอาบ่”

ผมจะบอกให้นะหม่อม ลูกสาวผู้ใหญ่บ้านนี้ เป็นหญิงที่อ่อนหวานสดใสผิวพรรณขาวสะอาดสะสวย กิริยามารยาทก็งดงามสร้างความประทับใจแก่ผู้พบเห็น เธอเป็นหญิงสาวที่ได้รับการเลี้ยงดูมาอย่างดี เพราะพ่อแม่มีฐานะเพียงพอที่จะเปิดโอกาสให้ลูกได้บำรุงดูแลตัวเองและมีความเป็นอยู่อย่างสุขสบาย ไม่ต้องตรากตรำตากแดดตากลมเหมือนผู้อื่นในรุ่นราวคราวเดียวกัน เธอจึงดูอ่อนกว่าวัย ยามมีงานรื่นเริงตามประเพณีประจำปีเธอมักจะได้รับการคัดเลือกขึ้นเป็นตัวแทนเข้าประกวดความงามอยู่เสมอ

ผมนิ่งอึ้งไปนานเท่าไรไม่ทราบได้ เพราะจิตใจในขณะนั้นเกิดป่วนประหวัดถึงใบหน้าของลูกสาวผู้ใหญ่บ้าน ครั้นมารู้สึกตัวขึ้นอีกที ผมจึงรีบกล่าวขอบคุณในไมตรีจิตของเขาโดยที่มิได้ตกลงหรือปฏิเสธอย่างใดอย่างหนึ่ง

หลังจากที่ผู้ใหญ่บ้านชาวจีนฮ่อได้ลากลับไปแล้ว ผมจึงได้คิดและตระหนักด้วยใจตนเองว่าการอยู่ห่างไกลเสียจากครูบาอาจารย์ ในขณะที่จิตใจยังไม่มีบาทฐานอันมั่นคงเพียงพอนั้น เมื่อมาประสบกับเหตุการณ์เช่นนี้ย่อมเป็นอันตรายต่อพรหมจรรย์อย่างยิ่ง เปรียบเสมือนหญ้าที่ถูกหินใหญ่ทับไว้ เห็นแต่ความขาวซีดของต้นและใบ ดูราวกับว่าหญ้าหย่อมนั้นได้ตายไปแล้ว ทว่าหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ เมื่อหินที่ทับอยู่ถูกยกออกเสียแล้วหญ้าที่กลับมารับละอองน้ำและแสงแดด ก็ย่อมจะฟื้นคืนสีเขียวขึ้นมาอีกคราฉันใดก็ฉันนั้น ไฟคือกิเลสที่เพียงแค่ถูกข่มไว้ให้หรี่ลง หากแต่มิได้มอดดับไปโดยสนิท เมื่อมีเชื้อไฟสุมเข้ามา ย่อมจะลุกโพลงขึ้นใหม่อีกเป็นธรรมดา

เมื่อผมได้พิจารณาเห็นดังนี้ พลันจิตสำนึกก็แว่วระลึกถึงคำสอนของพระบรมศาสดาที่ว่า *"การครองเรือนเป็นเรื่องยาก เรือนที่ครองไม่ดี ย่อมก่อทุกข์ให้มากหลาย"* และ *"เครื่องจองจำที่ทำด้วยเชือก เหล็กหรือโซ่ตรวนใดๆ เราไม่กล่าวว่าเป็นเครื่องจองจำที่แข็งแรงทนทานเลย แต่เครื่องจองจำคือ บุตร ภรรยา ทรัพย์สมบัตินี่แล ตรึงรัดมัดผูกสัตว์ทั้งหลายให้ติดอยู่ในภพอันไม่มีที่สิ้นสุด"*

ขณะนั้นอายุผมประมาณ ๒๔ - ๒๕ ปีเท่านั้นเอง ถ้าจะนับแล้ว อายุพรรษาเล่าก็ต้องถือว่าก็ยังน้อยมาก หากผมขืนอยู่ที่นั่นต่อไป ชีวิตใน

พรหมจรรย์ของผมก็คงจะสะบั้นลงไม่ช้าก็เร็ว ป่านนี้อาจจะสร้างบ้านสร้างเรือนมีลูกเต้าไปแล้วก็เป็นได้ แต่เพราะได้เห็นภัยในความประมาท และด้วยความรู้จักคอยสั่งสอนตนเองเป็นนิสัย ผมจึงครองเพศบรรพชิตอยู่มาได้จนถึงทุกวันนี้นะหม่อม พระพุทธองค์ตรัสถึงเรื่องนี้ว่า *"ภิกษุผู้ยินดีในความไม่ประมาท หรือมีปกติเห็นภัยในความประมาท ย่อมสามารถเผาสังโยชน์น้อยใหญ่เสียได้ เหมือนไฟเผาเชื้อน้อยใหญ่ให้สิ้นไปฉันนั้น"*

การที่เราสละเพศฆราวาสมาเป็นภิกษุเช่นนี้ ก็เพราะประสงค์ในความเป็น "อริยะ" หมายถึงความเจริญงอกงาม ความประเสริฐ หนีออกจากความเป็น "ปุถุชน" ซึ่งหนาไปด้วยกิเลสเครื่องเศร้าหมองต่างๆ เราจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอดทนต่อสิ่งล่อใจทั้งหลาย มุ่งมั่นในหนทางที่พระพุทธสาวกและสาวิกาได้ดำเนินไปแล้วโดยชอบ

ในที่สุดผมก็ตัดสินใจเด็ดขาด ลุกขึ้นเก็บอัฐบริขารและรีบออกจากหมู่บ้านแห่งนี้ไปโดยมิได้ร่ำลาผู้ใหญ่บ้านผู้หวังดีนั้นเลย

พระภิกษุผู้มากพรรษากว่าหยุดอยู่ครู่หนึ่ง เหมือนกับจะคอยให้สหธรรมิกหนุ่มของท่านได้พิจารณาข้อที่ท่านเพิ่งกล่าวถึงให้ชัดเจนขึ้น ครั้นแล้วท่านก็เอ่ยถามขึ้นเบาๆ ว่า "ถ้าท่านเป็นผมในวันนั้น จะพิจารณาอย่างไร จะตัดใจจากมาได้หรือเปล่าล่ะหม่อม" รอยยิ้มได้ปรากฏบนใบหน้าของท่านเล็กน้อย เมื่อไม่มีเสียงตอบจากภิกษุหนุ่มอีกเช่นเคย ท่านจึงเล่าเรื่องของท่านต่อไป

มุนีพึงจาริกไปในเขตคาม
ไม่ทำลายศรัทธาและโภคะของชาวบ้าน
ดุจภมรดูดรสหวานของบุปผชาติแล้วจากไป
ไม่ให้สีและกลิ่นชอกช้ำ

พุทธพจน์

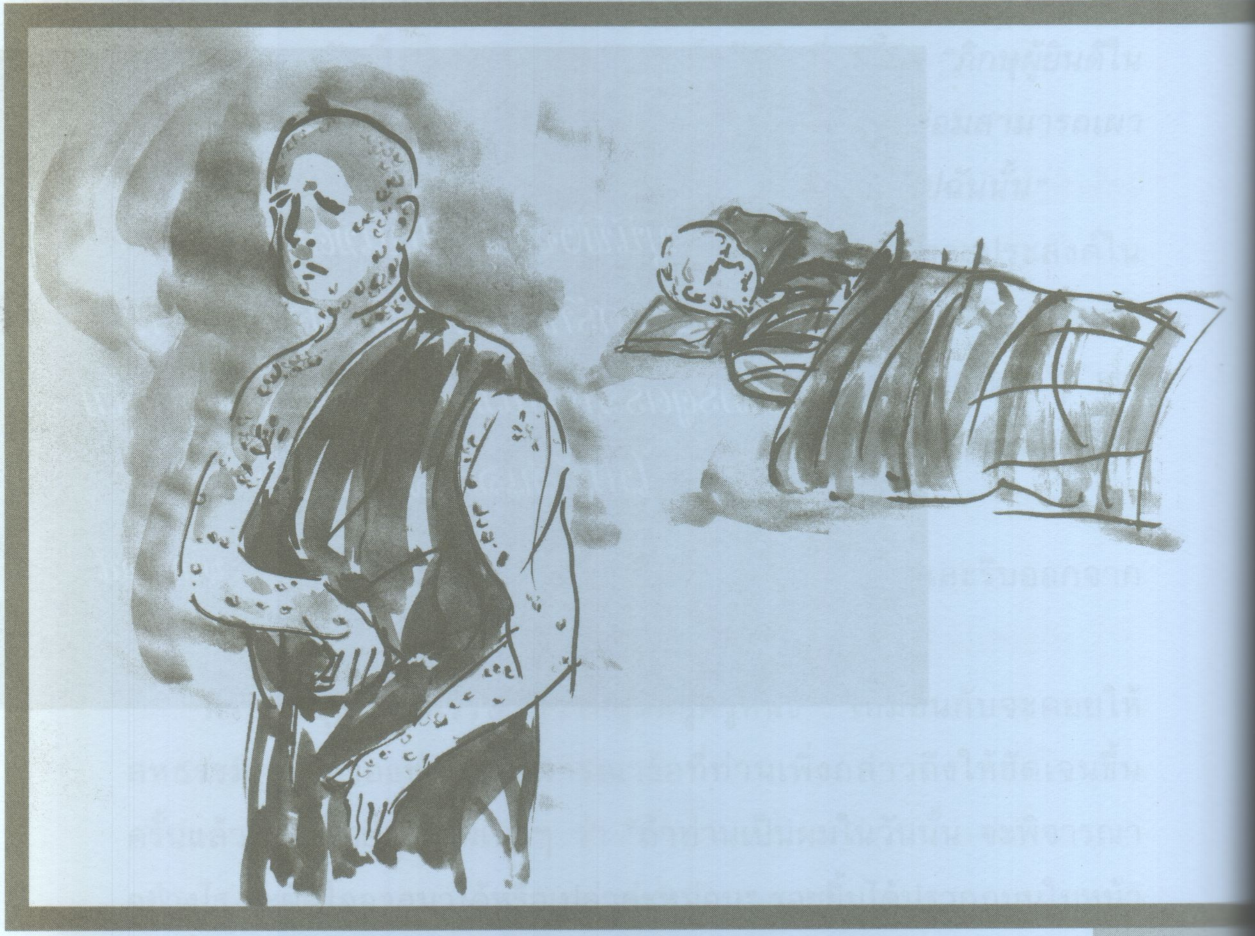

ตอนที่ ๑๒

เผชิญโรคาพาธ

ไกลไปทางภาคหนือ ผมได้ธุดงค์ผ่านมาถึงหมู่บ้านแห่งหนึ่ง เผอิญใกล้จะเข้าพรรษาแล้ว แม้ว่าที่นั่นจะห่างจากถนนหนทางและบ้านเมือง แต่ก็ยังมีวัดและกุฏิพอสำหรับรับรองให้ภิกษุผู้ธุดงค์สัญจรผ่านมาได้พักพิง ผมจึงขออยู่จำพรรษาที่วัดแห่งนั้น

ภายในบริเวณหมู่บ้าน มีต้นไม้ชนิดหนึ่งชื่อต้นรัก ขึ้นอยู่มากมายกระจายไปทั่ว ผมไม่เคยทราบมาก่อนเลยว่า ตัวเองแพ้ต้นไม้ชนิดนี้ พอเริ่มเข้าพรรษา อาการแพ้ก็ค่อยๆ ปรากฏ และทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ตามวันเวลาที่ผ่านไป คือมีตุ่มน้ำเหลืองใสๆ ขึ้นทั่วไปทั้งตัว ทำให้คันมาก จะเกาก็ไม่ได้ เพราะตุ่มใสๆ นั้นจะแตกทำให้ปวดแสบปวดร้อน อยากจะเกาก็ไม่รู้ว่าจะเกาตรงไหนดี เพราะคันไปหมดทั้งตัว ส่วนที่เป็นมากก็คือบริเวณเนื้ออ่อนๆ โดยเฉพาะตามข้อพับ ข้อเข่า รักแร้ ซึ่งจะคันและแสบมากกว่าที่อื่นๆ เวลาพับแขนหรือขาเข้าหากัน เมื่อบวมได้ที่จะมีลักษณะเป็นแผ่นหนาเป็นปื้น ทำให้คันและแสบสุดแสนทรมาน ครั้นจะหนีไปเสียจากที่แห่งนั้นก็ทำไม่ได้เพราะยังอยู่ในพรรษาและจะผิดพระวินัย

เพื่อนภิกษุที่จำพรรษาอยู่ด้วยกันเห็นอาการผมเป็นเช่นนั้น หมอหรือหยูกยาที่จะใช้รักษาก็ไม่มี จึงหาหนทางช่วยให้พอผ่อนคลายจาก

ทุกขเวทนาลงบ้างเท่าที่จะคิดกันได้ จึงนำเชือกมามัดแขนและขาของผมดึงถ่างออก แล้วตรึงไว้กับที่ เพื่อไม่ให้เกิดการเสียดสีกันจนกว่าแผลจะแห้ง เมื่อเป็นขึ้นมาอีก ก็ขอให้เพื่อนมัดตัวเองอีก ผมจึงอยู่ในท่าที่ถูกมัดไว้เช่นนั้นเกือบตลอดทั้งพรรษา ดูไม่ต่างกับนักโทษในที่คุมขังและถูกจับมัดไว้เพื่อการทรมานเลย จวบจนถึงกาลออกพรรษา จึงได้ลาจากวัดแห่งนั้นไป และคิดว่าคงจะไม่หวนกลับไปอีกแล้วในชีวิตนี้

ต่อมา ผมก็ได้ไปถึงหมู่บ้านกะเหรี่ยงแห่งหนึ่งชื่อ บ้านจงอั่ว จากหมู่บ้านแห่งนี้สามารถเดินทะลุไปยังทุ่งใหญ่นเรศวรได้ ในป่าแถบนั้นมีเหล่าไม้เบญจพรรณผสมผสานกัน ทั้งที่เป็นป่าดงดิบ และป่าโปร่ง ดูว่าน่าจะเป็นสถานที่สัปปายะพอเหมาะแก่การบำเพ็ญภาวนา ทว่าผู้ที่เคยไปพักปฏิบัติที่นั่นมักจะได้รับเชื้อมาลาเรียกลับมา ผมเองก็เช่นกัน

ครั้งหนึ่ง พิษไข้มาลาเรียที่ผมติดมาเกิดกำเริบขึ้นอย่างหนัก ยาใดๆ ก็ไม่มีให้ฉันเพราะอยู่ห่างไกลจากตัวเมืองมาก มีอาการปวดศีรษะราวกับจะแตกออกเป็นเสี่ยงๆ เสียให้ได้ แล้วยังรู้สึกเหมือนกับว่ามีแมลงจำนวนมากแล่นไชเข้าสู่สมอง ทำให้มึนจนแทบไม่รู้สึกตัวในบางครั้ง ส่วนอื่นๆ นั้นเล่าก็ปวดร้าวทั่วไปหมดทั้งสรรพางค์กาย เหมือนมีใครเอาค้อนมาทุบอย่างแรงอยู่ตลอดเวลา เรี่ยวแรงที่เคยมีก็กลับเหือดหายไปหมด แม้กระทั่งจะลุกขึ้นเดินเองก็ไม่ไหวต้องมีผู้ช่วยพยุงกลืนอาหารหรือน้ำก็แทบมิได้ล่วงลำคอไปเลย เพราะจะอาเจียนออกหมดจนไม่มีอะไรจะออกมาได้อีกแล้ว เว้นแต่ลมเท่านั้น และแต่ละครั้งที่อาเจียนก็ราวกับว่ามีใครมาคอยบิดไส้อยู่ให้ทุรนทุราย

ขณะเดียวกันก็รู้สึกหนาวสะท้านไปทั้งตัว เหมือนนอนอยู่บนก้อนน้ำแข็ง ผ้าห่มหนาๆ สักกี่ผืนก็ไม่สามารถบรรเทาได้ หากแต่อุณหภูมิในร่างกายกลับสูงอย่างมาก คนไม่เคยเป็นจะไม่รู้หรอกว่ามันทรมานขนาดไหน โรคนี้จะเป็นๆ หายๆ บางคราวเป็นติดต่อกันสี่ถึงห้าวันแล้วจึงสร่าง เว้นไปอีกสองสามวัน ก็กลับกำเริบขึ้นมาใหม่

คราวนั้นอาการไข้กำเริบหนักอยู่หลายวัน จนเพื่อนภิกษุที่ธุดงค์ไปด้วยเห็นอาการผมเพียบอยู่มาก จึงพาไปรักษาที่อำเภอทองผาภูมิในจังหวัดกาญจนบุรี ท่านลองนึกถึงสภาพคนป่วยที่แม้แต่จะพยุงกายลุกขึ้นนั่งยังแสนลำบากอยู่แล้ว นี่จะต้องเดินทางออกมาจากหมู่บ้านที่ห่างไกลอีก มันไม่ง่ายเลยนะหม่อม กว่าจะมาถึงโรงพยาบาลประจำอำเภอก็ทุลักทุเลเต็มทน ผมต้องอยู่รักษาตัวที่นั่นประมาณอาทิตย์หนึ่ง อาการจึงได้ทุเลาลง

หม่อมเอ๊ย ที่พระพุทธองค์ตรัสว่าว่า *"ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ"* นั้น เป็นความจริงทีเดียว

เมื่อได้อ้างพระพุทธวจนะนั้นแล้ว ภิกษุผู้มีอาวุโสกว่าก็หยุดนิ่งอยู่ราวกับว่ากำลังพิจารณาถึงโรคภัยไข้เจ็บที่ท่านได้ผจญมา แม้บางคราวก็แทบจะรักษาชีวิตไว้ไม่รอด สักครู่หนึ่งท่านจึงกล่าวขึ้นว่า

ความเจ็บป่วยทั้งสองครั้งนั้นก็หนักหนาสาหัสเอาการอยู่ ผมต้องอาศัยกำลังใจอันเข้มแข็งและความอดทนเพื่อให้ผ่านพ้นมาได้ แต่ส่วนใหญ่แล้วนั่นก็เป็นเพียงเรื่องของร่างกาย ซึ่งก็พอจะเยียวยาได้โดยง่าย จริงไหมล่ะหม่อม แต่หากเป็นเรื่องของจิตใจเล่า ควรจะทำอย่างไรดี

เมื่อสมัยผมบวชได้ ๓ พรรษา ตอนนั้นเกิดฟุ้งซ่านอย่างหนัก คิดน้อยอกน้อยใจในวาสนาของตนและเป็นวิตกกังวลว่าเหตุใดตัวเองจึงภาวนาไม่ก้าวหน้าดังที่ใจปรารถนา จิตใจกระวนกระวายสารพัด ดูแล้วก็ไม่เห็นจะมีหนทางแก้ไขให้ดีขึ้นเลย

วันหนึ่งหลังทำวัตรเย็นแล้ว หลวงลุงได้เล่าให้พระเณรฟังว่า มีท่านเจ้าอาวาสวัดหนึ่งคอยพูดเป็นเชิงตำหนิโยมอุปัฏฐากคนหนึ่งว่า "เจ้านี่แย่กว่าหมานะ" แรกๆ โยมคนนั้นก็ไม่ว่าอะไร ครั้นได้ยินบ่อยเข้าก็อดรนทนไม่ได้ จึงถามท่านเจ้าอาวาสไปว่า "ผมเลวกว่าหมาตรงไหนขอรับ" ท่านเจ้าอาวาสจึงเฉลยให้ฟังว่า "หมามันถูกมัดติดต้นเสา มันจะไม่ร้อง แต่ถ้าเป็นโยม อาตมาว่าคงจะทนไม่ได้และต้องร้องเป็นแน่" โยมจึงท้าให้ท่านมัดเขาไว้กับต้นเสาทั้งคืน เพื่อจะได้พิสูจน์ว่าตนเองเป็นดังที่ท่านเจ้าอาวาสว่าไว้หรือไม่

ปรากฏว่าเช้าวันต่อมาเมื่อท่านเจ้าอาวาสมาแก้เชือกให้ โยมคนนั้นก็รีบก้มลงกราบแทบเท้าของท่านพร้อมกับเรียนว่า ในคืนที่ผ่านไปนั้นเขาประสบทุกขเวทนาอย่างหนัก แต่เมื่อระลึกถึงคำสอนของท่านเจ้าอาวาสในเรื่องการบำเพ็ญภาวนา แล้วน้อมนำมาปฏิบัติ ปรากฏว่าจิตใจสงบร่มเย็นลงได้อย่างอัศจรรย์ กระทั่งถึงเช้า เขากราบขอบพระคุณท่านเจ้าอาวาสที่ทำให้เขาได้รู้จักและซาบซึ้งว่าความสุขอันเกิดจากจิตที่สงบนั้นเป็นอย่างไร

หม่อมเอ๊ย พอผมได้ฟังหลวงลุงเล่าเรื่องนี้แล้ว ทำให้ต้องตั้งคำถามขึ้นกับตัวเองว่า "เราซึ่งเป็นผู้ที่บวชเข้ามาเพื่อฝึกตนแท้ๆ ยังทำอย่างเขา

ซึ่งเป็นฆราวาสไม่ได้ อย่ากระนั้นเลยเราจะหากุศโลบายเพื่อที่จะปฏิบัติให้ได้อย่างโยมคนนั้นบ้าง" ผมจึงขอให้เพื่อนสหธรรมิกมัดผมไว้กับต้นไม้ในท่านั่งสมาธิ

ช่วงแรกๆ ก็เกิดทุกขเวทนาขึ้นอย่างสุดประมาณ บริกรรมอะไรไม่ได้เลย จิตใจยิ่งฟุ้งซ่านมากขึ้น จะพิจารณาสิ่งใดก็ไม่เป็นผล ในยามนั้นจึงคิดอย่างปลงตกและตัดความอาลัยในชีวิตว่า "ช่างมันเถอะ หากการภาวนาครั้งนี้จะทำให้ต้องถึงกาลดับสิ้นไปแห่งชีวิต ก็จะยอมให้เป็นไปเช่นนั้นโดยดุษณี จะไม่ดิ้นรนต่อต้านใดๆ ทั้งสิ้น"

เมื่อดำริชัดเช่นนั้นได้ จิตก็ค่อยสงบลงๆ จนถึงที่สุด เมื่อจิตถอนขึ้นมา ก็พอดีกับหมู่เพื่อนสหธรรมิกกำลังเดินมาเพื่อจะแก้มัดให้ หลังจากแก้มัดออกแล้วจึงได้รู้สึกชาไปหมดทั้งตัว มือที่เคยวางซ้อนกันไว้มีลักษณะเหมือนเป็นรอยไหม้ ขาที่เคยวางทับกันก็เช่นนั้น ผมเห็นสภาพร่างกายอยู่ในลักษณะนี้จึงถามว่า เวลาผ่านไปเท่าใดแล้ว คำตอบที่ได้คือ ๓ วัน ๓ คืนเต็มๆ

ผมก็ได้อาศัยพลังความเข้มแข็งทางจิตใจนี่ล่ะหม่อม ประคับประคองให้เกิดคุณประโยชน์แก่ตัวเองสุดที่จะประมาณได้ บทเรียนสำคัญครั้งนี้ทำให้ผมได้ความรู้ว่า จิตที่สงบอย่างถึงที่สุดแล้วนั้นเป็นอย่างไร ต่อมาจิตใจก็มีความหนักแน่นมั่นคงขึ้นเรื่อยๆ อย่างเห็นได้ชัด

ฟังผมนะหม่อม พระบรมศาสดาได้ตรัสชี้แนะว่า *"ภิกษุโจทย์ตนด้วยตนเอง พิจารณาตนด้วยตน"* ดังนั้นผู้ฝึกตนอยู่ ควรจะพิจารณาเนืองๆ

ว่าการปฏิบัติของเราดีพอแล้วหรือยัง มีสิ่งใดที่เราจะต้องพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นอีกหรือไม่ อุปมาเหมือนแก้วน้ำที่ขึ้นรูปเสร็จแล้วพร้อมใช้งาน แต่ปราศจากลวดลายอันวิจิตร ต่อเมื่อนำมาเจียระไนแต่งเติมสีสันให้งดงามก่อนย่อมน่าชมน่าใช้ แลดูสูงทั้งคุณค่าและราคากว่าแก้วน้ำธรรมดา แม้แก้วทั้งสองแบบนี้ก็เป็นภาชนะสำหรับดื่มน้ำเช่นกัน ฉันใด ผู้ที่เป็นภิกษุก็ฉันนั้น เราจักต้องใช้ความพยายามปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ให้มีคุณค่าทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่นดุจแก้วเจียระไนนั่นเทียว

ตอนที่ ๑๓

ธรรมโอสถ

กาลก็ได้ล่วงเลยเข้าสู่วันใหม่มาหลายเพลาแล้ว แต่ภิกษุทั้งสองรูปก็หาได้รู้สึกอ่อนล้าลงไม่ ภิกษุผู้มีพรรษาและวัยวุฒิที่สูงกว่าได้กรุณานำเรื่องราวของตัวท่านเองมาถ่ายทอด เป็นคติตักเตือนภิกษุผู้อ่อนพรรษาเพื่อเป็นกำลังใจให้ท่านได้มีความตั้งใจบำเพ็ญเพียรภาวนาต่อไป ส่วนภิกษุหนุ่มรูปนั้นเล่า แม้ในใจจะมีอาการกระสับกระส่ายอยู่บ้าง แต่ท่านก็พอมองเห็นหนทางที่จะเลือกเดินในอนาคตเป็นลางๆ แล้ว ภิกษุทั้งสองยังคงนั่งสนทนากัน ณ เรือนไฟแห่งนั้น โดยภิกษุผู้อาวุโสกว่าได้กล่าวต่อไป ดังนี้

ผมได้เคยไปบำเพ็ญภาวนาที่วัดวาชูคุ ซึ่งก็อยู่ในดินแดนของชาวกะเหรี่ยงอีกเช่นกัน แต่อยู่ลึกเข้ามาในเขตทุ่งใหญ่นเรศวร ผืนป่าแถบนั้นเป็นป่าไม้อันอุดมมีถ้ำผาหลายแห่ง ห่างไกลจากความเจริญทางโลกทั้งปวงเป็นสถานที่สงบวิเวกยิ่งนัก

วันหนึ่ง ผมเกิดเป็นไข้มาลาเรียขึ้นมาอีก อาการก็เป็นดั่งคราวที่แล้วมาเช่นเคย แต่ครั้งนี้ผมอยู่ห่างไกลมากเกินกว่าที่จะพยุงหรือหามกันไปรักษาได้ แม้แต่ยาแก้ปวดธรรมดาก็ไม่มีจะฉัน ครั้นทุกขเวทนากล้าเข้าจึงตัดสินใจให้ชาวกะเหรี่ยงไปตัดไม้ไผ่มาทำเป็นแพขนาดพอสำหรับนั่งได้

คนเดียว เพื่อจะขอใช้ปฏิบัติภาวนาเป็นธรรมโอสถรักษาบรรเทาความเจ็บไข้ได้ป่วยแทนยาทั้งหลาย

เมื่อต่อแพเสร็จ ผมจึงขอให้ลูกศิษย์ชาวกะเหรี่ยงพยุงขึ้นนั่งในแพ แล้วให้ผลักแพนั้นลอยไปกลางบึงใหญ่ ขณะนั้นได้ตั้งปณิธานปักลงไว้กลางใจอย่างแน่วแน่ว่า หากผมไม่สามารถควบคุมตนเองได้ หรือเผลอสติไป ก็จะยอมสละชีวิตให้จมน้ำไปเลย หากชะตาชีวิตจะสิ้นสุดลงเพียงเท่านี้ ก็ให้ตายอย่างสมเกียรตินักภาวนาเถิด

ผมกำหนดจิตให้ตั้งมั่น มีสติระลึกตัวอย่างแน่วแน่อยู่ในท่านั่งสมาธิบนแพที่ล่องลอยไปตั้งแต่แสงเงินแสงทองเริ่มจับขอบฟ้า ขณะนั้นเป็นฤดูร้อน ท้องฟ้าโปร่งใสปราศจากก้อนเมฆแม้สักเล็กน้อย แสงแดดจึงสามารถแผดจ้าลงมาตรงตัวโดยไม่มีอะไรมาปกป้องเลย ความร้อนค่อยๆ ทวีความรุนแรงขึ้นจนแทบจะทนไม่ไหว ร่างกายก็เปียกโซมไปด้วยเหงื่อจนโชกชุ่มจีวร ราวกับมีใครเอาน้ำมารดราดทั้งผืน ผมก็ยังมีสติมั่นคง นั่งอยู่ในท่าเดิม โดยไม่ขยับเขยื้อน จนตะวันค่อยๆ คล้อยต่ำลง จึงรู้สึกสร่างไข้และอาการเจ็บปวดก็ทุเลาลง เมื่อลืมตาขึ้น ก็ทันได้เห็นแสงทองลำสุดท้ายส่องลอดกิ่งไผ่ลงมา

การที่ผมรอดพ้นจากโรคภัยครั้งนี้ไปได้ ก็เพราะธรรมโอสถ คือสติที่คอยประคับประคองจิตใจ อันมีผลให้ทุกขเวทนาของร่างกายสงบลง ทำให้ผมแจ้งในพระพุทธภาษิตที่ว่า ***"ภิกษุผู้มีสติคุ้มครองตนได้แล้ว ย่อมอยู่เป็นสุข"***

คนเรานั้น ในบางคราวเมื่อวิกฤติแห่งชีวิตมาเยือน ส่วนใหญ่ก็มักจะแก้ปัญหาด้วยความเคยชินตามนิสัยและสัญชาตญาณของตน. ผลที่ได้จึงถูกบ้างผิดบ้าง ซึ่งต่างจากผู้ที่รู้จักฝึกฝนตนและใช้สติในการแก้ปัญหา ผลก็ย่อมจะเป็นที่น่าพึงพอใจกว่า เพราะมีโอกาสผิดพลาดน้อยกว่าเสมอ

ในระหว่างการบำเพ็ญเพียรที่วัดวาชูคุนั้น นอกจากโรคาพาธแล้วยังต้องผจญกับภัยอื่นที่มีอยู่โดยธรรมชาติของชีวิตในป่าดงพงไพรอีกนานาประการ อย่างเช่น คืนวันหนึ่งในฤดูร้อน หลังจากทำวัตรเย็นเสร็จ ผมก็ลงจากศาลามาเดินจงกรม อันเป็นกิจวัตรที่ผมปฏิบัติเป็นประจำเกือบทุกคืน ยกเว้นในยามอาพาธหนักจนไม่มีพละกำลังจะพยุงสังขารได้เท่านั้น ทางจงกรมของผมอยู่ลึกเข้าไปในแนวป่า ห่างจากกุฏิประมาณ ๗๐๐ เมตรเห็นจะได้ ข้างทางจงกรมเป็นป่าทึบ กระนั้นผมก็ไม่จำเป็นต้องจุดเทียน เพราะความเคยชินกับการอยู่ป่ามาดีแล้ว อาศัยเพียงแค่แสงจันทร์รำไรหรือแสงสว่างเพียงเล็กน้อยส่องทางก็พอ

คืนนั้นข้างแรม ขณะที่กำลังเดินจงกรมอยู่ พลันก็เกิดเสียงกิ่งไม้หักเผาะแผะเป็นแนวไป ตามมาด้วยเสียงตื่นตระหนกกระโตกกระตากของไก่ที่อยู่ในละแวกนั้น ผมจึงหยุดเงี่ยหูฟัง สักพักหนึ่งก็รู้สึกเหมือนกับว่ามีของหนักๆ ถูกลากไปบนกิ่งไม้ใบไม้แห้งแถวๆ นั้นพร้อมกับกลิ่นสาบที่โชยมา ไม่ช้าก็ได้ยินเสียงเคี้ยวกระดูกดังกรวบๆ ใกล้ๆ กับทางจงกรมที่ผมกำลังเดินอยู่นั่นเอง จึงคะเนว่าเสือคงจะลากวัวมากิน

พอสรุปความลงว่าเป็นเสือเท่านั้น ความกลัวสุดขีดก็ผุดขึ้นมาทันที

ใจหายวาบ รู้สึกชาไปทั้งตัว มือเท้าเย็นเฉียบ เหงื่อแตกโชกจนชุ่มผ้าอังสะ ขาที่กำลังก้าวเดินบนทางจงกรมกลับหนักอึ้งราวกับมีใครเอาหินก้อนใหญ่มาผูกมัดไว้บนเท้าทั้งสอง จนก้าวขาแทบไม่ออก ทั้งๆ ที่ใจนึกอยากหนีกลับขึ้นกุฏิไปในทันใดนั้นเลย

แต่ขณะที่กำลังใจสั่นต่อภัยใกล้ตัวอยู่นี้ อาจจะเป็นเพราะการได้หมั่นพยายามฝึกจิตให้มีสติอย่างสม่ำเสมอ ผมจึงหวนนึกถึงประสบการณ์ของครูบาอาจารย์และพระอริยะเจ้าทั้งหลาย กว่าท่านจะสามารถเป็นที่พึ่งของตนเองและผู้อื่นได้นั้นบ้างก็ได้ผ่านเรื่องราวที่น่าขนพองสยองเกล้ายิ่งกว่านี้มากมายนัก ครั้นคิดได้ดังนี้แล้ว จึงพยายามข่มความกลัวแล้วค่อยๆ ฝืนเดินจงกรมต่อไป สักครู่หนึ่งจิตใจก็สงบลง แล้วผมก็ได้ข้อคิดว่า "นี่หนอที่สัตว์ทั้งหลายต่างยังคงเบียดเบียนกันอยู่อย่างนี้ ก็เพียงเพื่อความอยู่รอดหาเลี้ยงชีวิตของตนเองเท่านั้น" เมื่อพิจารณาเห็นดังนั้น ความปีติโสมนัสก็เกิดขึ้นเต็มเปี่ยมในหัวใจ ความกลัวที่เคยมีเมื่อครู่ ก็กลับอันตรธานไปอย่างน่าอัศจรรย์

จริงดังที่โบราณาจารย์ได้กล่าวไว้ว่า ***"อยากเห็นน้ำใจมิตรให้ดูยามเจ็บไข้ได้ป่วย อยากเห็นน้ำใจสมณะให้ดูยามภัยมาถึงตัว"*** สิ่งที่ชนทั้งหลายเห็นว่าเป็นภัย มีภัยธรรมชาติทั้งหลาย โจรภัย และอุบัติภัยเป็นต้นนั้น ยังไกลตัวอยู่นะหม่อม บางคนก็อาจไม่เคยประสบเลยตลอดชีวิต หากยังมีภัยอื่นๆ อีกที่ใกล้ตัวเราและทุกคนต้องประสบ ซึ่งไม่มีใครหลีกลี้หนีพ้นไปได้ตั้งแต่เกิดมา นั่นคือ ***"ชราภัย" "พยาธิภัย"*** และ ***"มรณภัย"***

ประการแรก "ชราภัย" หมายถึง ภัย คือความแก่ชรา เมื่อความชราปรากฏแก่ตน ท่านได้สอนให้รู้จักประคับประคองใจ หมั่นพิจารณาอยู่เนืองๆ ว่าเรามีความแก่เป็นธรรมดา บางคนวิตกกังวลเคร่งเครียดพยายามต่อสู้กับความแก่ทุกวิถีทาง ยอมทุ่มเททรัพย์สมบัติเงินทองสารพัดเพื่อชะลอความชรา แต่ถึงจะต่อสู้อย่างไร ก็ไม่มีวันที่จะชนะได้ ความชราย่อมต้องปรากฏออกมาในที่สุด เพราะนี่คือธรรมชาติที่ไม่มีใครสามารถฝ่าฝืนได้ ขืนสู้ไปก็รังแต่จะพ่ายแพ้เท่านั้น สมเด็จพระบรมศาสดาของเราทั้งหลายจึงตรัสไว้ว่า ***"เรามีความแก่เป็นธรรมดา ไม่มีใครสามารถล่วงพ้นความแก่ไปได้"*** ฉะนั้นเราควรที่จะทำความเข้าใจธรรมชาติให้ประจักษ์ ไม่หวั่นกลัวกังวลหรือเสียใจเมื่อความแก่ชราของเราปรากฏชัดขึ้น

ประการที่ ๒ "พยาธิภัย" อันได้แก่ ภัย คือความเจ็บป่วย ***พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงสอนให้หมั่นพิจารณาธรรมชาติของกาย*** ว่ามีทุกข์มากมีโทษมาก เป็นที่เกิดและที่ตั้งของโรคนานัปการ เพื่อที่ว่าเมื่อความเจ็บไข้ได้ป่วยมาเยือน จิตใจจะได้มีสติไม่กระวนกระวายกระสับกระส่าย ครั้นใจสงบดีแล้วก็จะช่วยให้กายสงบได้ง่ายขึ้น ทำให้พักผ่อนได้มาก ซึ่งย่อมจะเป็นผลดีต่อผู้ป่วยนั่นเอง

ส่วนประการสุดท้าย "มรณภัย" ภัย คือความตาย เป็นเรื่องที่สัตว์ทั้งหลายหวาดกลัวกันมากที่สุด เพราะฉะนั้นท่านผู้รู้จึงได้เตือนให้พิจารณาว่า บนเส้นทางของชีวิตนี้ มีแต่เดินไปข้างหน้าอย่างเดียวไม่มีทางกลับเดินหน้าไปสู่ความตาย บ่ายหน้าไปสู่ความตายเท่านั้น หรือจะมองใน

อีกแง่หนึ่งก็ได้ว่า ความจริงแล้วความตายติดตามเรามาทุกลมหายใจตั้งแต่แรกเกิด เพียงแต่ไม่มีใครบอกได้ว่า จะมาทันเมื่อไหร่ นี่คือธรรมชาติของชีวิต หากเรามนสิการไว้ถูกต้องแล้ว เมื่อต้องเผชิญ "มรณภัย" ก็ย่อมจักมีสติ ไม่เผลอเนื้อเผลอตัว ระส่ำระส่าย เดือดร้อนเสียใจหรือตกใจ

ภัยทั้ง ๓ ที่กล่าวถึงนี้ ย่อมเกิดขึ้นกับสัตว์ทั้งหลาย ไม่มีข้อยกเว้นเลย ดังนั้นสมเด็จพระสัพพัญญูผู้ทรงรู้แจ้งโลก ได้ทรงชี้ให้เรารู้ทันความจริงว่า *"รูปกายนี้มีแต่จะคร่ำคร่าไป เป็นที่พักของโรค เป็นที่นอนของโรค มีแต่จะแตกทำลายไป มีความตายเป็นที่สุด"* มิใช่แค่นี้นะหม่อม ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ พระพุทธองค์ยังได้ทรงให้กำลังใจแก่ผู้ต้องการจะพ้นจากภัยเหล่านี้โดยเด็ดขาด ดังที่ได้ตรัสกับพระอานนท์ว่า *"ดูกรอานนท์ สัตว์ผู้มีความเกิด มีความแก่ มีความเจ็บ มีความตายเป็นธรรมดา ได้อาศัยกัลยาณมิตรเช่นเราตถาคตแล้ว ก็จะพ้นความเกิด ความแก่ ความเจ็บ และความตายได้"*

จริงๆ นะหม่อม การที่ได้ประสบต่อทุกขเวทนาจากความเจ็บป่วยและภัยอันน่าสะพรึงกลัวดังที่ได้เล่ามาแล้ว ทำให้ผมได้น้อมนำพระพุทธพจน์นี้มาพิจารณาไตร่ตรองอย่างละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเรื่องความตายซึ่งอาจจะมาถึงได้โดยไม่ทันรู้ตัว เมื่อมีอาการระลึกอยู่ในมรณานุสติเช่นนี้ นานเข้าจิตใจก็มีความอาจหาญ มิหวั่นไหวหรือหวาดกลัวต่อภัยใดๆ เลย

ภิกษุผู้เป็นอาจารย์หยุดเล่าถึงภัยต่างๆ ที่ท่านได้เผชิญมาด้วยตัวเอง ไว้แค่นั้น แล้วก็นั่งนิ่งอยู่ ทอดสายตาต่ำลง พลางสูดลมหายใจเข้าลึกๆ แม้เรื่องราวที่ท่านพูดถึงจะเกี่ยวข้องกับความเป็นความตายของชีวิตท่านเอง แต่สีหน้าและน้ำเสียงในระหว่างที่กำลังเล่าอยู่นั้น มิได้บ่งบอกถึงความสะทกสะท้านหรือความหวาดผวาใดๆ เลย รอยยิ้มน้อยๆ ค่อยๆ ปรากฏบนใบหน้าอันอิ่มเอิบด้วยศานติธรรมนั้น ครั้นแล้วท่านจึงเล่าเรื่องของท่านต่อไป

จงดูร่างกายที่ว่าสวยงามนี้เถิด
เต็มไปด้วยแผล สร้างขึ้นด้วยกระดูก
มากด้วยโรค มากด้วยความครุ่นคิดปรารถนา
หาความยั่งยืนถาวรมิได้

พุทธพจน์

ตอนที่ ๑๔
หิ่งห้อยไพร

ตั้งแต่เริ่มบวชเป็นต้นมา ผมได้รับความร่มเย็นจากท่านผู้เป็นกัลยาณมิตร คือครูบาอาจารย์ ท่านมีแต่ความเมตตา ได้กรุณาสั่งสอนชี้นำให้ผมเข้าถึงอุบายวิธีในการอบรมฝึกฝนจิตใจ กระทั่งสามารถเป็นที่พึ่งของตนเองได้อย่างมั่นคงแล้ว ผมจึงถือเป็นหน้าที่ของตนเองที่จะพยายามดำเนินตามรอยของท่าน เพียรพร่ำสอนแนะนำผู้อื่นให้ได้รับรู้ได้เห็นและเข้าใจถึงหนทางที่จะพาเขาทั้งหลายไปสู่ความสงบสุขตามสมควรแก่อัตภาพ

เมื่อได้ตั้งใจดังนี้แล้ว ก็บ่ายหน้าไปสู่ถิ่นต่างๆ ที่ผมจะสามารถทำหน้าที่อันสำคัญนั้นได้อย่างเต็มที่ ฉะนั้นจึงเลือกที่จะไปพำนักยังสถานที่ต่างๆ ซึ่งอยู่ห่างไกลร่มเงาแห่งพระรัตนตรัย ไม่ว่าจะเป็นหมู่บ้านชาวเขาหรือแม้แต่หมู่บ้านชาวคริสต์ ในการเข้าไปในแต่ละแห่งนั้น ผมมิได้มีเจตนาจะไปเปลี่ยนแปลงลัทธิศาสนาและความเชื่อใดๆ ของพวกเขาทั้งสิ้น มีแต่เพียงไมตรีจิตประกอบด้วยกุศลเจตนาที่จะนำความสันติสุขไปสู่พวกเขาเท่านั้น และในทุกๆ แห่งผมจะสำรวมระวังสังวรในพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัด เพื่อแสดงให้เห็นว่านักบวชในพระพุทธศาสนานี้ได้ฝึกตนมาดีแล้วทั้งทางกาย ทางวาจา และแม้ทางจิตวิญญาณ สามารถตั้งอยู่ในความสงบระงับ

และความร่มเย็นเป็นสุขได้โดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยบุคคลอื่นหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายนอกใดๆ เลย ต่อเมื่อพวกเขามีศรัทธาพร้อมแล้วก็จะเห็นชอบในการน้อมนำไปปฏิบัติเอง โดยมิต้องชักชวน

ผมจะรำลึกเสมอๆ ถึงพระพุทธโอวาทที่ว่า *"พรหมจรรย์นี้ เราประพฤติมิใช่เพื่อหลอกลวงคน มิใช่เพื่อให้คนอื่นมานับถือ มิใช่เพื่ออานิสงส์ลาภสักการะและความสรรเสริญ มิใช่จุดมุ่งหมายเพื่อเป็นเจ้าลัทธิและแก้ลัทธิอย่างนั้นอย่างนี้ มิใช่เพื่อให้ใครรู้จักตัวว่าเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ที่แท้พรหมจรรย์นี้ เราประพฤติเพื่อสังวร คือความสำรวม เพื่อปหานะ คือความสละ เพื่อวิราคะ คือความคลายความกำหนัดยินดี และเพื่อนิโรธะ คือความดับทุกข์"*

เป็นที่ทราบกันในหมู่ผู้มีความสนิทสนมกันว่า เวลาใดที่โอกาสอำนวยผมจะออกไปตามแถบหมู่บ้านชาวเขา เพราะรู้สึกถูกอัธยาศัยกับชาวเขาเผ่าต่างๆ โดยเฉพาะชาวกะเหรี่ยง จนมีครูบาอาจารย์บางองค์เรียกผมว่า "พระกะเหรี่ยง" หรือบางทีท่านก็เอ่ยเรียกว่า "กะเหรี่ยง" เฉยๆ ซึ่งเป็นอันรู้กันว่าหมายถึงตัวผม จริงๆ แล้ว ผมเองกลับชอบที่จะเปรียบตนเองว่าเป็นหิ่งห้อย และเลือกที่จะตั้งนามสมมติว่า ***"หิ่งห้อยไพร"*** เพราะถึงแม้หิ่งห้อยจะมีแสงในตัวเอง แต่เมื่อบินเข้าสู่เมืองใหญ่ ซึ่งดารดาษไปด้วยแสงสีแห่งโลกาภิวัตน์แล้ว หิ่งห้อยก็ย่อมจะอับแสงลงทันที และหาประโยชน์อันใดมิได้ ต่อเมื่อบินกลับเข้าสู่ราวป่าย่อมจักทอแสงสุกสกาวงามตามประสาหิ่งห้อยและไพรสณฑ์

มีอยู่ครั้งหนึ่ง ผมได้เดินทางเข้าไปถึงหมู่บ้านซึ่งตั้งอยู่ในเขตชายแดนประเทศพม่า คนทั้งหมู่บ้านนั้นนับถือศาสนาคริสต์กันหมด ไม่มีวัดของชาวพุทธให้เห็นเลย และเนื่องจากอยู่ในบริเวณเขตชายแดน ทหารพม่าจึงลาดตระเวนผ่านมาเสมอ หากผมปักกลดอยู่ในป่าก็จะเป็นอันตรายได้ เพราะพวกทหารอาจจะคิดว่าเป็นสายลับให้กับฝ่ายตรงกันข้าม ผมจึงจำเป็นต้องเข้าไปขออาศัยพักในโบสถ์ของชาวคริสต์ที่นั่น

หากจะเข้าไปในหมู่บ้าน ก็ต้องขออาศัยรถของคณะบาทหลวงสอนศาสนาเข้าไป แม้ว่าบางคนอาจจะแสดงให้เห็นถึงความรังเกียจบ้างก็ตาม แต่สำหรับผมเองนั้น นอกจากจะอนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อของพวกเขาแล้วก็คงมีแต่ความปรารถนาดีไปยังเขาเหล่านั้นอยู่เสมอ ซึ่งทำให้เราได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ในทางศาสนากันด้วยดีอยู่บ่อยๆ

ทีแรกที่ไปถึง เวลาออกไปบิณฑบาต ผมไม่ได้ข้าวติดบาตรมาเลยแม้สักเม็ดเดียว ถึงผมจะกลับไปเป็นรอบที่สองก็ยังคงอุ้มบาตรเปล่ากลับมาอีก เพราะที่หมู่บ้านแห่งนี้ไม่มีผู้คุ้นเคยกับพระภิกษุเลย ในที่สุดผมก็ได้เดินไปจนถึงบ้านหลังสุดท้ายของหมู่บ้านและหยุดอยู่ที่นั่นเป็นเวลานาน เมื่อหญิงเจ้าของบ้านออกมาเห็นจึงได้ถามขึ้นว่า ผมมีธุระหรือประสงค์สิ่งไร ผมจึงอธิบายให้เธอฟังว่าที่ผมกำลังกระทำอยู่ขณะนี้เรียกว่าการบิณฑบาต ซึ่งเป็นกิจของสมณะในพระพุทธศาสนา และได้อธิบายให้เธอทราบว่านักบวชในพระศาสนานี้ยังอัตภาพให้เป็นไปด้วยอาศัย

อาหารจากบิณฑบาตเท่านั้น เธอจึงบอกให้รอก่อน แล้วก็กลับเข้าไปในบ้านเพื่อก่อไฟหุงหาอาหารมาใส่บาตร ผมให้ศีลให้พรเธอแล้วจึงได้กลับไปฉันอาหารนั้นที่โบสถ์

ท่านคงจะทราบดีแล้วนะหม่อม ว่าการจะอดอาหารสำหรับผมนั้นไม่ใช่เรื่องยากเลย ง่ายกว่าการต้องเดินบิณฑบาตมากกว่าหนึ่งรอบ และง่ายกว่าการต้องยืนรออาหารจากชาวบ้านที่ยังไม่ได้ก่อไฟหุงข้าวหลายเท่านัก แต่ผมจำต้องปฏิบัติดังที่เล่ามานี้ ส่วนหนึ่งก็เพื่อประโยชน์ของชาวบ้านในถิ่นนั้น คือการเปิดโอกาสให้ได้ทำบุญทำกุศลซึ่งจะเป็นการเพาะบ่มนิสัยของพวกเขาไปในอนาคต และอีกส่วนหนึ่งก็เพื่อให้ชาวบ้านทั้งหลายพอได้รู้และเข้าใจเรื่องการบิณฑบาตของพระภิกษุ เมื่อพระเณรธุดงค์ผ่านมาในภายภาคหน้า ก็จะได้มีภัตตาหารขบฉันบ้าง

ช่วงที่อยู่ที่นั่นเผอิญเป็นฤดูหนาว อุณหภูมิบนภูเขาหนาวจัดราวกับว่าถูกปกคลุมไปด้วยไอเย็นของน้ำแข็ง แม้ตะวันจะขึ้นสูงมากแล้วก็ตาม ในตอนเช้ายามออกบิณฑบาต ผมจะรู้สึกเหมือนมีเข็มมาทิ่มแทงที่ฝ่าเท้าทั้งสองข้างเพราะความหนาวเย็น ขณะอุ้มบาตร ผมต้องเอามือข้างหนึ่งซุกบาตรไว้เพื่อรับความอุ่นจากความร้อนของข้าวที่นึ่งสุกใหม่ๆ เมื่อมือข้างนั้นเริ่มอุ่น ก็จะสลับกับอีกข้างหนึ่ง ทำไปเช่นนี้จนกลับมาถึงที่ฉัน

ตกกลางคืนความหนาวเหน็บยิ่งทวีความรุนแรงขึ้น ราวกับถูกขังไว้ในห้องเย็น มือไม้ชาไปหมดเหมือนกับเลือดในร่างกายได้แข็งไปแล้ว จนบางคืนผมนอนไม่ได้เลย ต้องลุกขึ้นมาเดินเคลื่อนไหวให้เลือดหมุนเวียน

เพื่อจะได้สร้างความอบอุ่นให้แก่ร่างกาย

ท่านก็ทราบดีนี่หม่อม ว่าภิกษุผู้อยู่ใต้ร่มกาสาวพัสตร์นี้ มีเพียงผ้าจีวรสำหรับห่มผืนเดียวจะไปเพียงพออย่างไรได้ ยิ่งดึกอุณหภูมิยิ่งลดลง จนคืนหนึ่ง ขณะที่ทนต่อสู้กับความหนาวเหน็บนั้น ผมได้บ่นขึ้นดังๆ ว่า "พ่อแม่เอ๊ย คราวนี้เห็นทีลูกต้องมาตายเพราะความหนาวเป็นแน่แท้ ผ้าห่มสักผืนหนึ่งก็ไม่มีกับเขาเลย สงสัยจะมาตาย ณ ที่นี้กระมัง"

ผมคงได้บุญเกื้อหนุนอยู่บ้างในยามยาก จึงมีผู้เฒ่าคนหนึ่งซึ่งพักอยู่ใกล้ๆ กับโบสถ์แห่งนั้น ได้ยินเสียงบ่นของผมเข้า แล้วบังเกิดความสงสาร จึงนำผ้าห่มผืนหนึ่งมาถวาย ผมก็ได้อาศัยผ้าห่มผืนเดียวนี้แหละคลายหนาว จนกระทั่งลาจากหมู่บ้านแห่งนั้นไป

ผมออกธุดงค์ต่อไปเรื่อยๆ จากหมู่บ้านหนึ่งสู่หมู่บ้านหนึ่ง โดยได้พำนักพักพิงในแต่ละแห่งตามระยะเวลาอันสมควร จนกระทั่งถึงที่เรามาด้วยกันนี่แหละ ซึ่งท่านก็คงเห็นอยู่เองแล้วว่าการอยู่หมู่บ้านกะเหรี่ยงแห่งนี้มันอัตคัดขัดสนเพียงใด จะไปไหนมาไหนก็ต้องเดินกันข้ามวันข้ามคืน ในยามเจ็บไข้ขึ้นมาหยูกยาก็ไม่มีให้ฉัน

แต่ผมยินดีที่จะเลือกเข้าไปอยู่ในถิ่นทุรกันดารหรือถิ่นที่ปราศจากพุทธบริษัท ไม่ว่าจะต้องทุกข์ยากลำบากกายเพียงใด หรือแม้ผมต้องอาศัยทั้งกำลังสติปัญญาและความอดทนอย่างยิ่ง เพื่อยังชีพของตนเองไว้ก็ตาม

ผมน้อมระลึกถึงพระคุณอันยิ่งใหญ่ของครูบาอาจารย์แต่ก่อนมาอยู่เนืองๆ ท่านเหล่านั้นเป็นผู้ที่ได้ฝึกฝนตนเองจนเป็นอิสระอย่างสมบูรณ์แล้ว

และพร้อมอยู่เสมอที่จะช่วยอบรมสั่งสอนผู้อื่นให้มีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข ท่านเปรียบเสมือนสายลมที่ก่อตัวจากภูเขาสูงอันอุดม แล้วพัดผ่านชายป่าที่เต็มไปด้วยมวลไม้หอมนานาพันธุ์ สู่ทุ่งโล่งอันแห้งแล้ง หากจะเรียกว่า **"สายลมแห่งชีวิต"** ก็คงจะไม่ไกลจากความจริงนัก เพราะท่านเป็นประหนึ่งสายลมซึ่งมีแต่ความชุ่มชื้น เย็นฉ่ำน่าชื่นใจ เมื่อพัดผ่านที่ใดก็จะนำไอเย็นและกลิ่นอันหอมละมุนไปช่วยปัดเป่าบรรเทาความรุ่มร้อน ความทุกข์โทมนัสทั้งหลายให้แก่คนที่ท้อแท้ สิ้นหวัง ยังถิ่นนั้นให้มีแต่ความสุขและความรื่นรมย์ ผู้ใดได้สัมผัสสายลมนั้นก็ย่อมรู้สึกชุ่มเย็น มีความหวังและมีชีวิตชีวาขึ้นมาทันที แล้วสายลมนั้นก็พัดผ่านไปยังที่อื่นๆ ต่อไป โดยไม่ยึดติดกับสิ่งใดๆ ทั้งสิ้น

ฉะนั้นผมจึงถือเป็นหน้าที่สำคัญสำหรับบรรพชิตที่จะเผยแผ่และแนะนำให้ผู้อื่นได้เข้าถึงประโยชน์สุขอันบริบูรณ์ เป็นการเทิดทูนบูชาคุณครูบาอาจารย์ด้วยการปฏิบัติตามปฏิปทาของท่าน ซ้ำยังเป็นกำลังใจและแบบอย่างที่ดีให้พุทธสาวกรุ่นหลังได้เห็นถึงความสำคัญในข้อนี้ แล้วได้ถือปฏิบัติต่อไป ท่านคงพอจะนึกถึง***พระปัจฉิมพุทธพจน์ได้นะว่า "พวกเธอจงยังประโยชน์ตนเองและผู้อื่นให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาทเถิด"***

ภิกษุผู้เป็นอาจารย์กล่าวจบแล้วหันมาถามภิกษุผู้อ่อนพรรษากว่าด้วยแววตาเมตตาเอ็นดูว่า "แล้วท่านล่ะ หม่อม ความปรารถนาที่สำคัญที่สุดในชีวิตของท่านคือสิ่งใด"

บทส่งท้าย

หม่อมเอ๋ย ตลอดชีวิตที่ผ่านมา ผมต้องเผชิญกับความยากลำบากสุดคณานับ ทั้งความยากจนตั้งแต่วัยเด็ก ทั้งภาระหน้าที่ต่างๆ ทั้งโรคภัยไข้เจ็บ แม้กระทั่งอารมณ์ที่เป็นข้าศึกต่อพรหมจรรย์ ที่ผมสามารถต่อสู้กับอุปสรรคนานัปการจนเป็นผมที่ท่านรู้จักในวันนี้ได้ ก็ด้วยอาศัยธรรมะ คือ ขันติ หรือ ความอดทน

ผมเล่ามาถึงตรงนี้ก็ให้ระลึกถึงพระพุทธโอวาทบทหนึ่งอันไหลมาจากพระหฤทัยอันบริสุทธิ์ ที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระบรมศาสดาของเราตรัสไว้ก่อนที่ท่านจะเสด็จดับขันธ์ปรินิพพาน อยากจะถ่ายทอดให้ท่านฟังเพื่อเป็นอนุสติ พระองค์ตรัสว่า

"เธอทั้งหลายได้สละเพศฆราวาสมาแล้ว ซึ่งเป็นการเสียสละที่ยากที่ใครๆ จะสละได้ ขอให้เธอเสียสละต่อไปเถิด และสละให้ลึกกว่านั้น คือไม่สละแต่เพียงเพศอย่างเดียว แต่จงสละความรู้สึกอันจะเป็นข้าศึกต่อเพศพรหมจรรย์เสียด้วย"

หม่อม ท่านเองก็เป็นผู้หนึ่งที่ได้สละในสิ่งที่ยากสำหรับบุคคลทั่วไปจะทำได้ สละเพศฆราวาสตั้งแต่เริ่มเข้าสู่วัยหนุ่มมาจนทุกวันนี้ สละบ้านเรือนออกบวชเพื่อแสวงหาโมกขธรรมอันเป็นความสุขอย่างถาวร และการที่ท่านพยายามข่มต่อความกระสันใคร่จะสึก ซึ่งเป็นศัตรูต่อเพศบรรพชิต

มาได้ แสดงให้เห็นว่าท่านก็เป็นนักสู้ ทั้งมีความอดทนเป็นเยี่ยม ขอให้จิตใจท่านเปี่ยมด้วยพลังแห่งความอดทน สละเสียซึ่งความรู้สึกอยากสึกนี้ต่อไปอีกสักนิดเถิด เพื่อชัยชนะในวันข้างหน้าที่จะมาถึง

เพราะความอดทน คือพลังที่นำไปสู่ชัยชนะของนักสู้

ลองนึกถึงพระพุทธเจ้าของเราดูเถิด เมื่อครั้งที่ยังทรงเป็นเจ้าชายสิทธัตถะรัชทายาทแห่งศากยวงศ์ พระองค์ทรงเพียบพร้อมทุกอย่าง ทั้งพระบุญญาธิการและสิริราชสมบัติ สมบูรณ์ไปด้วยอำนาจที่มีอยู่ทั่วอาณาเขตแว่นแคว้น ห้อมล้อมด้วยอิสตรีรูปงาม พร้อมทั้งบริวารและโภคะสมบัติต่างๆ ที่ล้วนแต่คอยบำรุงบำเรอเบญจกามคุณทั้งหลายตลอดเวลา ทว่าพระองค์ก็หาได้ทรงชื่นชมหลงใหลไปกับสิ่งเหล่านี้ไม่ กลับทรงสลัดทิ้งเพื่อเสด็จออกแสวงหาบรมสุขแห่งวิมุตติธรรมอันเป็นโลกุตรสมบัติ พระองค์ต้องทรงตรากตรำบำเพ็ญเพียรอย่างหนักอยู่ถึง ๖ ปี แล้วหม่อมล่ะ แม้เพียงแค่นี้ก็คิดจะหวนกลับไปสู่โลกสมบัติอันเทียบไม่ได้เลยกับที่เจ้าชายสิทธัตถะทรงเคยมี ท่านใคร่ครวญถ้วนถี่ดีแล้วหรือ

สำหรับตัวผมนั้นได้ตัดสินใจอย่างแน่วแน่มานานแล้วว่าชีวิตที่เหลืออยู่นี้จะสละเพื่อการปฏิบัติสมณกิจเป็นพุทธบูชา เจริญรอยตามเหล่าพระอริยเจ้าและครูบาอาจารย์ เพื่อสร้างความร่มเย็นเป็นสุขให้กับตนเอง แล้วเผยแพร่สันติสุขนั้นไปยังผู้อื่นโดยไม่เลือกว่าเขาเป็นใคร

พระพุทธองค์ทรงสอนให้ทุกคนทำแต่ความดีในทุกโอกาสและทุกสถานภาพ ทั้งทางกาย วาจา และใจ ในฐานะที่เป็นภิกษุ เราย่อมมีหน้าที่ปฏิบัติตามพุทธวจนะที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ดีแล้วอย่างเคร่งครัด และพัฒนาจิตใจของเราให้ตั้งมั่น ดำรงอยู่ในทางแห่งความดี จนเมื่อสามารถเป็นที่พึ่งของตนเองได้แล้ว ก็ควรแนะนำพร่ำสอนผู้อื่นให้กระทำความดี พูดดี และคิดดี เพื่อความสุขจักได้บังเกิดกับพวกเขาเหมือนเงาตามตัวฉะนั้น

แต่เอาเถอะ หากแม้ท่านไม่สามารถทนอยู่ในพรหมจรรย์นี้ได้อีกแล้ว ก็ขอให้สึกไปเป็นฆราวาสที่เข้าถึงซึ่งไตรสรณคมน์ พระพุทธองค์ทรงสอนให้รู้จักประกอบแต่กรรมดี โดยเริ่มจากตนเองก่อน เมื่อสำรวมกาย วาจา และจิตใจให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมเป็นปกติวิสัยแล้ว ท่านก็จงเป็นผู้นำโดยการเป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่น และเป็นกำลังชักนำให้พวกเขาเหล่านั้นหันมากระทำความดีเพื่อความผาสุกด้วยเช่นกัน

หม่อมเอ๊ย *จะเป็นบรรพชิตหรือฆราวาสก็ดี เมื่อเรามีพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งเช่นนี้ เราต้องสร้างพลังแห่งจิตใจให้รู้จักอดทน พยายามสร้างความดีให้เกิดขึ้นในตนเอง และรู้จักเสียสละความสุขส่วนน้อยของตนเองเพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่นอยู่เสมอ เปรียบดั่งดวงตะวัน ที่มีแสงอยู่ในตัวเองแล้วก็ยังทอแสงส่องสว่างไสวให้ความอบอุ่นแผ่ไพศาลไปทั่วผืนปฐพีฉะนั้น*

เมื่อทำได้เช่นนี้ เราก็จักได้ชื่อว่าเป็นชาวพุทธที่แท้จริง”

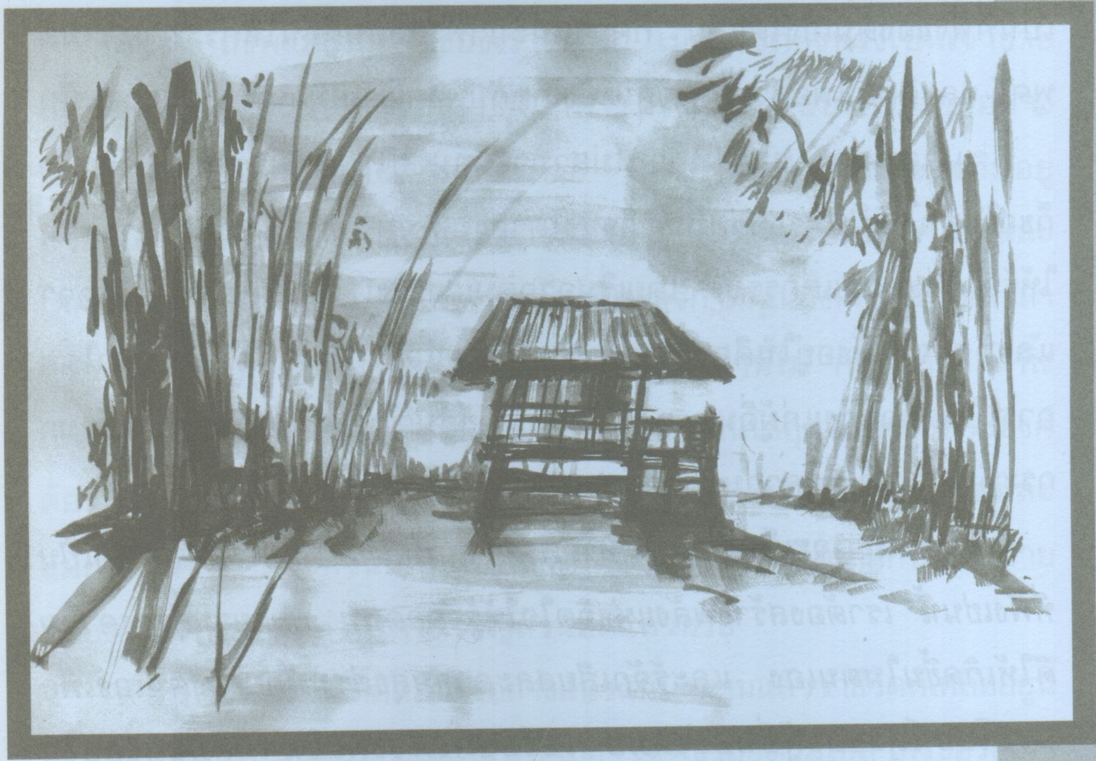

ภิกษุผู้เป็นอาจารย์พูดมาถึงตรงนี้แล้วก็หยุดนิ่งอยู่ พลางสังเกตดูภิกษุหนุ่มผู้กำลังพยายามสำรวมกิริยาและทอดสายตาเพ่งมองเปลวเพลิงในกองไฟที่บัดนี้ได้มอดริบหรี่ลง แม้อาการภายนอกของภิกษุหนุ่มจะดูสงบระงับราวกับว่ากำลังตกอยู่ในห้วงแห่งภวังค์ หากแต่อาการภายในนั้น กำลังว้าวุ่นและสับสนอยู่ ไม่ต่างอะไรกับอาการวูบๆ วาบๆ ของเปลวไฟที่ท่านกำลังเพ่งดูอยู่ขณะนี้เลย

ฝนได้หยุดตกสนิทมาครู่ใหญ่แล้ว พระจันทร์กำลังเคลื่อนคล้อยสู่ประจิมทิศ รัศมีที่เคยถูกเมฆฝนเบียดบังจนเกือบจะมืดมิด บัดนี้ก็ได้กลับทอแสงสุกใส สาดส่องลอดกิ่งไม้ ผ่านชายคาของเรือนไฟแห่งนั้นมากระทบเข้ากับผ้ากาสาวะ ซึ่งภิกษุทั้งสองห่มครองอยู่ เมื่อผสานกับประกายแสงจากเปลวเพลิงที่ก่อไว้นั้น ทำให้ผ้าธรรมดาๆ ที่ย้อมด้วยน้ำฝาดจากแก่นขนุน มีผกายเรืองรองสว่างไสวงดงามสมกับเป็นธงชัยแห่งพระอริยเจ้าทั้งหลาย โบกพลิ้วต้อนรับรัศมีอันนุ่มนวลสงบเย็นของจันทร์เพ็ญที่กำลังส่องมาในเพลานั้น

ภิกษุผู้เป็นอาจารย์ปล่อยให้ศิษย์ผู้เป็นที่รักครุ่นคำนึงถึงสิ่งที่ท่านได้กรุณาเล่าให้ฟังไปทั้งหมดตั้งแต่ต้นแห่งราตรีกาล ท่านเปลี่ยนอิริยาบถพร้อมกับผินหน้าไปมองดวงจันทร์ที่ยังคงส่องสว่างแม้ใกล้อัสดงคตแล้ว ท่านจ้องดูเช่นนั้นอยู่ครู่ใหญ่ แล้วจึงกล่าวต่อไปโดยไม่ละสายตาว่า

หม่อมเอ๊ย ลองพิจารณาดูสิ เมื่อ ๒ - ๓ คืนก่อน ดวงจันทร์ยังเป็นวงกลมบริบูรณ์อยู่ดีๆ มาคืนนี้กลับมีมลทินทำให้เว้าแหว่งเสียโฉมไป แล้วก็ยังจะค่อยๆ เลือนลงๆ จนแทบจะไม่ปรากฏให้เห็น แต่ดวงจันทร์ก็ไม่เคยวิตกกังวลกับตนเอง แม้ถึงคราวข้างขึ้นที่ทำให้จันทร์ค่อยๆ กลับฟื้นจนกระทั่งเต็มดวง ปราศจากมลทินใดๆ มาบดบัง กระนั้นดวงจันทร์ก็ยังคงทำหน้าที่ของตนเรื่อยไป มิเคยที่จะหยุดนิ่ง ยังคงเคลื่อนคล้อยอยู่บนท้องฟ้าเป็นปกติ มิได้ลำพองใจ ยินดียินร้าย หรือหวาดหวั่นกับสิ่งใดๆ ที่เกิดขึ้นนั้นเลย

คนเราก็เหมือนกันนะหม่อม บางครั้งก็ล้มเหลว บางครั้งก็ประสบความสำเร็จ หากแต่เรามัวคิดถึงเรื่องที่ทำให้ล้มเหลว จิตใจก็จะท้อถอย ไม่คิดที่จะลุกขึ้นสู้ชีวิต หรือพยายามตั้งต้นใหม่ เพราะมัวแต่น้อยใจและคิดโทษในโชคชะตา ในทางกลับกัน หากเรามัวแต่ดีใจกับความรุ่งเรือง หลงระเริงอยู่กับความสำเร็จ ก็จะทำให้ไม่สามารถพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นไปได้

เพราะฉะนั้น ขณะที่ชีวิตเรากำลังดำเนินไป ไม่ว่าจะประสบกับความล้มเหลวผิดหวัง หรือจะพานพบความสำเร็จอันรุ่งเรือง เราก็จงอย่าไปเสียใจหรือดีใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นนั้น จนถึงกับชะงักงันหรือหยุดเดิน เราควรทำให้ได้ดั่งดวงจันทร์ ที่ไม่สำคัญว่าคืนใดจะเป็นข้างขึ้นหรือข้างแรม แต่ย่อมจะปรากฏและเคลื่อนที่ไปบนท้องฟ้าอยู่ไม่เว้นแม้ค่ำคืนเดียว

แสงเงินเริ่มทอประกายจับขอบฟ้าทางทิศตะวันออกแล้ว เสียงไก่ป่าขันแว่วมาเป็นระยะๆ สายลมในยามสุดท้ายแห่งรัตติกาลโชยมาเบาๆ บ่งบอกว่ารุ่งอรุณแห่งวันใหม่กำลังจะมาเยือนอีกครั้ง ภิกษุผู้เป็นอาจารย์หยุดนิ่งอยู่ครู่หนึ่ง การที่ได้มองย้อนไปในอดีต พร้อมกับรำลึกถึงชัยชนะเหนือความยากลำบากและอุปสรรคทั้งภายในภายนอกนานัปการ กอปรกับการที่ได้น้อมนำพระพุทธโอวาทและภาษิตต่างๆ มากล่าวอ้างแล้วนั้น ได้ยังความสุขโสมนัสอย่างยิ่งให้แผ่ซ่านไป ประหนึ่งว่าจะพวยพุ่งออกจากทุกองคาพยพของท่าน

ครั้นแล้วท่านจึงเอ่ยขึ้นด้วยน้ำเสียงที่อ่อนโยนประกอบด้วยความเมตตาว่า "ฟ้าใกล้จะสางแล้ว ผมก็ได้เล่าเรื่องชีวิตบางส่วนของผมให้ฟังมาพอสมควร หวังว่าจะเป็นประโยชน์กับท่านบ้าง ไปพักเสียก่อนเถอะหม่อม ส่วนเรื่องจะสึกหรือไม่นั้น ค่อยว่ากันใหม่พรุ่งนี้"

ภิกษุผู้เป็นอาจารย์ลุกขึ้นแล้วเอื้อมมือมาตบไหล่ภิกษุหนุ่มเบาๆ

แม้อาการที่แสดงออกจะดูเป็นสามัญปกติของคนทั้งหลาย ทว่าสัมผัสนั้นเป็นสัมผัสอันอบอุ่น เปี่ยมด้วยพลังที่ถ่ายทอดมาจากจิตวิญญาณที่เอ่อล้นด้วยปีติและความปรารถนาดี เพื่อมอบความเข้มแข็งให้สหธรรมิกผู้อ่อนต่อโลกาวิสัยซึ่งท่านรักดั่งน้องชายร่วมสายโลหิต จากการที่ท่านได้กรุณาเล่าเรื่องราวอันเป็นคติชวนให้น่าพินิจพิจารณามาตั้งแต่ตอนย่ำค่ำด้วยมธุรสวาจา อันประกอบด้วยพระพุทธพจน์และธรรมภาษิตต่างๆ

อีกเล่า ภิกษุหนุ่มได้รับความชุ่มเย็นของกระแสปีติปราโมทย์จากท่านผู้เป็นอาจารย์ และความซาบซึ้งตื้นตันก็ได้บังเกิดขึ้นแก่ภิกษุหนุ่ม เปรียบเสมือนเงาทะมึนของเมฆหมอกที่ปกคลุมแสงจันทร์ยามรัตติกาล ถูกเคลื่อนคล้อยด้วยกำลังลมที่พัดผ่าน ยังเหลือแต่หมอกบางๆ ที่ปิดบังความงามของจันทรายามค่ำคืน จิตใจของท่านในเวลานั้นก็เช่นกัน หากปราศจากความเศร้าหมองที่ยังติดค้างอยู่แล้วไซร้ ก็คงจะได้รับความชุ่มเย็นของกระแสปีติปราโมทย์จากท่านผู้เป็นอาจารย์อย่างเต็มเปี่ยมเป็นแน่แท้

สายลมเย็นๆ พัดโชยมาเป็นระลอกๆ ราวกับจะช่วยบรรเทาความรุ่มร้อนภายในใจของภิกษุหนุ่มให้คลายลงอีกแรงหนึ่งด้วย ท่านผู้กระสันจะสึกจึงลุกขึ้นนั่งพร้อมบรรจงประคองอัญชลี แล้วก้มลงกราบแทบเท้าท่านผู้เป็นกัลยาณมิตรด้วยความสำนึกในความเมตตากรุณาและด้วยความเคารพรักอย่างสุดซึ้ง

แม้ฝนจะหยุดตกไปก่อนหน้านี้นานแล้ว แต่ผืนแผ่นดินก็ยังชุ่มโชกอยู่ทั่วไป นกที่หากินในยามค่ำคืนกำลังทยอยบินกลับรัง ส่งเสียงประสานท่วงทำนอง รับกับเสียงไก่ป่า ไกลลิบตาไปทางหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยง ควันเอื่อยๆ จากเตาหุงต้มค่อยๆ เริ่มปรากฏขึ้นบ้างแล้ว

ในยามรุ่งอรุณนี้ ภิกษุทั้งสองต่างก็ออกจากเรือนไฟแห่งนั้นไป

เมื่อมองเข้าไปในเรือนไฟข้างศาลา จะเห็นกองไฟที่ก่อไว้ใกล้จะมอดเต็มที ความร้อนที่เคยแผ่ออกมาก็หายไปเกือบหมดแล้ว มันค่อยๆ หรี่ลงๆ จนมอดดับไปในที่สุด คงเหลือไว้ก็แต่เพียงความว่างเปล่ารับกับบรรยากาศอันสงบวิเวกของศาลาและบริเวณโดยรอบสถานที่แห่งนั้น เหมาะแก่การเจริญสมณธรรมเป็นยิ่งนัก

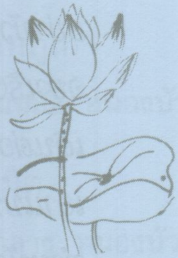

ชีวิตเช่นจันทรา

ขอเรามองชีวิตเช่นจันทรา คืนข้างขึ้นฟากฟ้างามสว่างไสว
แม้ข้างแรมดับแสงสนิทไป จันทร์ยังไม่หยุดเคลื่อนคล้อยถอยกำลัง
เฉกเช่นวิถีชีวิตคนเรานี้ บางคราวดีก็ทำได้ดังใจหวัง
บางคราวสะดุดล้มผิดพลาดพลั้ง อย่ามัวนั่งเศร้าจิตคิดท้อใจ
คราวชีวิตสมมาตรปรารถนา อย่าเริงร่าหลงเวลาอันสดใส
พัฒนาตนให้ก้าวหน้าอย่าวางใจ เดินต่อไปเต็มกำลังสร้างความดี
ชีวิตนี้มีดีได้มีร้ายบ้าง เอาแบบอย่างดวงจันทร์นั้นสุขี
เปล่งประกายส่องแสงทุกราตรี ทำหน้าที่ของตนไม่บ่นเอย

ผู้ร่วมพิมพ์ เพียงหนึ่งกำลังใจ

คณะศิษย์วัดป่าโนนสงเปลือย

(ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอเมือง หนองบัวลำภู ๓๙๐๐๐)

คณะศิษย์วัดป่าหนองคำ *(วัดดอยบันไดสวรรค์)*

(ตำบลอูบุมง อำเภอหนองวัวซอ อุดรธานี ๔๑๒๒๐)

คณะศิษย์วัดทุ่งสว่าง

(ตำบลโนนสัง อำเภอโนนสัง หนองบัวลำภู ๓๙๑๔๐)

คณะศิษย์วัดพระพุทธบาทภูเก้า

(ตำบลนิคมพัฒนา อำเภอโนนสัง หนองบัวลำภู ๓๙๑๔๐)

คณะศิษย์วัดเทพมงคลนิมิต

(ตำบลโนนเมือง อำเภอนากลาง หนองบัวลำภู ๓๙๑๗๐)

คณะศิษย์วัดสันติวัน

(ตำบลกุดดู่ อำเภอโนนสัง หนองบัวลำภู ๓๙๑๔๐)

คณะศิษย์วัดป่าสักศรีบุญเรือง

(ตำบลศรีวิชัย อำเภอวานรนิวาส สกลนคร ๔๗๑๒๐)

คณะศิษย์วัดป่าปานอุทิศ

(ตำบลเสอเพลอ อำเภอกุมภวาปี อุดรธานี ๔๑๓๗๐)

เหลือไว้เพียงความหลังเมื่อครั้งก่อน
จิตอาวรณ์คิดลำนำคำอักษร
ลิขิตลงบนกระดาษเป็นตอนตอน
รวมคำสอนให้อ่านง่ายเข้าใจเร็ว

เพราะผู้เขียนหวังไว้เพื่อเพียงหนึ่ง
กำลังใจซึ่งให้ใครได้สักหน
เพราะบางทีมีท้อถอยสุดกังวล
ถ้ามีคนให้แรงใจก็คงดี

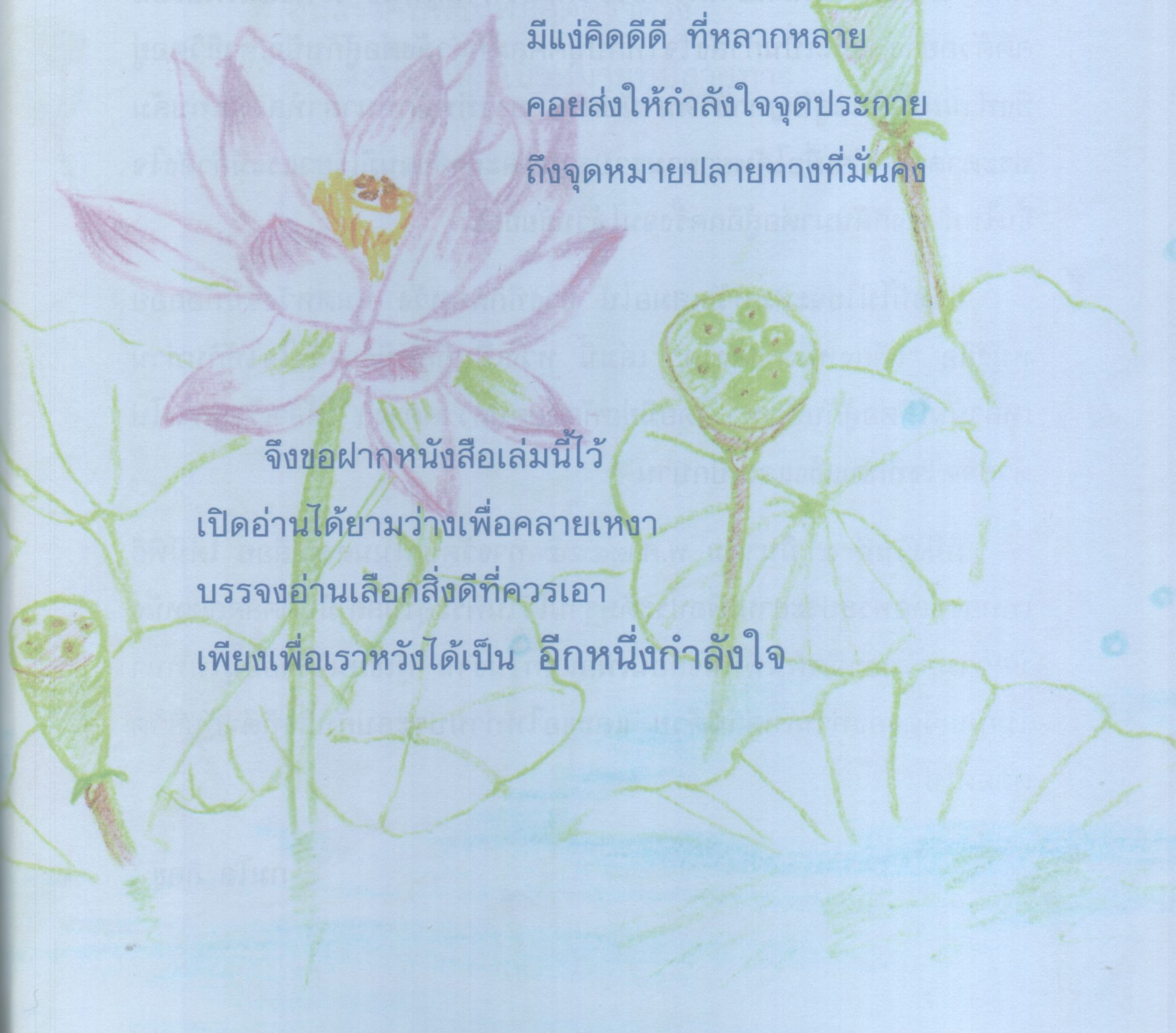

หวังว่าท่านคงได้ในหนึ่งนี้
มีแง่คิดดีดี ที่หลากหลาย
คอยส่งให้กำลังใจจุดประกาย
ถึงจุดหมายปลายทางที่มั่นคง

จึงขอฝากหนังสือเล่มนี้ไว้
เปิดอ่านได้ยามว่างเพื่อคลายเหงา
บรรจงอ่านเลือกสิ่งดีที่ควรเอา
เพียงเพื่อเราหวังได้เป็น อีกหนึ่งกำลังใจ

คำสาธุการ

หนังสือ "เพียงหนึ่งกำลังใจ" นี้ จัดพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ เดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้นำเอาเกร็ดประวัติของท่านผู้หนึ่ง มาเขียนเพื่อเป็นคติตัวอย่าง และเป็นกำลังใจให้กับบุคคลผู้ที่กำลังต่อสู้กับปัญหาชีวิตอยู่ ซึ่งท่านผู้นี้ได้ต่อสู้ปัญหาชีวิตนานัปการ บางทีหนักหนาสาหัสจนแทบล้มประดาตาย ต่อเมื่อได้พยายามรวบรวมพละกำลังจนมีเรี่ยวแรงมีกำลังใจขึ้นใหม่ จึงกลับมาต่อสู้อีกครั้งจนได้รับชัยชนะ

ชีวิตนี้ไม่ใช่จะสมหวังเสมอไป บางทีก็ผิดหวัง หมดหวังจนท้อถอย หนังสือ "เพียงหนึ่งกำลังใจ" เล่มนี้ หวังเป็นอีกหนึ่งกำลังใจให้กับท่านเหล่านั้นได้ต่อสู้กับปัญหา โดยมิย่อท้อต่ออุปสรรคต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยจิตใจที่เข้มแข็งและเบิกบาน

อนึ่งวันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๕ ทางวัดป่าโนนสงเปลือย ได้มีพิธีเททองหล่อพระประธานเพื่อประดิษฐานไว้ในพระอุโบสถ มีบุคคลคณะหนึ่งมีความศรัทธาจัดพิมพ์หนังสือนี้เพื่อแจกในงาน ผู้เขียนจึงขออนุโมทนาในกุศลจิตของท่านเหล่านี้ด้วย และขอให้ท่านประสบกับสิ่งที่ดีๆกับชีวิตตลอดไป

กมโล ภิกขุ

เดินทางไกลแสนลำบากและขัดสน
จะสู้ทนเดินไกลไปให้ถึง
อุปสรรคที่พานพบสุดตราตรึง
(ฉันจะ)ไปให้ถึงเป้าหมายที่ปลายทาง

"ใจของคนเรานั้น มีเรื่องเข้ามากระทบมากมาย
ตั้งแต่เป็นเด็กตัวเล็กๆ จนกระทั่งเติบใหญ่ล้วนต้องสู้มาด้วยกันทุกคน
ทว่าจิตใจจะค่อยๆ มีการพัฒนาให้เข้มแข็งขึ้น
เมื่อผ่านอุปสรรคแต่ละครั้ง ประหนึ่งเพชรที่กำลังถูกขัด ถูกเจียรหรือไม่นั้น
เป็นเรื่องที่แต่ละคนควรพิจารณาใคร่ครวญให้ดี.."

๑